

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra soukromého práva a civilního procesu

**PRAMENY OBCHODNÍHO PRÁVA
A JEJICH EXPLIKACE**

Autor diplomové práce: Lukáš Srbecký

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Přemysl Raban, CSc.

© 2012 ZČU v Plzni

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lukáš SRBECKÝ**
Osobní číslo: **R06277**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Prameny obchodního práva a jejich explikace**
Zadávající katedra: **Katedra soukromého práva a civilního procesu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Obecně k pojmu pramen práva
3. Prameny obchodního práva u nás
4. Prameny obchodního práva v zahraničí
5. Poznatky de lege ferenda
6. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

viz příloha

Vedoucí diplomové práce:

Prof. JUDr. Přemysl Raban, CSc.

Katedra soukromého práva a civilního procesu

Datum zadání diplomové práce: **15. března 2011**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2012**

Prof. JUDr. Květoslav Růžička, CSc.
děkan

Prof. JUDr. Přemysl Raban, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 2. listopadu 2011

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Prameny obchodního práva a jejich explikace“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použité literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Plzni dne 2. ledna 2012

_____

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Prof. JUDr. Přemyslu Rabanovi, CSc., za jeho odborné rady a připomínky, kterými přispěl k vypracování diplomové práce.

OBSAH

1. Úvod	8
2. Obecně k pojmu pramene práva	10
2.1 Pojem práva	10
2.1.1 Právo objektivní a subjektivní	10
2.1.2 Právo pozitivní a přirozené	11
2.2 Pojetí pramenů práva	12
2.2.1 Pramene práva v materiálním smyslu	13
2.2.2 Pramene práva ve formálním smyslu.....	13
2.3 Druhy pramenů práva	14
2.3.1 Právní předpisy	14
2.3.2 Soudní precedens	15
2.3.3 Normativní právní smlouva	16
2.3.4 Právní obyčej	16
2.4 Soustava pramenů práva	17
3. Pramene obchodního práva u nás	18
3.1 Pojem obchodního práva	18
3.1.1 Předmět obchodního práva	20
3.1.2 Zařazení obchodního práva	20
3.1.3 Shrnutí pojmu obchodního práva	21
3.2 Jednotlivé prameny obchodního práva u nás	22
3.2.1 Ústavní zákony	23
3.2.2 Mezinárodní smlouvy	25
3.2.3 Evropské právo	26
3.2.4 Obchodní zákoník	33
3.2.5 Předpisy občanského práva	37

3.2.6	<i>Obchodní zvyklosti</i>	40
3.2.6.1	<i>Odvětvové obchodní zvyklosti</i>	44
3.2.6.2	<i>Shrnutí významu obchodních zvyklostí</i>	46
3.2.7	<i>Zásady obchodního zákoníku</i>	48
3.2.8	<i>Judikatura</i>	51
3.3	Problematika vztahu obchodního a občanského zákoník	53
3.3.1	<i>Komplexní úpravy</i>	55
3.3.2	<i>Promlčení bezdůvodného obohacení v obchodních vztazích úpravy</i>	58
4.	Prameny obchodního práva v zahraničí	62
4.1	Prameny obchodního práva v Itálii	62
4.2	Prameny obchodního práva v Indii	66
5.	Poznatky de legeferenda	71
5.1	Současná právní úprava	71
5.2	Rekodifikace	74
6.	Závěr	80

Resumé

Seznam použité literatury

1. ÚVOD

Téma diplomové práce „*Prameny obchodního práva a jejich explikace*“ zahrnuje obsáhlou materii, kterou vzhledem k její rozmanitosti není možné v rozsahu diplomové práce detailně rozebrat. Pro účely diplomové práce se tedy zaměříme pouze na analýzu těch sfér, jevících se jako nejvýznamnější, přičemž z praktických důvodů věnujeme největší pozornost problematice pramenů obchodního práva v české právní úpravě.

Při vytváření konstrukce práce je snahou zvolit takovou skladbu, která nejlépe zachytí danou oblast. Inspiraci pro sestavení struktury práce nalezneme jak v zahraniční,¹ tak české literatuře.²

Obsah práce vychází především z právního stavu *de lege lata*. Vzhledem k širokému tématu práce lze pouze těžko určit veškerou legislativní úpravu, ale pokud má být určena alespoň ta nejrelevantnější, je nezbytné zmínit zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obchodní zákoník“), a zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“).

Diplomová práce je rozdělena do šesti kapitol obvykle dále členěných na několik podkapitol, přičemž úvod tvoří *první kapitolu*.

Druhá kapitola provádí teoretický rozbor pojmů práva a pramenů práva.

Třetí kapitola je nejšíře pojatou kapitolou celé práce, když rozebírá oblast pramenů obchodního práva u nás. Ve svém úvodu se zabývá základním vymezením termínu obchodního práva a postupně se věnuje jeho jednotlivým pramenům. Zvláštní pozornost se přitom zaměřuje na obchodní zvyklosti. Naznačena je také problematika vztahu obchodního a občanského zákoníku.

---

¹ SHEDD, P., J., CORLEY, R., N. *Business law*. New Jersey: Englewood Cliffs, 1993, s. 3 a násl.; TRIMARCHI, P. *Istituzioni di diritto privato*. Diciottesima edizione. Milano: Giuffrè, 2009 s. 5 a násl.; BHADBHADE, N. *Contract law in India*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2010, s.63 a násl.; BOSSE, CH. *Business law*. New Delhi: PHI Learning, 2008, s.3 a násl.

² PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 15 a násl. ; ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 6 a násl.

Čtvrtá kapitola je komparativní kapitolou. Tato srovnávací část práce je soustředěna na indickou a italskou úpravu pramenů obchodního práva.

Pátá kapitola nastiňuje poznatky de lege ferenda týkající se jak současné české právní úpravy pramenů obchodního práva, tak úpravy budoucí.

Šestá kapitola představuje závěrečné shrnutí celé práce.

Diplomová práce obsahuje též *cizojazyčné resumé, seznam použité literatury, schéma a přílohy.*

2. OBECNĚ K POJMU PRAMENE PRÁVA

Za prameny práva se považují zdroje informací, jež je třeba naučit se aplikovat tak, abychom právo mohli pochopit, pracovat s ním a uměli řešit jeho praktické problémy.³ K tomu je zapotřebí nejprve vymezit samotný pojem práva.

2.1 Pojem práva

Právo jako takové nelze snadno popsat či definovat. Jedná se o tzv. multidimenzionální fenomén, tedy složitý jev, který musí být zkoumán ve více aspektech, přičemž se rozlišují především dvě významové roviny, jednak právo objektivní a subjektivní, jednak právo pozitivní a přirozené.⁴ Na základě znaků práva lze dospět k závěru, jenž však není definicí, nýbrž pouhý, výkladem, a sice že právo je formálně sdělný společenský normativní a regulativní systém, který je vytvářen nebo uznáván státem k dosažení určitých společenských účelů a k prosazení a ochraně určitých obecných zájmů společnosti a jehož normy je možné vynutit státní mocí. Právo vnímáme jako systém otevřený, dynamický a cílený.⁵

2.1.1 Právo objektivní a subjektivní

Rozlišování práva na objektivní a subjektivní je od 19. století v literatuře běžné a jeho vysvětlení již byla věnována značná pozornost.⁶

- *Právo objektivní* se rozumí právo v normativním smyslu, tj. souhrn právních norem jako obecně závazných pravidel chování stanovených či uznaných státem, resp. mezinárodním společenstvím států.⁷ Tedy jinými slovy soubor právních norem určený zpravidla původem od téhož právotvorného subjektu, a sice státu. Z tohoto hlediska pojem práva objektivního splývá s pojmem práva vůbec. Právo objektivní, jakožto uspořádaný soubor platných právních norem určitého státu, se nazývá

³ HARVÁNEK, J. a kol. *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 247.

⁴ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 19.

⁵ KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 48 až 50.

⁶ KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 50.

⁷ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 19.

právním řádem takového státu. Objektivní právo tak vymezuje jednání, jež je obecně považováno za právní, resp. protiprávní.⁸

- *Práve* subjektivním se na rozdíl od práva objektivního rozumí oprávnění určité osoby fyzické nebo právnické nějakým způsobem se chovat. Ve vztahu subjektivního a objektivního práva ve skutečnosti nejde o vyplývání prvního z druhého, nýbrž o meze subjektivních práv dané právem objektivním.⁹ Subjektivní právo tak představuje možnost chování zaručenou právním subjektům objektivním právem. Subjektivní právo je termín párový, odpovídá mu pojem subjektivní povinnosti jakožto nutnosti chovat se určitým způsobem pod hrozbou sankce. Struktura subjektivního práva tudíž zahrnuje jak samotnou možnost chování, tak tomu odpovídající právní povinnost jiného právního subjektu. Významný je též rozdíl mezi subjektivním právem (tj. oprávněním) a vlastním chováním v jeho mezích, které se označuje jako výkon práva.¹⁰

Právo v rovině normativní (tj. objektivní právo) i v rovině normami zaručeného možného chování právních subjektů (tj. subjektivní právo) se dále klasifikuje podle různých kritérií na právní odvětví.¹¹ Zvláštní důležitost má členění práva na dva základní subsystémy, na něž se právo přirozeně rozpadá, tj. právo soukromé a veřejné,¹² a dále na právo hmotné a procesní. Pro účely diplomové práce se však tímto nebudeme blíže zabývat.

2.1.2 Právo pozitivní a přirozené

Z jiného hlediska třídíme právo na pozitivní a přirozené. Dualismus je založen na představě, že vedle práva daného, tj. vytvořeného lidmi, zejména pak zákonodárstvím, existuje na daném právu nezávislé právo přirozené.¹³

- *Právo pozitivní* je chápáno jako právo platné, tj. právo dané státem či společenstvím států. V literatuře se setkáváme též s termínem právního pozitivismu coby monistického přístupu k právu, dle něhož pouze právo uznané

⁸ KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 51.

⁹ KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 193 a 195.

¹⁰ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 20 a 21.

¹¹ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 21.

¹² PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo. 1. díl*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 17.

¹³ KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 5 a 6.

státem nebo společenstvím států lze za právo jako takové pokládat. Pozitivní právo se sestává jednak ze souboru právních norem (tj. právo objektivní), jednak ze soustavy subjektivních práv a jim odpovídajících právních povinností (tj. právo subjektivní), přičemž právní povinnosti se dle teorie právního pozitivismu odvozují právě od právních norem. Pozitivní právo je také úzce spojeno se státním donucením, když protiprávní jednání je postižitelné státní nebo od státu odvozenou veřejnou mocí. Naproti tomu morální pravidla se státní mocí spjata nejsou, a tudíž ani s donucením ze strany státu či jiné veřejné autority od státu odvozené, což poukazuje na striktní rozeznávání práva a morálky.¹⁴

- *Právo přirozené* lze posuzovat jako přímý opak pozitivistického přístupu. Pojetí zde zastávané shledává svou podstatu spíše v idejích práva, resp. všeobecně uznávaných právních zásadách, nežli v právu samotném. Jedná se o právo nevytvářené společností, nýbrž takové, jež se jí dostává jaksi zvenčí.¹⁵ Přirozené právo představuje souhrn právních principů a nezadatelných subjektivních práv. Vzniká a existuje nezávisle na státu či společenství států a v důsledku rozmanitých představ o jeho obsahu a původu existuje nejedna koncepce přirozenoprávní teorie. Stejně jako právo pozitivní zahrnuje jak rovinu normativní, tj. právo objektivní v podobě soustavy právních principů, tak rovinu legitimně očekávaného chování právních subjektů, tj. práva subjektivní ve formě nezadatelných lidských práv. Ve vztahu k právu pozitivnímu se jeví jako tzv. prepozitivní, tedy pozitivnímu právu předcházející, a v souladu s některými koncepcemi též jako tzv. suprapozitivní, tedy pozitivnímu právu nadřazené.¹⁶

2.2 Pojetí pramenů práva

Prameny práva se obvykle rozumějí prameny práva objektivního, k nimž řadíme prameny práva ve smyslu materiálním a formálním. Prameny subjektivního práva pak nazýváme právními skutečnostmi, těmi se však v diplomové práci nebudeme zabývat.¹⁷

¹⁴ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 21.

¹⁵ KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 6 a 60.

¹⁶ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 22 a 23.

¹⁷ KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 129.

2.2.1 *Prameny práva v materiálním smyslu*

Za materiální prameny práva se považují důvody vedoucí stát k normativní úpravě společenských vztahů.¹⁸ V zásadě se jimi rozumí společensko-historický kontext, v němž právo vzniká, přičemž se jedná především o určité zájmy promítnuté do obsahu práva.¹⁹ Jako materiálně pojaté prameny práva posuzujeme např. aktuální hospodářské či politické poměry, náboženské fundamenty společnosti, historické okolnosti vývoje příslušné právní kultury a vedle obecných charakteristik vývoje společnosti též nahodilé konkrétní události, tj. přírodní katastrofy ale i jednotlivé události z běžného života.²⁰

2.2.2 *Prameny práva ve formálním smyslu*

Za formální prameny práva se označují informační zdroje, jejichž prostřednictvím se dozvídáme o právu a jeho obsahu. Jedná se o formy obsahující právní normy, ve kterých se právo vyskytuje, neboť dávají zásadám v nich obsaženým charakter práva.²¹ Formálním pramenem práva je tedy právní norma; tj. takové pravidlo chování, jež stát, resp. zákonodárce, stanovil jako závazné, anebo, jde-li o obyčej, pravidlo, které tu již existovalo a jehož závaznost zákonodárce alespoň uznal.²² Právní normou je tudíž pouze takové pravidlo chování, které má státem (resp. v mezinárodním právu společenstvím států) uznanou formu pramene práva.²³

V právní literatuře a právním jazyce vůbec se prameny práva rozumějí prameny objektivního práva ve formálním smyslu (jakožto souhrnu obecně závazných právních norem, tedy v prvé řadě zákonů)²⁴. Právě a zároveň především těmto bude další text diplomové práce věnován.

---

¹⁸ HARVÁNEK, J. a kol. *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 247.

¹⁹ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 69.

²⁰ HARVÁNEK, J. a kol. *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 247.

²¹ HARVÁNEK, J. a kol. *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 248.

²² ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 52.

²³ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 69.

²⁴ WEYR, F. *Teorie práva*. Brno: Orbis, 1936, s. 100.

2.3 Druhy pramenů práva

Prameny práva jsou velmi úzce spjaty s odlišnými typy právní kultury. V současnosti rozeznáváme tři hlavní, a sice kontinentální (kam řadíme i Českou republiku), anglosaský (tj. angloamerický) a islámský typ právní kultury.²⁵

K obecně nejdůležitějším formálním pramenům práva náleží právo psané (tj. právní předpisy), právo smluvní (tj. normativní smlouvy), právo soudcovské (tj. precedenty a judikatura), právo obyčejové (tj. právní obyčeje), právní principy, rozum (tj. ratio), principy spravedlnosti (tj. equita), doktrinální publikace (tj. „communis opinio doctorum“ jakožto učení významných právníků, resp. společné mínění učenců) a právní apendixy neprávních publikací (tj. odborná literatura). Z uvedeného výčtu budeme stručně specifikovat jen následující čtyři prameny práva, jež jsou ve formálním smyslu považovány za základní prameny práva.²⁶

2.3.1 Právní předpis

Právní předpis je především pramenem práva psaného. Jedná se o publikované písemné vyjádření právních pravidel, z nichž některá zakládá, jiná pouze konstatuje. Jako nositel právních zásad má tak povahu konstitutivní nebo deklaratorní. Právní předpis má formu normativního právního aktu, jenž je však termínem širšího významu, neboť označuje veškeré výstupy právotvorného (tj. legislativního) procesu, a to bez ohledu na jejich obsah. Právním předpisem se proto rozumí pouze obecně závazné normativní právní akty zahrnující právní pravidla.²⁷ Od právních předpisů je třeba odlišit individuální právní akty (např. rozsudek soudu, trestní příkaz, platební rozkaz) a interní normativní akty (např. instrukce, statuty, organizační a pracovní řády), to však jen na okraj. Právní předpis svou podstatou ztělesňuje rozhodnutí orgánu veřejné moci, které obsahuje právní normy jako předem daná pravidla chování.²⁸ Ze vzájemného vztahu termínů právního předpisu a právní normy vyplývá, že nemůže existovat právní předpis „prázdný“ (tj. takový, který

²⁵ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 70.

²⁶ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 70.

²⁷ HARVÁNEK, J. a kol. *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 251 a 252.

²⁸ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 70 a 71.

by neobsahoval žádnou právní normu), avšak součástí jednoho právního předpisu může být více právních norem (zdá se být zvykem v naší legislativě), naopak jednu právní normu lze vyjádřit více právními předpisy a konečně se připouští, ač v praxi vzácné, vzájemné překrývání právního předpisu a právní normy svým rozsahem a obsahem, tj. právní předpis vystihuje toliko jedinou právní normu. Z nastíněné relace lze dále dedukovat, že právní normy představují nikoli výlučně veškerý obsah právního předpisu, když v něm lze nalézt nenormativní části často něco deklarující, manifestují či k něčemu vybízející. Ovšem vkládání pasáží nemajících povahu právní normy do právních předpisů je krajně nežádoucí, neboť tyto právní předpis zpřehledňují, snižují obecné vědomí závaznosti práva a často vyvolávají nejasnosti a pochybnosti o právním charakteru jednotlivých částí právního předpisu.²⁹

Právní předpisy jsou rozhodujícím pramenem práva v kontinentálním typu právní kultury, avšak uplatňují se také v angloamerické a islámské právní kultuře. Příznačná je hierarchická výstavba soustavy právních předpisů vytvořená na základě jejich tzv. právní síly, o níž je blíže pojednáno v podkapitole 2.4.³⁰

2.3.2 Soudní precedens

Soudní precedens je druhem judikátu, tj. soudního rozhodnutí, jež je prvním řešením daného případu, dosud právem neupraveného, závazným pro obdobné případy v budoucnosti. Jako formálně závazný pramen práva jej uznává angloamerická právní kultura a mezinárodní právo. Oproti tomu v kontinentálním typu právní kultury rozhodnutí vyšších soudů nepožívají formální obecné závaznosti a vymahatelnosti, nicméně klíčové judikáty vytvořené dle zákonů a normativních právních smluv (k těmto blíže v podkapitole 2.3.3) mají tzv. quasiprecedenční (tedy „polo“ či zdánlivě precedenční) význam.³¹ V kontinentální právní kultuře tak hovoříme o argumentační závaznosti judikatury, jejímž předpokladem je kromě aplikační a argumentační kvality příslušného rozhodnutí zpravidla i jeho odpovídající publikace.³²

---

²⁹ KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 131 a 132.

³⁰ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 70.

³¹ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 71.

³² HARVÁNEK, J. a kol. *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 261.

2.3.3 Normativní právní smlouva

Normativní právní smlouva je druhem smlouvy obsahující právní normy jako obecně závazná pravidla chování.³³ Normativní smlouvy se svou podstatou podobají právním předpisům. Jsou psané, normativní i obecně závazné. Jediný relevantní rozdíl lze spatřovat v procesu jejich tvorby, kdy normativní smlouvy nevznikají na rozdíl od právních předpisů jednostranně na základě autoritativního rozhodnutí právotvůrce, nýbrž k jejich existenci je zapotřebí shodné vůle (tj. konsensu) více orgánů se specifickou právotvornou kompetencí. Normativní smlouvy lze členit do dvou základních skupin, a to na mezinárodní a vnitrostátní.³⁴

- *Mezinárodní normativní smlouvy* představují důležitý pramen práva, když společně s právními principy a mezinárodními právními obyčejí vytváří základ mezinárodního práva veřejného a současně tvoří významnou součást vnitrostátních právních řádů
- *Vnitrostátní normativní smlouvy* se naproti tomu uzavírají v režimu národních právních řádů, kdy alespoň jednu smluvní stranu zastupuje subjekt s legislativní pravomocí.

Nutno podotknout, že k normativním smlouvám neřadíme relativně závazné smlouvy soukromého práva, neboť postrádají neopomenutelný aspekt obecné závaznosti.³⁵

2.3.4 Právní obyčej

Obyčejové (zvykové) právo ztvárňuje právní systém, jenž není vytvářen uvědomělou, cílevědomou legislativní činností zejména státu, nýbrž se ve společnosti utváří spontánně na základě dlouhodobé tradice;³⁶ tj. z opakování činnosti se stane zvyk a tento je obecně uznáván za správné řešení případu.³⁷ Ke vzniku právního obyčeje je však nezbytné naplnit dva jeho základní znaky:³⁸

³³ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 73.

³⁴ HARVÁNEK, J. a kol. *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 254, 255, 257 a 258.

³⁵ HARVÁNEK, J. a kol. *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 254.

³⁶ KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 134.

³⁷ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 74.

³⁸ HARVÁNEK, J. a kol. *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 262 a 263.

- „*usus longaevus*“ coby kvalifikované či dlouhodobé užívání, tzv. zaužívání,
- „*opinio necessitatis*“ coby povědomí o závaznosti (tj. skutečnost, že se jedná o zvyk státem obecně uznávaný), resp. „*opinio iuris*“ coby povědomost o právním charakteru obyčeje (tj. fakt, že zvyk se stává v důsledku státního oficiálního uznání pramenem práva).

V soudobém právu se právní obyčeje stále používají ve Velké Británii a v právu islámském (resp. dalších tradičních právních systémech Asie a Afriky), význam si též drží jako prameny mezinárodního práva. Nicméně v kontinentálním typu právní kultury, k němuž české právo náleží, nebývají právní obyčeje považovány za pramen práva.³⁹

2.4 Soustava pramenů práva

Soustava pramenů práva se označuje jako právní řád. Právním řádem se rozumí systém pramenů práva obsahující právní normy určitého státu (resp. společenství států). Právní řád je tedy souhrnem pramenů práva platných v daném státě nebo v rámci mezinárodního společenství. Právní řád České republiky, který patří ke kontinentálnímu typu právní kultury, je založen na psaném právu a je tvořen zákony a dalšími právními předpisy, ratifikovanými a vyhlášenými mezinárodními smlouvami, k nimž dal Parlament ČR souhlas, a nálezy Ústavního soudu, jimiž Ústavní soud zrušil určitý zákon, jiný právní předpis nebo jejich jednotlivá ustanovení. Systém pramenů práva je uspořádán podle principu právní síly, kdy nejvyšší právní sílu má Ústava ČR, resp. ústavní zákony.⁴⁰

³⁹ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 75.

⁴⁰ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 70 a 76.

3. PRAMENY OBCHODNÍHO PRÁVA U NÁS

Tato kapitola pojednává o pramenech obchodního práva v České republice (dále označované též zkratkou „ČR“).

3.1 Pojem obchodního práva

Vymezení pojmu obchodního práva, ostatně jako všechny teoretické otázky, vyvolává mezi teoretiky určité nejednotnosti. Přesto lze nalézt několik zásadních bodů, ve kterých panuje shoda. Obchodní právo se vyskytuje tam, kde existují obchod a trh. Obchodní právo jako takové tedy není vázáno na konkrétní kodex, přestože na něj vázáno být může. S obchodním právem se setkáme např. i v Itálii nebo Švýcarsku, ačkoliv v těchto zemích žádný obchodní zákoník nemají.⁴¹ Právě ve státech, v nichž došlo k sjednocení soukromého práva, dochází k nejvýraznější komercializaci občanského práva.⁴² Přesto je termín obchodního práva obvykle užíván pro soukromoprávní disciplínu ve smyslu nejvíce se blížícím tradici obchodních zákoníků devatenáctého století. Současní odborníci však pocítují, že právo nyní platné je již velmi odlišné od práva velkých kodifikací a že vývoj obchodního práva se vyznačuje obzvláště rychlým pohybem.⁴³

Obchodní právo může být chápáno v subjektivním a objektivním smyslu. Zejména ve svých počátcích bylo pojímáno jako právo obchodníků, tedy ve smyslu subjektivním. Subjektivní chápání obchodního práva bylo vytvořeno v souvislosti se středověkými názory na stavovskou společenskou strukturu ve feudální společnosti a vycházelo z nich jako ze svého základu.⁴⁴

V moderní době se s rozvojem kapitalistické společnosti začíná prosazovat objektivní pojetí obchodního práva. Podstata objektivní koncepce spočívá v tom, že pro podrobení určitého společenského vztahu úpravě obsažené v

---

⁴¹ ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 6.

⁴² PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 24.

⁴³ PELIKÁNOVÁ, I. *Úvod do srovnávacího práva obchodního*. Skripta. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000 s. 4.

⁴⁴ ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 6.

obchodním právem je rozhodující věcná povaha tohoto právního vztahu. Nastíněné zapříčinilo vznik *ius commercium* jako práva obchodů, které se vyvinulo z *ius mercatorum*, tedy práva kupců. Nejzřetelnější uplatnění objektivního pojetí je patrné v konstrukci absolutních obchodů. Subjektivní pojetí obchodního práva však nebylo nikdy zcela potlačeno.⁴⁵ Subjektivní koncepce dle mého názoru úzce souvisí se zásadou profesionality jako jednou ze základních zásad obchodně právních vztahů.

V našem právním řádu je obchodní právo vybudováno na principu smíšeném, tj. na spojení *ius mercatorum* a *ius commercium*. České obchodní právo je tak právem obchodů i obchodníků, kteří jsou českým právem označováni jako podnikatelé.⁴⁶

Obchodník (podnikatel) je ostatně od prvopočátku centrálním bodem obchodního práva jako specifický právní subjekt. Potřeby obchodu totiž od nepaměti vyžadovaly určité zvláštnosti v právní regulaci vztahů, do nichž obchodníci vstupovali, a to ať už se zákazníky nebo mezi sebou navzájem. Vztahy mezi obchodníky musejí být velmi pružné, zbytečně nezatížené formalitami, naproti tomu ale musí poskytovat jistotu proti platební neschopnosti a podvodům. Vztahy obchodníků vůči zákazníkům musejí poskytovat důvěru a zároveň musí zákazníky chránit. Právo současně nesmí být překážkou svobodnému rozvoji ekonomiky. To je důvodem pro rozsáhlou smluvní volnost a autonomii vůle obchodníků, která by měla být právem omezena pouze tehdy, pokud je to nutné k ochraně dalších účastníků obchodních vztahů nebo k zachování a ochraně svobodné hospodářské soutěže, ochraně spotřebitelů a dalších hodnot, jež svým významem převažují nutnost ochrany svobody jednotlivce.⁴⁷

Dalším ze znaků obchodního práva je jeho neustálá vnitřní dynamika. Obchodní právo vytváří živý a neustále se vyvíjející systém, jenž v sobě absorbuje téměř okamžitě reakce na nové formy podnikání i společenských vztahů.⁴⁸ Dynamičnost

---

⁴⁵ ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 6.

⁴⁶ ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 7.

⁴⁷ PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 18.

⁴⁸ RABAN, P. a kol. *Obchodní zákoník*. 5. doplněné vyd. Praha: EUROUNION Praha, s.r.o., 2007, s. 22.

současného obchodního práva je tudíž srovnatelná s dynamikou ekonomiky. Obchodní právo musí být právě z důvodu živelnosti vznikajících a vyvíjejících se regulovaných vztahů nástrojem, který umožňuje jejich rozvoj.⁴⁹

3.1.1 Předmět obchodního práva

V nejzákladnější rovině definoval předmět obchodního práva A. Malovský-Wenig tvrzením: „*Obchodním právem vůbec rozumíme soubor právních předpisů, jež platí pro úsek vzájemných styků lidských, jež nazýváme obchodem.*“⁵⁰ Obecně lze tedy dovodit, že předmět obchodního práva je pojmově širší než předmět obchodního zákoníku. Jinými slovy do obchodního práva nespádají pouze oblasti upravené v obchodním zákoníku.

Věda o obchodním právu, tzv. komercialistika, bývá stavěna na čtyřech základních pilířích, jimiž jsou nauka o obchodních společnostech, výklad soutěžního práva, výklad o obchodech a konečně výklad o cenných papírech a obchodování s nimi. K těmto velkým tématům bývají přiřazovány některé náměty parciální, jakými jsou např. výklad o obchodním rejstříku, insolvenční řízení aj.⁵¹

3.1.2 Zařazení obchodního práva

Definice práva byla podána výše. Pokud však budeme uvažovat o právu jako o systému právních předpisů a norem, v kontinentální právní kultuře právo rozdělíme na dva základní subsystemy, a sice na právo veřejné a soukromé. Vymezení rozdílů mezi právem soukromým a veřejným je poskytováno třemi základními teoriemi, tj. teorií zájmová, mocenská a organická. Hranice mezi právem veřejným a soukromým je však vždy pouze přibližná a leckdy se tyto dva subsystemy práva vzájemně prostupují.⁵²

---

⁴⁹ PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 34 a 158.

⁵⁰ MALOVSKÝ-WENIG, A. *Příručka obchodního práva*. Praha: Čs. kompas, 1947, s.1. převzatá citace z ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 13.

⁵¹ ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 13 a 14.

⁵² PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 17.

Celá problematika nabývá na další složitosti tím, že obchodní právo lze chápat v užším a širším smyslu. V užším pojetí jde o tzv. soukromé obchodní právo, tedy především obchodní právo tvořené normami soukromého práva (i sem jsou ovšem zařazovány některé normy veřejného práva jako např. úpravy obchodního rejstříku či obchodních knih). V širším smyslu se obchodní právo chápe jako souhrn veškerých soukromoprávních a veřejnoprávních předpisů týkajících se obchodů a obchodníků, tento souhrn bývá také nazýván právem hospodářským.⁵³

Odpověď na otázku, zda reprezentuje obchodní právo samostatné právní odvětví, je jednoznačně záporná.⁵⁴ Obchodní právo tvoří součást soukromého práva, přestože obsahuje prvky práva veřejného, nebo přesněji řečeno, obchodní právo je souborem speciálních právních norem v rámci občanského (soukromého) práva.⁵⁵

V této souvislosti mám za to, že je nutné zmínit myšlenku jednoty práva a princip jednoty soukromého práva, které jsou u nás narušeny současnou existencí obchodního a občanského zákoníku a jejich dosud nevyřešenou vzájemnou koexistencí. Vzniklá situace se nazývá dualismem soukromého práva, jehož reálné důsledky budou podrobněji rozebrány v podkapitole 3.3.

3.1.3 Shrnutí pojmu obchodního práva

Pro účely diplomové práce si dovolíme vypůjčit shrnutí pojmu obchodního práva z komparatistického díla Pelikánové: *„Obchodním právem je možné rozumět v tradičním historicky podmíněném pojetí především úpravu právního postavení obchodníků a úpravu soukromoprávního režimu jejich právního jednání. Tato jednání jsou nazývána obchody. Jedná se pouze o zvláštní ustanovení odchylná od obecného občanského práva. Obchodní právo je tedy právem obchodů*

---

⁵³ ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 11.

⁵⁴ PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 21a
ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 6.

⁵⁵ PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 24.

*a obchodníků. Ze zvláštní povahy obchodního práva vyplývá jeho neucelenost, jeho účelovost, pohyblivost, dynamika.*⁵⁶

Současně s ekonomickým vývojem dochází v posledním desetiletí v oblasti obchodního práva k velkým změnám. Inovace přináší pochybnosti o tom, zda jde stále ještě o obchodní právo nebo se nově utvářející unilaterální (tj. jednostranná) disciplína stává něčím odlišným. Rozvíjí se úprava ochrany hospodářské soutěže, narůstá komplikovaná úprava kapitálových společností a přibývá veřejnoprávních prvků. Úprava závazků a smluv vcelku stagnuje. Soudobé právo se do značné míry přeskupuje, přičemž pro obchodní právo to platí více než pro jiné právní disciplíny.⁵⁷

3.2 Jednotlivé prameny obchodního práva u nás

Základní výklad k pojmu pramene práva a k pojmu obchodního práva byl podán v podkapitolách 2.2 a 3.1. Pro určení jednotlivých pramenů našeho obchodního práva se přidržíme klasické struktury hierarchie právních norem. Následné uspořádání je zvoleno z toho důvodu, že dle názoru autora práce se jako nejlepší způsob pro vysvětlení pojetí pramenů obchodního práva jeví jejich postupné určení a stručné definování. Jak již bylo nastíněno v úvodu práce, inspirace pro následující uspořádání vychází ze zahraniční i české odborné literatury. Tím je dána nutnost začlenit i do této práce na prvním místě zákony č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Ústava“), a č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Listina“), které jsou základními stavebními kameny českého práva. Stejně tak musíme zahrnout obchodního práva se dotýkající mezinárodní smlouvy, jimiž je ČR vázána. Ostatně nezbytnost práce s mezinárodními smlouvami vyplývá jak z ustanovení čl. 10 Ústavy, tak ze samotného zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v aktuálním znění (dále jen „obchodní zákoník“), resp. jeho ustanovení § 756. Duplicitní stanovení aplikační přednosti mezinárodních smluv je dáno tím, že předmětné

---

⁵⁶ PELIKÁNOVÁ, I. *Úvod do srovnávacího práva obchodního*. Skripta. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000 s. 6.

⁵⁷ PELIKÁNOVÁ, I. *Úvod do srovnávacího práva obchodního*. Skripta. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000 s. 6 a 7.

ustanovení obchodního zákoníku se časově datuje z doby, kdy ještě neexistovala současná úprava ustanovení čl. 10 Ústavy.⁵⁸

Dalším významným pramenem obchodního práva je zajisté právo Evropské Unie. České obchodní právo jím bylo ovlivňováno již před přistoupením České republiky do Evropské Unie a po přistoupení dnem 1. 5. 2004 se spolu s judikaturou Evropského soudního dvora stalo relevantním pramenem českého obchodního práva.⁵⁹

Přes výše zmíněné však jistě není žádných pochyb o tom, že nejzákladnějším pramenem obchodního práva je obchodní zákoník. Obchodní zákoník poskytuje hned ve svém ustanovení § 1 vodítko pro to, v jakém pořadí mají být prameny práva aplikovány, přičemž přidává obchodní zvyklosti a zásady jakožto další prameny, na nichž zákoník spočívá. Především ale poskytuje alespoň částečný návod pro vyřešení dualismu soukromého práva způsobeného současnou existencí obchodního a občanského zákoníku. Přestože ustanovení § 1 obchodního zákoníku poskytuje určitý způsob řešení, zároveň vyvolává mnoho jiných otázek, a to zejména týkajících se vztahu dvou základních kodexů soukromého práva, ba i mnoho dalších jako např. výklad pojmu obchodních zvyklostí a jejich konkrétní uplatnění.

Pramenem českého obchodního práva nejsou závěry právní vědy. Navzdory tomu jejich význam v době roztříštěnosti právních pramenů a rozporuplné, chaotické legislativy roste. Posílení jejich vlivu je dáno i tím, že na řadu vážných otázek nezná judikatura odpověď. Praxe se tak často obrací k jiným zdrojům, jimiž jsou právě učebnice, komentáře či odborné články.⁶⁰

3.2.1 Ústavní zákony

Výjimečnost ústavních zákonů, především pak Ústavy, spočívá v jejich postavení vůči ostatním právním normám, přičemž Ústava je považována za základní zákon. V koncepci vertikální struktury právního řádu je Ústava nebo zákon označený

---

⁵⁸ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník*. Komentář. II. díl. § 221 až 775. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 1865.

⁵⁹ PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 160.

⁶⁰ PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 160.

jako ústavní vrcholem soustavy právních norem. S tím se pojí značná obecnost Ústavy, která vyžaduje přímou konkretizaci normami „běžných“ zákonů, tj. zákonů jiných než ústavních.⁶¹ Ústava se tak stává důležitou pro obchodní právo právě díky výsadní funkci tohoto základního zákona a vysoké míře jeho obecnosti. Ústava upravuje např. v ustanovení čl. 10, resp. čl. 10a, postavení mezinárodních smluv (a evropského práva) v českém právu, což má zcela zásadní význam pro prameny práva vůbec a pro stanovení síly právní normy, a tím i pro samotné prameny obchodního práva.

Ústava a zvláště pak Listina vymezují taková základní práva a svobody, která mají pro soukromé právo (tedy i pro právo obchodní) velkou relevanci. Jedná se např. o právo vlastnické (čl. 11 Listiny), právo na spravedlivý proces nebo jedno z nejdůležitějších práv týkajících se obchodního práva, a sice právo podnikat (čl. 26 Listiny). Právo podnikat či vykonávat jinou hospodářskou činnost však není nepodmíněné a neomezené (stejně jako další základní práva). V souladu s ustanovením čl. 41 odst. 1 Listiny se ho lze domáhat jen v mezích stanovených prováděcími předpisy.⁶²

Orgánem ochrany ústavně zaručených práv je Ústavní soud. Právě jeho rozhodnutí mohou mít a také mají zásadní význam pro samotné obchodní právo, a to rozsahem své závaznosti stanovené v čl. 89 Ústavy. Závaznost je ústavodárcem stanovena jako *erga omnes* (tj. s účinky vůči všem). Avšak vzhledem k tomu, že Ústavní soud rozhoduje o záležitostech zákonem specifikovaných účastníků (tj. s účinky *inter partes*), znamená vázanost daného rozhodnutí povinnost respektovat nálezy nejen všemi osobami výrokem dotčenými, ale i těmi, jichž by se mohla věc týkat v budoucnu, či by o ní měly znovu rozhodovat. Můžeme tedy říci, že vázanost nálezy Ústavního soudu není otázkou *erga omnes* nebo *inter partes*, nýbrž zcela individualizovaného posouzení z hlediska typu řízení před Ústavním soudem.⁶³

---

⁶¹ KLÍMA, K. *Ústavní právo*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010 s. 68.

⁶² KLÍMA, K. a kol. *Komentář k ústavě a listině*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 787.

⁶³ KLÍMA, K. a kol. *Komentář k ústavě a listině*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 463.

Ústavní soud je také oprávněn zasahovat v otázkách významných pro samotné obchodní právo, tímto se podílí na jeho formování u nás. Příkladem může být Nález Ústavního soudu ze dne 8. 7. 1999, sp. zn. III. ÚS 140/99, který jasně vyjádřil zásadu, že ostatní právní vztahy (myšleno jiné než obchodní právní vztahy), do nichž podnikatelé vstupují jako občané, se řídí jinými (tedy nikoli obchodněprávními) předpisy, a to v závislosti na charakteru konkrétních společenských vztahů.

3.2.2 Mezinárodní smlouvy

Jak již bylo řečeno výše, z Ústavy i z obchodního zákoníku vyplývá aplikační přednost mezinárodních smluv v případě jejich kolize se zákonem. Nutno podotknout, že tato přednost je dána před zákonem nikoliv pak před ústavním zákonem. Podmínky aplikační přednosti mezinárodních smluv jsou stanoveny přímo v Ústavě. Patří mezi ně schválení mezinárodní smlouvy Parlamentem ČR a její vyhlášení. V České republice se mezinárodní smlouvy vyhláší ve Sbírce mezinárodních smluv. Široce koncipované pojetí mezinárodních smluv, jež mají přednost před zákonem, bylo do našeho právního řádu zavedeno tzv. euronovelou Ústavy (tj. zákonem č. 395/2001 Sb.). Euronovela dále zanesla do naší Ústavy ustanovení čl. 10a a 10b, přičemž právě ustanovení čl. 10a umožnilo přenesení některých pravomocí orgánů ČR na mezinárodní organizace nebo instituce, ve svém důsledku především na orgány Evropské Unie.⁶⁴

Ohledně aplikační přednosti mezinárodních smluv platí, že takové mezinárodní smlouvě, která naplňuje podmínky vymezené ustanovením čl. 10 Ústavy, bude v případě, že stanoví něco jiného než norma obsažená ve vnitrostátním (českém) zákoně, dána přednost a bude použita na místo normy vnitrostátní. Přednostní aplikaci lze bezvýjimečně a automaticky užít u mezinárodních smluv, jež takové použití umožňují. Tím je myšleno stanovení přímé použitelnosti ustanovení mezinárodních smluv představující jejich aplikovatelnost, a to bez nutnosti doplnění zákonnými ustanoveními. Není dokonce vyloučeno, aby některá ustanovení téže mezinárodní smlouvy byla samo-vykonatelná a jiná potřebovala ke svému působení další převedení do vnitrostátního právního řádu. Nezbytnost dodatečného

---

⁶⁴ MOLEK, P. a kol. *ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY – Komentář*. 1. vyd. Praha: Linde, 2010, s. 180 a násl.

převedení může být dána např. adresováním mezinárodní smlouvy čistě politickým orgánům. Neznamená to ovšem, že by nuceným zprostředkováním pozbyla mezinárodní smlouva své aplikační přednosti.⁶⁵

V současné době vzhledem k působnosti a povaze obchodního zákoníku existuje relativně málo mezinárodních smluv, které lze v oblasti obchodního práva uplatnit. Ve svém důsledku jde o mezinárodní smlouvy ze dvou oblastí, a to jednak z oblasti prodeje a koupě, jednak z oblasti mezinárodní přepravy.⁶⁶ Za nejvýznamnější z těchto smluv se považuje Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (Sdělení federálního MZV č. 160/1991 Sb.), tzv. Vídeňská úmluva, jejímž předmětem úpravy je mezinárodní kupní smlouva.

Zcela specifickými jevy jsou pak nestátní prostředky právní úpravy v mezinárodním právu, resp. v mezinárodním obchodním právu. Specifikum je dáno především autonomií vůle stran jako základním principem závazkového práva, snahou o větší preciznost stran (nežli v právu vnitrostátním) a v neposlední řadě praxí mezinárodního obchodu, která si sama vytváří různé technicko-právní postupy a prostředky, jež mají napomáhat vlastnímu smluvnímu jednání, interpretaci smluv či její kompletaci. Jedná se pak především o mezinárodní obchodní zvyklosti, obchodní termíny a standardizované formy uzavírání smluv, do určité míry i kodexy jednání a obecné zásady právní. Tento fenomén má sice soukromoprávní základ, ale výsledek činnosti se stále více podobá legislativní činnosti státu. Vytváří se tím ucelený soubor principů či zásad pro regulaci smluvních vztahů schopných nahradit rozhodné právo.⁶⁷

3.2.3 Evropské právo

Na základě Smlouvy o přistoupení (Sdělení Ministerstva zahraničních věcí ČR č. 44/2004 Sb.m.s.), jež byla slavnostně podepsána dne 16. dubna 2003 v Aténách a vstoupila v platnost dne 1. května 2004, se stává Česká republika členem Evropské

---

⁶⁵ MOLEK, P. a kol. *ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY – Komentář*. 1. vyd. Praha: Linde, 2010, s. 182.

⁶⁶ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník*. Komentář. II. díl. § 221 až 775. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 1865.

⁶⁷ ROZEHNALOVÁ N. *Právo mezinárodního obchodu*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR., 2010, s. 225 a 226.

Unie (dále označované též zkratkou „EU“). Od tohoto historického okamžiku je komunitární, resp. evropské právo (dále též „právo EU“) pro ČR plně závazné. V momentu přistoupení ČR do EU a Evropského společenství (dále označovaného též zkratkou „ES“) tak dochází k plné integraci práva EU do práva českého. Tato skutečnost sebou nese řadu závažných důsledků, totiž prameny práva EU se tímto okamžikem stávají zároveň prameny práva českého. Otázka evropského práva je o to důležitější, že právo EU jako takové je postaveno na odlišných principech a základech než právo české.⁶⁸ Evropským právem jsou pro účely této práce chápány zakládací smlouvy EU, tj. Smlouva o Evropské unii a Smlouva o fungování Evropské unie, a dále právní normy přijaté orgány EU mající v těchto pramenech svůj základ.⁶⁹

Prameny evropského práva jsou děleny především na prameny primární a sekundární. Z jazykového výkladu můžeme dovodit přednost primárního práva před právem sekundárním. Sekundární právo tedy musí být v souladu s právem primárním a nesmí mu odporovat. Dále lze usoudit, že primární právo, obvyčeje a některé zásady, stejně jako rozhodnutí soudů EU mají nejvyšší stupeň právní síly, ač o některých z nich platí, že nejsou akty primárního práva.⁷⁰

- *Primárními prameny* jsou mezinárodní smlouvy a protokoly uzavřené členskými státy, které založily ES a EU, včetně smluv, jimiž byly původní smlouvy novelizovány. K pramenům primárního práva patří také obecné právní principy a zásady (konkrétně na ně odkazuje ustanovení čl. 6 odst. 2 Smlouvy o Evropské Unii a ustanovení čl. 340 odstavec 2 Smlouvy o fungování Evropské unie)⁷¹, přitom jde o nepsanou formu pramene práva. Zejména se jedná o základní lidská práva a právní zásady, jež jsou společné členským státům. Obecné právní zásady evropského práva se vyznačují nekodifikovanou formou. Základy mají v právních řádech členských států. Právě právní principy pak umožňují alespoň z části překlenout mezery v explicitním vyjádření primárního práva.⁷²

⁶⁸ PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s.181.

⁶⁹ TICHÝ, L., ARNOLD, R., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R., DUMBROVSKÝ, T. *Evropské právo*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 48.

⁷⁰ TICHÝ, L., ARNOLD, R., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R., DUMBROVSKÝ, T. *Evropské právo*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 233.

⁷¹ Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie Úřední věstník Evropské unie C 83/47 ze dne 30. 3. 2010

⁷² PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 185.

- *Sekundárními prameny* se označují akty vydané orgány ES a EU na základě primárního práva. Sekundární právo tak slouží především k podrobnější úpravě vztahů upravených právem primárním. Sekundárním právem jsou nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska.

Nařízení jsou svou funkcí pramenem práva, jež bychom za použití vnitrostátní terminologie mohli nazvat evropským zákonem. Nařízení jsou závazné ve všech svých částech a okamžikem vstupu v platnost platí bezprostředně v každém členském státu EU. Všechny orgány členského státu, správní úřady i soudy jsou povinny nařízení aplikovat a nařízení vytlačují veškeré vnitrostátní právo, čemuž nemůže členský stát zabránit, i kdyby sám chtěl. Nařízení jsou tedy obecně a bezprostředně závazná.⁷³

Evropská unie dále vydává směrnice o určitém obsahu úpravy, jenž je poté ve směrnici stanovené lhůtě prováděn členskými státy (ve formách a prostředky vnitrostátního práva), pro něž je daná směrnice co do výsledku závazná. Směrnice není na rozdíl od nařízení přímo aplikovatelná, to však neplatí bezvýjimečně, jsou-li splněny určité zvláštní okolnosti. Stane se tak, pokud bude její převedení do vnitrostátního práva natolik zkrslující, že by byl výklad v souladu se směrnici nemožný. V takovém případě nesmí být právo národním soudem aplikováno a v určitých situacích a za podmínek vymezených judikaturou evropských soudů vzniká možnost přímé použitelnosti znění směrnice.⁷⁴ Dalším důvodem pro přímou aplikaci směrnice může být samotné prodlení státu se zpracováním směrnice, jak vyplývá z kauzy „*Ursula Becker*“.⁷⁵ Zpracování příslušných směrnic vyjadřuje i ustanovení § 1 obchodního zákoníku, přičemž např. i v ÚZ č. 571 vydaném společností Sagit dle stavu k 1. 3. 2011 lze najít seznam zpracovaných směrnic uvedený v poznámkách pod čarou k zmíněnému ustanovení § 1 obchodního zákoníku.

Dalšími prameny práva jsou výše zmíněná rozhodnutí spolu s doporučeními a stanovisky. Těmito prameny práva, které jsou označovány za „nepravé“,⁷⁶ se nebudeme v diplomové práci především pro nedostatek prostoru zabývat.

⁷³ TICHÝ, L., ARNOLD, R., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R., DUMBROVSKÝ, T. *Evropské právo*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 247.

⁷⁴ PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 184.

⁷⁵ Věc 8/81 Ursula Becker v. Finanzamt Münster-Innenstadt. [1982] ECR 53

⁷⁶ TICHÝ, L., ARNOLD, R., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R., DUMBROVSKÝ, T. *Evropské právo*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 249 a 250.

Za pozornost však jistě stojí prameny evropského práva *sui generis* a z nich především soudcovské právo. Evropské soudy slouží k nalézáni práva, v řízení před soudy aplikují psané i nepsané právní normy na konkrétní případy. To zahrnuje interpretaci aplikovatelných norem. Soudy tak v zásadě právo netvoří, ale aplikují je v určitém případě. K soudcovské činnosti však náleží vyplňování mezer v právu. Soudce je oprávněn a povinen vyplnit mezery v právu např. používáním analogie. Právě doplněním a obohacením soudce dotváří kodifikované i nekodifikované právo. Typickým příkladem lze vnímat princip přednosti evropského práva, který je vyjádřen v kauze „Costa“ či „Van Gend en Loos“.⁷⁷ Je však třeba zmínit, že nelze připisovat evropským soudům obecně normativní či normotvornou funkci a na rozdíl od anglosaského právního systému nelze tvrdit, že by v evropském právním řádu existoval precedens jako pramen práva (blíže v podkapitole 2.3.2).⁷⁸

Evropskou integrací byly v době jejího vzniku sledovány zejména ekonomické cíle, tím bylo nutně determinováno směřování aktivity orgánů EU především na obchodní vztahy, a to ačkoliv bylo toto zaměření později podstatným způsobem rozšířeno. Důsledkem pro-tržního ekonomického základu EU je idea jednotného vnitřního trhu a vytváření předpokladů pro jeho fungování. Za tímto účelem slouží čtyři základní svobody zachycené ve Smlouvě o fungování EU, tj. volnost pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu.⁷⁹

Obchodní právo EU jako takové má několik zásadních oblastí, kterým se věnuje. Patří mezi ně především právo obchodních společností, právo soutěžní, doprava, bankovníctví, pojišťovnictví a další. Z hlediska rozsahu této práce je neúnosné, abychom se věnovali všem, a proto se pokusíme naznačit alespoň na právu společností, jak se projevuje evropské právo do práva vnitrostátního (tedy českého).

Hlavním cílem evropské úpravy obchodních společností je odstranit napětí mezi jednotnými pravidly vnitřního trhu a jednotlivými právními systémy členských států upravujícími postavení a činnost obchodních společností. K tomu je v evropském právu obchodních společností použito tři základních metod sblížení právních úprav

---

⁷⁷ Věc 6/64, Flaminio Costa v. ENEL [1964] ECR 585 (*Costa*), Věc 26/62, N.V. Algemene Transporten Expeditie Onderneming van Gend en Loos v. Nederlandse Administratie der Belastingen [1963] ECR I

⁷⁸ TICHÝ, L., ARNOLD, R., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R., DUMBROVSKÝ, T. *Evropské právo*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 254.

⁷⁹ PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 202.

jednotlivých států. Jde o metodu harmonizace, metodu vzájemného uznávání právních subjektů a metodu jednotné (jediné) právní úpravy. Převládající je metoda harmonizace, jejímž účelem je sladit jednotlivé úpravy. Především se snaha o harmonizaci projevuje na vytvoření jednotného standardu právní ochrany, a to zejména společníků, akcionářů a třetích osob.⁸⁰

Základ evropského práva společností je dán přímo v primárním právu, konkrétně ve Smlouvě o fungování EU, zvláštností je specifikování termínu práva společností přímo v ustanovení čl. 54 odst. 2 zmíněné smlouvy.⁸¹ Za společnosti jsou tak považovány nejenom obchodní společnosti, ale také společnosti založené dle soukromého a dokonce i veřejného práva. Podle tohoto článku tak lze vymezit pojmové znaky společností ve smyslu evropského práva následujícím způsobem: i) je právnickou osobou nebo má srovnatelnou právní způsobilost, ii) nesleduje lukrativní cíl. Taková formulace se odlišuje od znění ustanovení § 56 obchodního zákoníku, a to především svojí šíří. Rozdíl je pak i v tom, že stačí úplatnost poskytování služeb, aniž by muselo být dosahování zisku základním důvodem existence společností.⁸²

Vymezení pojmu společností má význam hlavně pro určení rozsahu uplatnění principu volného pohybu osob. Dlužno však podotknout, že dle ustanovení čl. 51 Smlouvy o fungování EU se toto nevztahuje na činnosti uskutečňované v členském státě při výkonu veřejné správy. Vymezení pojmu společností spolu s principem volného pohybu osob a rozsáhlou judikaturou má za důsledek jev, který můžeme zřetelně pozorovat i v českém právním prostředí. Tímto jevem je tzv. „*forum shopping*“. Jde doslova o „nákupy po právních řádech“. Podstata spočívá v tom, že se zakladatel, jenž není spokojen s úrovní úpravy společností v členském státu svého původu, rozhlédne po ostatních evropských právních řádech a vybere ten, který nejlépe sedí jeho podnikatelskému záměru. Podmínkou pro možnost uskutečnění takového chování je, že vybraný právní řád vychází z inkorporační teorie, tedy neváže založení a existenci společnosti na to, že společnost má své skutečné sídlo na území státu, dle jehož právního řádu byla založena (jde např.

---

⁸⁰ TICHÝ, L., ARNOLD, R., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R., DUMBROVSKÝ, T. *Evropské právo*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 608.

⁸¹ Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o založení Evropského společenství, Úřední věstník C 83/94 ze dne 30. 3. 2010

⁸² PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 214.

o právo anglické, nizozemské)⁸³. Právě tato skutečnost odstartovala reformní vlnu týkající se práva společností v Evropě, která je spojována s konkurenčními boji mezi jednotlivými národními úpravami. Evropská komise reaguje na nastalou situaci dvěma směry, a to snahou o harmonizaci práva společností a zároveň podporou soutěživosti.⁸⁴ Tento kompromis se zdá zvláštním vzhledem k protichůdnosti záměrů, je však zřejmě důsledkem současné nedostatečné harmonizace.

Harmonizace práva společností je od svého počátku zaměřena především na kapitálové společnosti. Jde tedy o společnosti, ve kterých společníci neručí věřitelům za závazky. V českých podmínkách se jedná o společnost s ručením omezeným a akciovou společnost. Důvodem jsou tyto snahy: i) o vytvoření základního standardu ochrany věřitelů, a tím i odstranění překážek rozvoje jednotného trhu, ii) o dostupnost srovnatelných informací o společnostech a jejich společnících, iii) o ochranu společníků společností. Největší pozornost se zaměřuje na úpravu akciové společnosti.⁸⁵ Obsahem úpravy harmonizace společností jsou oblasti týkající se: i) publicity kapitálových společností, ii) způsobilosti auditorů, iii) statutárních orgánů, iv) neplatnosti společnosti, v) založení společnosti a jmění společnosti. Jedinými sférami, které se nepodařilo harmonizovat, jsou organizační struktura společnosti a koncernové právo.⁸⁶ Snaha o harmonizaci práva členských států se provádí především prostřednictvím směrnic.

K této činnosti směřující k sjednocení jednotlivých právních úprav je však třeba připočítat ještě vytvoření nadnárodní právní regulace právnických osob obchodního práva; konkrétně Evropského hospodářského zájmového sdružení, Evropské akciové společnosti a Evropského družstva. Jak bude ukázáno, těžiště této úpravy tkví v nařízeních.

---

⁸³ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Obchodní právo po vstupu ČR do EU*. 2. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2005 s. 50.

⁸⁴ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Obchodní právo po vstupu ČR do EU*. 2. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2005 s. 55.

⁸⁵ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Obchodní právo po vstupu ČR do EU*. 2. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2005 s. 66.

⁸⁶ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Obchodní právo po vstupu ČR do EU*. 2. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2005 s. 66.

- Právním základem pro *Evropské hospodářské zájmové sdružení* je nařízení Rady č. 2137/85.⁸⁷ V rozsahu tohoto nařízení byl pro potřeby českého práva vydán zákon č. 360/2004 Sb. Evropské hospodářské zájmové sdružení je zmíněno i v ustanovení § 56 odst. 1 obchodního zákoníku. Jde o nejstarší formu nadnárodní evropské společnosti, která je vedena myšlenkou podpůrné formy pro příhraniční spolupráci podnikatelů. Svou právní formou se blíží osobní společnosti, její společníci tedy odpovídají za jednání společnosti všichni společně, osobně a neomezeně. Zakladatelé při vytváření sdružení plně uplatní autonomii vůle, sdružení tak vzniká zcela dobrovolně. Úloha je především podpůrná a pomocná, činnost sdružení musí podporovat aktivitu členů, přitom ji ale nesmí nahrazovat.⁸⁸

- *Evropská společnost* (tzv. „SE“ či „societas europea“) je naproti tomu forma nadnárodní akciové společnosti plně sloužící podnikatelským zájmům svých majitelů. Jejím zákonným podkladem je nařízení Rady č. 2157/2001, o statutu evropské společnosti. Úprava je kompromisním řešením mezi právními úpravami členských států, přičemž v některých otázkách (např. úprava orgánů společnosti) přímo předvídá alternativní řešení. Orgány *societas europea* jsou valná hromada akcionářů a buďto správní orgán, nebo dozorčí rada a správní orgán. Alternativní řešení orgánů reflektuje spor mezi koncepcí monistickou a dualistickou, které jsou převládajícími koncepcemi ve státech EU. Nejdůležitější cíl sledovaný právní úpravou spočívá v možnosti založení evropské společnosti v různých členských státech a vytvoření fúze či holdingové společnosti. Základní kapitál evropské společnosti činí 120.000,- Eur.⁸⁹ Societas europea samozřejmě vznikají a působí i v České republice (např. společnost FINEP HOLDING SE).⁹⁰

- *Evropské hospodářské družstvo* je upraveno především nařízením Rady č. 1453/2003, o statutu evropské družstevní společnosti, dále pak zákonem č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti. Družstvem se dle těchto předpisů rozumí právnická osoba složená z fyzických anebo právnických osob, založená

---

⁸⁷ Nařízení Rady (EHS) č. 2137/85 ze dne 25. července 1985 o zřízení Evropského hospodářského zájmového sdružení (EHZS), publikované v Úředním věstníku ES L 199 ze dne 31. 7. 1985, s. 1-9.

⁸⁸ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník*. Komentář. I. díl. § 1 až 220. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010 s. 266.

⁸⁹ TICHÝ, L., ARNOLD, R., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R., DUMBROVSKÝ, T. *Evropské právo*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 612.

⁹⁰ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI [online]. [cit. 2011-12-29], Dostupné na www.justice.cz

na zvláštních a jiných funkčních principech, jež jsou platné i pro další hospodářské subjekty. Především se jedná o princip demokratické struktury a kontroly, jakožto i rozdělování zisků dle zásad spravedlnosti. Cílem družstva je zejména podporovat hospodářskou, sociální činnost a vzájemný prospěch svých členů.⁹¹

3.2.4 Obchodní zákoník

Nedůležitějším a základním pramenem obchodního práva je však zajisté, přes všechno výše řečené, stále obchodní zákoník. To jest poměrně jasně vyjádřeno v ustanovení jeho § 1. Obchodní zákoník vstoupil v platnost dne 5. listopadu 1991 a účinnosti nabyl dne 1. ledna 1992. Od té doby byl více než padesátkrát novelizován. Nutnost takto krátké legisvakancí lhůty vyvolaly turbulentní změny, jež se odehrávaly v československé společnosti po změně politického režimu.

Hlavní inspirační zdroje současného obchodního zákoníku leží pro závazkovou část v jím zrušeném zákoně č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku (zákoník mezinárodního obchodu), ve znění pozdějších předpisů, který se v praxi používal velmi málo, jelikož se uplatňoval pouze na vztahy s cizím prvkem, jež se neřídily mezinárodním právem, nýbrž právem československým. Otázka uzavírání obchodních smluv je pak velmi ovlivněna Úmluvou OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží a úprava promlčení v obchodním zákoníku je podstatně inspirována Úmluvou o promlčení o mezinárodní koupi zboží (vyhláška Ministerstva zahraničních věcí ČR č. 123/1988, o Úmluvě při promlčení při mezinárodní koupi zboží). Z dalších zdrojů stojí za zmínku zákon č. 111/1927 Sb. z. a n., o ochraně proti nekalé soutěži, ve znění pozdějších předpisů, který je vzorem pro současná nekalosoutěžní ustanovení.⁹²

Z označení „zákoník“ lze dedukovat, že jde svou povahou a úlohou o právní normu poněkud odlišné úlohy od „běžného“ zákona, ačkoliv se právní silou od onoho „běžného“ zákona nijak neliší. Jde o to, že obsahem zákoníku bývají vyšší měrou pravidla obecná uplatňující se především subsidiárně. Zákoníky často vymezují

⁹¹ TICHÝ, L., ARNOLD, R., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R., DUMBROVSKÝ, T. *Evropské právo*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 613.

⁹² PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2 vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 166.

pojmy používané i v jiných zákonech. Obsah zákoníku tedy poskytuje subsidiární základnu pro na něj navazující speciální úpravu. Zákoník má tedy kodifikační povahu, která je tím zřetelnější, čím je jeho úprava obecnější a subsidiárnější.⁹³ Předmět úpravy lze dle znění ustanovení § 1 odst. 1 obchodního zákoníku rozdělit do tří částí, a to na postavení podnikatelů, obchodní závazkové vztahy a některé vztahy s podnikáním související.

- V otázce *postavení podnikatelů* obsahuje obchodní zákoník předně definice pojmů podnikatele a podnikání. Zabývá se zároveň i podmínkami podnikání zahraničních osob. Vymezuje termíny podniku, provozovny a obchodního jmění. Věnuje vyčerpávající pozornost úpravě firmy a dalším otázkám týkajících se postavení podnikatelů. Přes značnou pozornost věnovanou z mnoha různých hledisek právě této problematice, nejde ani zdaleka o úpravu zcela úplnou. Některé podnikatelské subjekty jsou totiž upraveny zvláštními zákony (např. zákon č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti, ve znění novel) a jiné zákony upravují celé oblasti podnikání (např. zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, ve znění novel).⁹⁴

- Druhou nejvýznamnější oblastí úpravy zákoníku jsou *obchodní závazkové vztahy*. Systematicky jsou zařazeny do třetí části a vymezení jejich působnosti určuje především znění ustanovení § 261 a 262 obchodního zákoníku. Úprava závazkových vztahů je rozdělena na obecnou část a následný systém typických smluvních vztahů, který je jakousi nabídkou danou účastníkům závazkových vztahů k využití. Není však nutností se této nabídce držet a účastníci si mohou vytvořit vlastní nepojmenovanou smlouvu.⁹⁵

- V otázce *vztahů s podnikáním souvisejícími* je možno zmínit např. ustanovení týkající se obecně úpravy hospodářské soutěže, ochrany proti nekalé soutěži či účetnictví podnikatelů.

Systematicky je obchodní zákoník rozdělen do čtyř částí:

---

⁹³ PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2 vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 21 a 22.

⁹⁴ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník*. Komentář. I. díl. § 1 až 220. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 3.

⁹⁵ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník*. Komentář. I. díl. § 1 až 220. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 3.

- *V části první* (tj. § 1 až 55) nesoucí název „Obecná ustanovení“ jsou upraveny základní instituty obchodního práva a dále osobní a věcná působnost zákoníku.
- *Druhá část* zpracovává problematiku obchodních společností a družstev.
- *Třetí část* se věnuje obchodním závazkovým vztahům.
- *Čtvrtá část* je tvořena ustanoveními společnými, přechodnými a závěrečnými.

Působnost obchodního zákoníku vymezuje rozsah jeho účinku a vztahy, na které dopadá. Jak již bylo zmíněno v podkapitole 3.1.1, působnost obchodního zákoníku je pojmově užší než vymezení obchodního práva jako vědní disciplíny. Obchodní právo je tedy upraveno celou řadou dalších zákonů.

- *Osobní působnost* vymezuje okruh osob podléhající režimu zákoníku. Rozsah obchodního zákoníku je z tohoto hlediska poměrně široký. Osobami podléhajícími jeho režimu jsou samozřejmě podnikatelé. Nelze však zapomínat i na další osoby, které jsou v konkrétních vztazích podřízeny režimu obchodního zákoníku, tj. zejména soutěžitelé a společníci obchodních společností.⁹⁶ Ustanovení § 261 odst. 3 obchodního zákoníku však umožňuje podřadit režimu obchodních závazkových vztahů i osoby, jež nejsou podnikateli. Tyto obchody byly dříve označovány jako absolutní, v dnešní době jsou s ohledem na ustanovení § 262 odst. 4 obchodního zákoníku pojmenovány spíše jako typové či nominální. Důvod pro změnu názvosloví tkví v tom, že pokud je pro postavení smluvní strany, která není podnikatelem, výhodnější použít ustanovení jiných předpisů (tj. občanského zákoníku a zvláštních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulí a jiných ustanovení směřujících k ochraně spotřebitele), použijí se primárně tato ustanovení a až subsidiárně ustanovení obchodního zákoníku.⁹⁷ Tato skutečnost nám pro danou problematiku do určité míry převrací aplikační přednost obchodního zákoníku před předpisy soukromého práva ve smyslu ustanovení § 1 obchodního zákoníku.
- *Věcná působnost* má úzkou vazbu na působnost osobní. Předmět úpravy totiž neoddělitelně souvisí s povahou subjektů, jež do daného vztahu vstupují. Otázka, co je předmětem úpravy obchodního zákoníku, tudíž byla zodpovězena již výše.

⁹⁶ PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2 vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 30.

⁹⁷ ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 28.

- *Časová působnost* je určena dnem účinnosti zákoníku, tedy 1. lednem roku 1992. Ustanovení § 763 obchodního zákoníku vylučuje jeho zpětnou účinnost. Všechny právní vztahy, které vznikly před účinností zákoníku, se z tohoto důvodu posoudí dle předchozích tehdy účinných zákonů. Zákaz retroaktivity se dotýká i všech lhůt, jež započaly běžet před účinností zákoníku, jakož i lhůt týkajících se vztahů, jež se mají posuzovat dle předchozích tehdy účinných zákonů. Výjimku z tohoto pravidla pak představují smlouvy o běžném účtu, smlouvy o vkladovém účtu, smlouvy o uložení cenných papírů a jiných hodnot.⁹⁸

Pro aplikaci ustanovení obchodního zákoníku je rozhodující určení kogentnosti či dispozitivnosti jednotlivých jeho ustanovení. Klíčové je proto, že určuje míru, do jaké se mohou strany odklonit od jednotlivých ustanovení obchodního zákoníku, přičemž obecně taková možnost dána není. V této otázce musíme rozlišovat mezi třetí částí a ostatními částmi obchodního zákoníku.⁹⁹

- Ustanovení *třetí části obchodního zákoníku* jsou ze zásady dispozitivního charakteru. Díky tomu se mohou strany od těchto ustanovení odchýlit nebo jejich použití úplně vyloučit, nevyplývá-li z jejich povahy či zákona jinak. Výjimky jsou stanoveny v ustanovení § 263, které výslovně určuje úpravy kogentní povahy. Ujednání vylučující kogentní ustanovení by bylo dle ustanovení § 39 občanského zákoníku jakožto odporující zákonu neplatné.¹⁰⁰

- Ohledně *ostatních částí obchodního zákoníku* panuje jiná situace, jelikož pro ně není výslovné úpravy. Z toho důvodu vzniká nutnost aplikace ustanovení § 2 odst. 3 občanského zákoníku, dle něhož si mohou účastníci upravit dohodou vzájemná práva odchylně, pokud to není zákonem výslovně zakázáno a jestliže z povahy ustanovení zákona nevyplývá jeho kogentnost. Z uvedeného je dovozováno, že ustanovení části první, druhé a čtvrté obchodního zákoníku jsou zásadně kogentní. Možnost se odchýlit mají strany pouze tehdy, dovoluje-li to konkrétní ustanovení výslovně.¹⁰¹

---

⁹⁸ ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 54.

⁹⁹ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 3.

¹⁰⁰ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 3.

¹⁰¹ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 3.

Určení kogentosti a dispozitivnosti konkrétního ustanovení má velký význam jak pro právní praxi, tak pro prameny obchodního práva. Příkladem může být smluvní odkaz na obchodní zvyklosti, který má za následek přednost obchodních zvyklostí před dispozitivními ustanoveními obchodního zákoníku (a stejně tak předpisy občanského práva).¹⁰²

Hodnocení zpracování obchodního zákoníku není celkově příliš kladné. Někteří právní vědci spatřují v samotném přijetí obchodního zákoníku v současném rozsahu propáslou příležitost nastolení režimu jednotného závazkového práva.¹⁰³ Další nedostatek je spatřován v nedostatku filozofické či alespoň koncepční koherence (tj. spojitosti).¹⁰⁴ Jiní vědci nejsou až tak přísní, když v obchodním zákoníku vidí poměrně zdařilé zákonodárné dílo z devadesátých let (ačkoliv zřejmě pouze v kontextu jiných zákonů z této doby).¹⁰⁵ Celkově lze však říci, že v současné české právní vědě převažuje názor, že opodstatněnost samotného obchodního zákoníku ztrácí na přesvědčivosti a nová soukromoprávní kodifikace by měla ustoupit od dualismu obchodního a občanského zákoníku, a to minimálně v oblasti úpravy závazkových vztahů. Tento trend je ostatně zachycen v návrhu občanského zákoníku a obchodního zákona. I v těchto návrzích je však zachován (značně) omezený dualismus soukromého práva.¹⁰⁶

3.2.5 Předpisy občanského práva

V předchozí podkapitole byl nastíněn předmět úpravy obchodního zákoníku, jenž je vyjádřen v ustanovení jeho § 1 odst. 1. Přestože je ve zmíněném ustanovení vyjádřeno, že kodifikace upravuje postavení podnikatelů, obchodní závazkové vztahy a některé vztahy s nimi spojené, nelze takovou formulaci chápat jako úpravu jedinou, která by zcela vyčerpávajícím způsobem upravovala všechny vztahy vznikající při podnikání, v obchodě a týkající se podnikatelů. Obchodní zákoník si toho je ostatně sám vědom a hned v následujícím odstavci (tj. § 1 odst. 2) poskytuje základní návod, jakými prameny se mají tyto vztahy řešit. Jestliže tedy

¹⁰² MAREK, K. *Prameny a pravidla obchodního práva*. Justiční praxe, 2002, č. 6, s. 371.

¹⁰³ RABAN, P. a kol. *Obchodní zákoník*. 5. doplněné vyd. Praha: EUROUNION Praha, 2007 s. 15.

¹⁰⁴ ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 54.

¹⁰⁵ PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2 vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 165.

¹⁰⁶ RABAN, P. a kol. *Obchodní zákoník*. 5. doplněné vyd. Praha: EUROUNION Praha, 2007 s. 17.

obchodní zákoník sám některé části z předmětu své úpravy nezpracovává, otevírá se prostor pro aplikaci především občanského zákoníku a dalších právních předpisů občanského práva. To platí zejména ohledně smluvních dispozic s nemovitostmi, ale i některých typických tzv. jednostranných obchodů (např. pojistné smlouvy).¹⁰⁷ Ustanovení § 1 odst. 2 bývá však vyčítána nepřesnost, jelikož řeší pouze vztah obchodního zákoníku k předpisům práva občanského, ačkoliv některé vztahy spadající pod předmět úpravy obchodního zákoníku jsou obsaženy i v předpisech nespádajících do odvětví občanského práva. Zmínit lze např. problematiku účetnictví upravenou zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, či problematiku cenných papírů upravenou zákonem č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění novel, jež mají pro svou speciální povahu přednost před ustanoveními obchodního zákoníku.¹⁰⁸ Zásada, že zvláštní zákon má přednost před obecným zákonem, je akcentována i judikaturou (např. Usnesení ÚS, sp. zn. III. ÚS 331/98, ze dne 7. 1. 1999). Jakkoli je zmíněná úprava nepřesná, vyjadřuje dvě důležité myšlenky:¹⁰⁹

- Přimyká obchodní zákoník k občanskému právu, jehož podpůrnou aplikaci přímo vyžaduje, a zřetelně vyjadřuje charakter obchodního zákoníku jako předpisu soukromoprávní povahy.
- Vyjadřuje princip, dle něhož je občanský zákoník obecným předpisem obchodního práva, protože právě občanský zákoník je základním soukromoprávním předpisem.

Obchodní zákoník je k občanskému zákoníku coby obecné úpravě (tj. *Lex generalis*) speciální úpravou (tj. *Lex specialis*). Takto nastíněné řešení vztahu obchodního a občanského zákoníku bohužel není plně vyčerpávající a problematikou poměru těchto dvou kodexů se podrobněji zabýváme v podkapitole 3.3.

S problematikou jiných právních pramenů obchodního práva úzce souvisí fenomén tzv. dekodifikace, který je možno pozorovat i v našem obchodním právu. Dekodifikace spočívá v odštěpování stále většího množství zákonů, poměrně podrobných a technických, od obchodního zákoníku. Jedná se především o zákony

---

¹⁰⁷ ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 56.

¹⁰⁸ DĚDIČ, J. *Obchodní zákoník – komentář*. Díl I. Praha: Polygon, 2002, s. 25.

¹⁰⁹ ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 55.

zaměřující svou úpravu na právní postavení, popř. i činnost, určitých druhů podnikatelských subjektů nebo některé zvláštní skupiny obchodních závazkových vztahů či nehmotné statky a hospodářskou soutěž.¹¹⁰

S ohledem na shora uvedené je třeba podotknout, že ačkoliv je obchodní zákoník kodexem soukromého práva, do systému obchodního práva patří i veřejnoprávní předpisy jako např. zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění novel, či zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, v aktuálním znění.

Vzhledem k důležitosti občanského zákoníku pro prameny obchodního práva se krátce zmíníme o jeho současném stavu. Současný občanský zákoník byl přijat v roce 1964 a je poplatný době svého vzniku, což se projevuje na roztržitosti úpravy, jež je ve svém důsledku i důvodem současného dualismu soukromého práva v českém právním systému. Občanský zákoník je tak i přes mnohonásobnou a rozsáhlou novelizaci stále poznamenán ideologií doby svého vzniku, jejímž projevem je např. nadužívání kogentních ustanovení. Přesto byly hlavní důvody nepoužitelnosti občanského zákoníku odstraněny, a to především novelizačním zákonem č. 509/1991 Sb. Platný občanský zákoník je ovšem ve své novelizované a zároveň provizorní podobě po systematické stránce velmi neuspořádaný a nepřehledný.¹¹¹ Potřeba rekodifikace tak nadále trvá, přičemž vyústila až v současné schválení návrhu občanského zákoníku Poslaneckou sněmovnou (ačkoli legislativní proces schválení ještě není zcela ukončen).¹¹²

Samostatným problémem je pak možnost použití analogie v obchodněprávních vztazích. V soukromém právu je analogie přípustná. V občanském zákoníku ji výslovně upravuje ustanovení § 853. Obchodní zákoník možnost její aplikace neupravuje, s ohledem na vztah občanského a obchodního zákoníku se však analogie v obchodním právu připouští.¹¹³ To, že není důvodu neumožnit aplikaci analogie

---

¹¹⁰ PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 161.

¹¹¹ ŠVESTKA, J. DVOŘÁK, J. *Občanské právo hmotné I. Díl první: obecná část*. 5 vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 98.

¹¹² PALEČKOVÁ, T. *Poslanci schválili návrh občanského zákoníku* [online]. AMI Praha a.s. [cit. 2011-12-15]. Dostupné na [www: http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/aktuality/27-poslanci-schvalili-navrh-noveho-obcanskeho-zakoniku.html](http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/aktuality/27-poslanci-schvalili-navrh-noveho-obcanskeho-zakoniku.html).

¹¹³ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník II. Komentář*. 2. vyd. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 2411.

v rámci obchodního práva, však neznamená, že analogie je přípustná vždy. Analogií není možné např. rozšiřovat taxativní výčty; tedy je-li úprava výslovně a kogentně omezena jen na určité případy, nelze ji zobecnit pomocí analogie.¹¹⁴

3.2.6 Obchodní zvyklosti

Institut obchodních zvyklostí je svou povahou typický pro demokraticky orientované státy s tržním hospodářstvím, a to vzhledem k živelnosti svého vzniku a tomu, že přenáší tvorbu pravidel na nestátní subjekty.

Pojem obchodní zvyklosti lze definovat jako i) pravidla relativně stálá používaná ve vztazích mezi obchodníky, která jsou dodržována, přestože nejsou dána závaznou právní úpravou,¹¹⁵ ii) presumovanou vůlí účastníků obchodního styku řídit se určitými pravidly obvykle dodržovanými v obchodní praxi, a to i pro případ že strany tuto vůli výslovně nevyjádřily.¹¹⁶ Důležité pro definování obchodních zvyklostí je také to, že obchodní zvyklosti nemohou působit *contra legem*, ale musí působit pouze *praeter legem*; tedy tam, kde zákon výslovně nic nezakazuje ani nepřikazuje, neboť je pojmově vyloučeno, aby pravidlo chování, které je v rozporu se zákonem či smluvní úpravou, bylo způsobilé nabýt formu obchodní zvyklosti.¹¹⁷

Obchodní zvyklosti byly jedním ze základních pramenů práva v 17. století. Během času docházelo ke kodifikaci obchodního práva, přesto si ale obchodní zvyklosti držely své postavení. Význam obchodních zvyklostí byl ostatně zanesen i do rakouské kodifikace obchodního práva z roku 1863 (zákon č. 1/1863 ř. z., všeobecný obchodní zákoník), jež na našem území platila až do roku 1950. Právě ve všeobecném obchodním zákoníku byl hned v ustanovení jeho čl. 1 stanoven princip možnosti použití obchodních zvyklostí (obyčejů): „*Ve věcech obchodních použití jest, pokud tento zákoník ustanovení nemá, obchodních obyčejů, a za jejich nedostatku všeobecného práva*“. Z tohoto ustanovení je jasně patrná aplikační

¹¹⁴ PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*, 3. vyd. Praha: Linde Praha, 2003, s. 27.

¹¹⁵ MAREK, K., ŽVÁČKOVÁ, L. *Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla*. Praha: Aspi, 2008, s. 21.

¹¹⁶ KOPÁČ, L. *Obchodní kontrakty*. 1 díl. Praha: Prospektum Praha, 1993 s. 124.

¹¹⁷ rozhodnutí NS sp.zn. 32 Cdo 4932/2009 z 22.03.2011

přednost obchodních zvyklostí (obyčejů) před obecným právem občanským.¹¹⁸ Můžeme upozornit na zřetelný rozdíl mezi zmíněným ustanovením a platnou právní úpravou současného obchodního zákoníku, kde je aplikační přednost obrácená ve prospěch občanského práva. Obrácení aplikační přednosti pak bývá vysvětlováno nedostatečnou rozvinutostí institutu obchodních zvyklostí v českém právu.¹¹⁹ Za povšimnutí stojí také rozdílná terminologie, přičemž autor práce má za to, že použitím slova „obyčej“ dal zákonodárce najevo, že obyčeje považuje za pramen práva. Nelze však říci, že by tím zamezil názorům opačným.

V obchodním zákoníku je stěžejní úprava obchodních zvyklostí zanesena do ustanovení § 1 odst. 2, § 264 a § 730. Čeští právní vědci (Pelikánová, Marek a Eliáš) se shodují na tom, že obchodní zvyklosti je nutno odlišit od praxe zavedené mezi stranami,¹²⁰ ačkoliv Eliášův postoj, jak si také ukážeme, je poněkud odlišný. Shoda panuje v tom, že praxe zavedená mezi stranami vytváří pravidla individuální povahy, kdežto obchodní zvyklosti regulují vztahy mezi subjekty neurčitého počtu. Neshoda pak panuje v tom, zda jsou obchodní zvyklosti pramenem práva.

Česká republika náleží svou polohou a historií do kontinentálního systému práva. Kontinentální právo je především právem psaným, přičemž obchodní obyčej (zvyklost) patří do skupiny práva nepsaného, na čemž nic nemění ani jeho zachycení v různých sbírkách. Nabízí se otázka, zda jsou tedy obchodní zvyklosti ve skutečnosti obyčeji a tedy i výjimkou z tohoto stanoveného pravidla? Jak již bylo řečeno, v této oblasti panuje neshoda. Teorie totiž rozlišuje pojem obchodního obyčeje a obchodní zvyklosti, přičemž zatímco obchodní obyčej pramenem práva je, obchodní zvyklost nikoli. Základními pojmovými znaky obchodního obyčeje či obyčeje obecně, aby mohl být považován za právní pravidlo, jsou: i) *usus longaevus* (dlouhodobé, neměnné a skutečné zachování určitého pravidla), ii) *opinio necessitatis* (přesvědčení o nutnosti zachovávat dané pravidlo) a iii) jde o normu chování vzniklou spontánně. Rozlišování mezi obchodními zvyklostmi a obchodními obyčeji můžeme pozorovat již v prvorepublikové právní vědě. Zastánci rozlišení

---

¹¹⁸ MAREK, K., ŽVÁČKOVÁ, L. *Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla*. Praha: Aspi, 2008, s. 59.

¹¹⁹ PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2 vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 159.

¹²⁰ Shodně: MAREK, K., ŽVÁČKOVÁ, L. *Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla*. Praha: Aspi, 2008, s. 23.; PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 3. díl. Praha: Linde Praha, 1996, s. 460.; ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 60.

těchto dvou pojmů byli Rudolf Dominik a Arnošt Wenig, přičemž rozlišení těchto dvou pojmů bylo viděno v tom, že „u zvyklostí není zpravidla dáno přesvědčení o nutnosti zachovávat příslušné zvyklostní pravidlo samo o sobě“,¹²¹ tedy není dána podmínka *opinio necessitatis*. K tomuto rozlišení se přiklonil i Knapp.¹²² Podstatou je, že pokud se jednotlivý předpis dovolává obsahu zvyklostí, nejde o dovolávání se obyčejového práva, ale o právem dovolenou aplikaci obchodních zvyklostí. Názor, že obchodní zvyklosti nejsou pramenem práva a nabývají významu jenom na základě příslušného ustanovení obchodního zákoníku, je v současné době prosazován i Pelikánovou a Markem.¹²³

Proti tomu stojí názor, který tvrdí, že obchodní zvyklosti jsou pramenem práva. Ten je prosazován především Eliášem, ale můžeme se o něm dočíst i v komentářové literatuře, kde Tomsa jednoduše prohlašuje, že obchodní zvyklosti jsou pramenem práva.¹²⁴ Eliáš tento názor dále rozvádí. Dle jeho názoru měl zákonodárce pojmem obchodní zvyklosti fakticky na mysli pojem obchodního obyčeje a touto formulací vstoupila do oblasti českých psaných pramenů práva výjimka v podobě nepsaného pramene práva. Tyto obchodní zvyklosti (obyčeje) považuje za terciární pramen práva. Prostá obchodní zvyklost totiž nemůže být pramenem práva. Obchodní zvyklost má povahu zavedené praxe, která se obvykle dodržuje, aniž by zde byla právní povinnost ji dodržovat. V tomto názoru se ostatně neliší od názorů výše zmíněných. Zásadní rozdíl ale nastává v tom, že dle Eliáše rozdílně od obchodních obyčejů nemají skutečné obchodní usance („zvyklosti“) povahu pramene práva, přičemž skutečné obchodní zvyklosti náš obchodní zákoník označuje termíny jako „praxe, kterou strany mezi sebou zavedly,“ nebo „vykládací pravidla, která se obvykle používají“.¹²⁵ V kostce řečeno, Eliáš má za to, že pojmem obchodní zvyklosti měl zákonodárce ve skutečnosti na mysli obchodní obyčeje a že obchodní zvyklosti uvedené v ustanoveních obchodního zákoníku jsou pramenem práva.

---

¹²¹ WENIG, A. *Příručka obchodního práva platného v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 2. vyd. Brno: Typos, 1922, s. 8-9 převzatá citace z: MAREK, K., ŽVÁČKOVÁ, L. *Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla*. Praha: Aspi, 2008, s. 22.

¹²² KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 135.

¹²³ MAREK, K., ŽVÁČKOVÁ, L. *Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla*. Praha: Aspi, 2008, s. 65 a PELIKÁNOVÁ I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 3. díl. Praha: Linde Praha, 1996, s. 460.

¹²⁴ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 4.

¹²⁵ ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 57-60.

Pro utvoření vlastního názoru si vypomůžeme vyřčenou větou Eliáše: „Soudce musí k obchodním zvyklostem přihlížet za všech okolností, aniž by byl povinen zvažovat, jde-li o právní normu, anebo o normativní pravidlo, jemuž půjčila vlastnost právní závaznosti ze své vůle sama zákonodárná autorita. Praxe se totiž především zajímá o to, co platí, méně pak, proč to platí“.¹²⁶

Zvláštností obchodních zvyklostí je, že pro ně neplatí zásada „*iura novit curia*“, dle níž soud zná právo. Existenci obchodních zvyklostí je tak třeba prokázat. Důkaz není nutný jedině za předpokladu, že jde o zvyk obecně známý anebo zvyk takové povahy, který je znám soudu z jeho činnosti (jak vyplývá z ustanovení § 121 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů).¹²⁷

Obchodní zvyklosti můžeme třídit na mezinárodní a vnitrostátní. Tuzemské jsou pak tříděny na obecné, partikulární, resp. odvětvové (jež jsou dodržované v určitém obchodním odvětví), a místní. Význam pro aplikaci práva mají především zvyklosti obecné a odvětvové, jak ostatně vyplývá z ustanovení § 1 odst. 2 a § 264 obchodního zákoníku. Možnost použití místních zvyklostí je sporná, nikoli však zcela vyloučená.¹²⁸ Uvedené členění obchodních zvyklostí však není v teorii osamocené. Dalším je rozlišování zvyklostí z hlediska jejich použití, a to na použitelné přímo ze zákona a použitelné na základě smlouvy. Jejich rozlišení má pak význam především pro stanovení aplikační posloupnosti.

- Obchodní zvyklosti *použitelné přímo ze zákona* se užití v případě, že pro dané řešení nebude zákonná úprava čerpající z kogentního či dispozitivního ustanovení obchodního zákoníku ani kogentního či dispozitivního ustanovení občanskoprávních předpisů (nebo lépe řečeno předpisů upravujících vztahy související s podnikáním; pro zjednodušení se však přidržíme zákonného názvosloví). Právě v takové situaci se otevírá prostor pro aplikaci obchodních zvyklostí.

- Obchodní zvyklosti *použitelné dle smlouvy* se dle ustanovení § 264 odst. 2 obchodního zákoníku aplikují před dispozitivními ustanoveními obchodního

---

¹²⁶ ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 63.

¹²⁷ MAREK, K., ŽVÁČKOVÁ, L. *Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla*. Praha: Aspi, 2008, s. 23

¹²⁸ ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 58.

zákoníku. Změna je dána tím, že tyto obchodní zvyklosti se použijí na základě smluvního ujednání stran. Smlouva tedy musí obsahovat výslovný odkaz na použití obchodních zvyklostí, přičemž se tak může stát výslovným zmíněním obchodních zvyklostí, kterými si strany přejí být vázány. Avšak postačí i prostý odkaz na použití obchodních zvyklostí. Obchodní zvyklosti tedy nemusí být stranám známé.¹²⁹ Zmíněný postoj však není všeobecně sdílen, přičemž je naopak vyvozováno, že přestože není kladena zákonná podmínka, aby byly obchodní zvyklosti stranám známé, tak je možno vyvodit danou podmínku z kontextu ustanovení týkajících se náležitostí vůle. Smlouva, k jejímuž uzavření je nutný souhlas stran, nemůže shodu vůle vyjadřovat, jestliže by některá ze stran příslušnou zvyklost neznala. Vůle jedné strany by v tom případě nebyla shodná s vůlí strany druhé a právní úkon by byl vadný.¹³⁰

Autor práce se přiklání k názoru, že obchodní zvyklosti, na něž odkazuje smlouva obecným tvrzením (např. „*Smluvní strany se shodly, že jejich vzájemné vztahy touto smlouvou výslovně neupravené se řídí obchodními zvyklostmi.*“), nemusí být stranám známé. Dovojuje tak z toho, že strany, které již vyjádřily vůli být vázány smlouvou, musely v takové smlouvě výslovně uvést, že si obecně přejí být vázány obchodními zvyklostmi, anebo je možné takovou vůli aspoň jednoznačně dovodit z jednání stran. Pokud by pak pro takovou vázanost obchodními zvyklostmi byla nutná další znalost stran o jednotlivých (tj. konkrétně určených) obchodních zvyklostech, došlo by dle autorova názoru k devalvaci samotného významu obchodních zvyklostí. Navíc je nutno přihlídnout k zásadě profesionality uplatňované v obchodně právních vztazích, podle níž by obchodníci měli přistupovat ke smlouvám s rozvahou. Pokud si tedy strany smluvně stanoví vůli být obecně vázány obchodními zvyklostmi, měly by obchodní zvyklosti znát. Neexistuje ustanovení, jež by smluvní strany donucovalo stanovit obchodním zvyklostem aplikační přednost. Strany smlouvy mohou také vždy odkázat pouze na konkrétní zvyklosti, a tím vyloučit přednostní aplikaci ostatních obchodních zvyklostí.

---

¹²⁹ MAREK, K., ŽVÁČKOVÁ, L. *Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla*. Praha: Aspi, 2008, s. 66.

¹³⁰ PELIKÁNOVÁ I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 3. díl. Praha: Linde Praha, 1996, s. 461.

3.2.6.1 Odvětvové obchodní zvyklosti

Odvětvové obchodní zvyklosti jsou zvyklostmi obecně zachovávanými v příslušném obchodním odvětví. Jejich důležitost zdůrazňuje ustanovení § 264 odst. 1 obchodního zákoníku. Význam ustanovení je interpretační, na rozdíl od ustanovení § 1 odst. 2 mající aplikační význam. To ovšem neznamená, že by odvětvové obchodní zvyklosti nemohly mít význam aplikační. Lze zřejmě souhlasit s názorem, že odvětvové obchodní zvyklosti mají přednost před zvyklostmi obecnými.¹³¹ Přednost je dána tím, že mezi obecnými obchodními zvyklostmi a odvětvovými obchodními zvyklostmi vzniká vztah speciality.

Problematikou odvětvových obchodních zvyklostí se zabýval i Nejvyšší soud: *„Pokud by proto neuplatňování smluvní pokuty mezi stranami mělo být obchodní zvyklostí, muselo by jako obchodní zvyklost existovat v daném odvětví (oboru), přinejmenším v dotyčném regionu, taková skutečnost však v důkazním řízení v tomto případě prokázána nebyla. Samotná v řízení prokazovaná okolnost, že smluvní pokuta ve vztahu mezi oběma účastníky v rozhodném období účtována a vymáhána nebyla, existenci tvrzené obchodní zvyklosti neprokázala, jelikož tu chyběla podmínka, že šlo o „ustálená pravidla“ používaná nejen mezi stranami, ale obecně v příslušném odvětví či oboru.“¹³² Z uvedeného je patrné to, co již vyplývá z předcházejícího textu diplomové práce, a sice že obchodní zvyklosti je nutné odlišit od praxe zavedené mezi stranami a že je zcela nezbytné obchodní zvyklost prokázat.*

Mezi odvětvové obchodní zvyklosti jsou řazeny např. burzovní zvyklosti, bankovní zvyklosti či zvyklosti ve výstavbě.¹³³ Konkrétním příkladem takových zvyklostí je, že pokud strany ve smlouvě uvedou, že ke splnění díla je zhotovitel povinen provést jako součást díla komplexní vyzkoušení (bez dalších podrobností), znamená to dnes, že bude provedena taková zkouška, která osvědčí zařízení montáže v takovém rozsahu, aby bylo zřejmé, že zařízení bude schopno provozu v provozních podmínkách; tzn. bude schopno zkušebního provozu, není však nutno tuto zkoušku provádět na provozní media. Z obchodních zvyklostí je tedy, jasné jak při zmíněné

¹³¹ KOPÁČ, L. *Obchodní kontrakty*. 1. díl. Praha: Prospektum Praha, 1993, s. 121.

¹³² rozhodnutí NS sp.zn. 23 Cdo 4862/2008, z 29.07.2010

¹³³ MAREK, K., ŽVÁČKOVÁ, L. *Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla*. Praha: Aspi, 2008, s. 64.

zkoušce postupovat i jaký obsah má zkouška z hlediska práv a povinností objednatele a zhotovitele.¹³⁴

3.2.6.2 *Shrnutí významu obchodních zvyklostí*

Obchodní zvyklosti jsou institutem nezanedbatelného významu. Otázkou zůstává, jakým směrem se budou dále vyvíjet. Jejich smysl spočívá v tom, že tam kde obchodní zákoník a občanskoprávní předpisy neřeší určitou situaci, vyplňují tzv. mezery v zákoně. Obchodní zvyklosti jsou nepsanými pravidly, a to ačkoliv mohou být sepsány v soukromé sbírce, jak se děje např. v případě burzovních zvyklostí. Tyto sbírky však nemají povahu závazné právní normy. Pomocí obchodních zvyklostí tak do českého práva proniká systém nepsaných pravidel. V otázce, zda jde o prameny práva, či o pravidla, jež nabývají významu jen na základě příslušného ustanovení obchodního zákoníku, převládá v současné době zřejmě názor druhý. Jak lze dovodit i ze současné judikatury (Rozhodnutí NS pod sp. zn. 32 Cdo 4932/2009).

Dle autorova názoru není v dnešní době potenciál obchodních zvyklostí plně využit, a to především ze strany současné judikatury, což může být způsobeno zmíněným neuplatněním zásady „*iura novit curia*“, poměrně obtížným dokazováním spojeným s použitím obchodních zvyklostí a samotnou neochotou smluvních stran k většímu použití obchodních zvyklostí jak v argumentaci, tak ve smluvních ustanoveních. Problematické se jeví, že strany sporu často nejsou schopny rozlišit obchodní zvyklosti od praxe mezi stranami zavedené a vyvodit z rozdílnosti těchto pojmů správný závěr. Přitom současné právo zřejmě obsahuje velké množství obchodních zvyklostí, zejména co se týká právních vztahů při leasingu, v bankovníctví, u technologických dodávek, ale i v dalších oblastech obchodně právních vztahů.¹³⁵ Zde je také dlužno zmínit, že úprava obchodních zvyklostí se netýká pouze zmíněných stěžejních ustanovení obchodního zákoníku (tj. ustanovení § 1 odst. 2., § 264 a § 730), ale i dalších ustanovení, které sice nemají pro celkovou právní úpravu takový význam, přesto však mohou nabýt důležitosti pro stanovení konkrétních práv a povinností. V obchodním zákoníku jde např.

¹³⁴ POKORNÁ, J., MAREK, K. *Obchodní zvyklosti-důležitý prvek regulace právních vztahů*. Právní rádce, 1999, č. 2, s. 9.

¹³⁵ MAREK, K., ŽVÁČKOVÁ, L. *Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla*. Praha: Aspi, 2008, s. 63.

o ustanovení § 415 a § 421 odst. 2. Významným se jeví, že takovým ustanovením může být změněna aplikační poslušnost pramenů obchodního práva; jak naznačuje ustanovení § 415 obchodního zákoníku, které dává v daném případě pro určení doby plnění ve smlouvě aplikační přednost obchodním zvyklostem před dispozitivním ustanovením obchodního zákoníku. Odkazovat na obchodní zvyklosti může i jiný právní předpis, např. zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů, svým ustanovením § 41 odst. 2.

Autor práce se domnívá, že nedostatečné využití obchodních zvyklostí je spíše na škodu než k užítku. Lze tedy vyjádřit politování nad tím, že se plně nenaplnily předpoklady Marka, jenž předvídal dynamický společenský vývoj. Vycházel přitom z toho, že vzhledem ke stálému vzniku nových vztahů a nových pojmů s novým obsahem, nebude možno reagovat stále novými normami a novelami.¹³⁶ Takto předvídaný vývoj by měl být dle jeho soudu dotvářen rovněž vyvíjejícími se pravidly, resp. obchodními zvyklostmi, které by pružně reagovaly na změny v hospodářském životě a z podstaty věci by nebyly vázány na formální procedury spjatými s tvorbou psaného práva. Přičemž předpoklad dynamického společenského vývoje byl dle soudu autora této práce naplněn, avšak nedošlo k stejnému rozvoji obchodních zvyklostí či lépe řečeno k jejich zachycení judikaturou. Smluvní strany totiž vzhledem k omezené použitelnosti argumentace obchodními zvyklostmi v soudním řízení či vzhledem k těžkosti prokazatelnosti obchodních zvyklostí přistupují v současné době ke snaze podchytit tyto smluvní zvyklosti ve smluvních ujednáních, anebo alespoň přesně vymezit, o jaké zvyklosti se jedná a kde jsou případně zachyceny. Otázkou pak zůstává, do jaké míry se tato snaha projevuje na transakčních nákladech smluvních stran. Tím je myšleno, že strany se nemohou jednoduše odvolat na obchodní zvyklosti, a tím si značně zjednodušit tvorbu kontraktu, jelikož u nich vzniká oprávněná obava z těžkostí spojenými s unesením důkazního břemene.

V současné české právní úpravě totiž zřetelně chybí zachycení obchodních zvyklostí do zákonodárnou mocí nevydaných, nýbrž obecně uznávaných sbírek obchodních zvyklostí. Takové zachycení obchodních zvyklostí by mohlo vést

---

¹³⁶ POKORNÁ, J., MAREK, K. *Obchodní zvyklosti-důležitý prvek regulace právních vztahů*. Právní rádce, 1999, č. 2, s. 10.

k omezení narůstající kazuistiky obchodního (soukromého) práva.¹³⁷ Přesto lze doufat, že postavení obchodních zvyklostí bude v budoucnu vzrůstat, a to proto, že právě obchodní zvyklosti mohou zachytit nejracionálnější praxí ověřená řešení, která se v psaném právu, limitovaném schopností a zájmy svých tvůrců, nemusí objevit.¹³⁸

3.2.7 Zásady obchodního zákoníku

Obchodní zákoník bere v potaz, že v problematice patřící do jeho působnosti se může objevit i situace, která nebude moci být řešena podle jeho ustanovení ani podle předpisů občanského práva, ba dokonce ani dle obchodních zvyklostí. Pro takový případ počítá obchodní zákoník s použitím zásad, na nichž je sám vystavěn. Tyto zásady však nejsou v obchodním zákoníku výslovně uvedeny. Nemáme tedy k dispozici žádný katalog zásad, dle nichž by se strany měly řídit. O jaké zásady se vlastně jedná, tak musíme dovozovat ze samotného textu zákoníku.¹³⁹ Dále je pak otázkou, jak široký je okruh těchto zásad. Jde-li čistě jenom o zásady, na kterých je tento zákoník vystavěn, nebo je-li tento okruh širší o některé zásady soukromého práva. Ohledně širší uplatňovaných zásad se zdá být správným názorem, že k zásadám obchodního zákoníku je nutno připočítat zásady platné obecně v celé oblasti soukromého práva (tak např. v obchodním právu platí stejně jako v právu soukromém zásada ochrany dobré víry).¹⁴⁰ Zásady je tedy třeba hledat jak v širších souvislostech platného práva, tak v samotném obchodním zákoníku, přičemž platí, že obchodní zákoník sám do sebe vtáhl některé zásady. Je otázkou, zda se tímto staly zásady pramenem práva. V právní teorii je možné najít názor, že právě tím, že je obchodní zákoník vtáhl do okruhu jím předvídaných alternativních, právo regulujících soustav, povýšil tyto normy prakticky až na úroveň pramenů práva.¹⁴¹ I bez výslovného ustanovení však platí, že soudci jsou povinni je při výkladu zákonného textu užívat a že jsou tak pro soudce závazné. Psané právní normy totiž

¹³⁷ pro srovnání: RABAN, P. a kol. *Obchodní zákoník*. 5. doplněné vyd. Praha: EUROUNION Praha, 2007 s. 22 a 23.

¹³⁸ POKORNÁ, J., MAREK, K. *Obchodní zvyklosti-důležitý prvek regulace právních vztahů*. Právní rádce, 1999, č. 2, s. 10.

¹³⁹ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 5.

¹⁴⁰ PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*, 3. vyd. Praha: Linde Praha, 2003, s. 27

¹⁴¹ SUCHOŽA, J., HUSÁR, J. *Obchodné zvyklosti a zásady obchodného zákoníka*. Právník, 2007, č. 11, s. 1202.

vznikají z určitých obecných principů bez zřetele k tomu, zda jsou tyto principy vyjádřeny v legislativním textu.¹⁴²

Zásady můžeme rozeznávat na obchodním zákoníkem přímo vyjmenované a zásady jím předvídané. K první skupině patří zásada ochrany poctivého obchodního styku zachycená v ustanovení § 265 obchodního zákoníku, do druhé pak např. zásada rovnosti stran.

Základní zásady obchodních závazkových vztahů jsou následující:

- i) zásada jednotnosti soukromého práva,
- ii) zásada svrchovanosti zákona,
- iii) zásada rovnosti účastníků obchodně závazkových vztahů,
- iv) zásada smluvní svobody,
- v) zásada dispozitivnosti právní úpravy,
- vi) zásada bezformálnosti právního jednání,
- vii) zásada profesionality a poctivosti v obchodních jednáních,
- viii) internacionální zásada,
- ix) zásada vyloučení zpětné působnosti zákona,
- x) zásada dodržování a plnění smluv.

Shora vyjmenované zásady jsou zásadami základními. Proto bývají někdy důvodně, místa však i bezdůvodně prolomeny různými výjimkami, které však mohou nabývat i takového rozsahu, že danou zásadu podstatně potlačí. Příkladem je zásada *ad i)* týkající se jednotnosti obchodního práva, která je významně potlačena přebujelou obecnou částí obchodního závazkového práva.¹⁴³ Toto potlačení zmíněné zásady pak může způsobovat problémy i v právní praxi (např. v úpravě promlčení bezdůvodného obohacení, o níž blíže pojednává podkapitola 3.3.2).

Vyjmenované zásady se vztahují k zásadám obchodních závazkových vztahů, avšak mají význam i pro úpravu předmětu obchodního zákoníku jako celku. Zmíněné zásady se také často prolínají s obecnými zásadami soukromého práva či dokonce s obecnými zásadami práva, jak můžeme vidět např. na zásadě *ad ix)* o vyloučení zpětné působnosti práva (tj. zákazu retroaktivity).

¹⁴² PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 161.

¹⁴³ BEJČEK J., ELIÁŠ K., RABAN P. a kol. *Kurs obchodního práva – Obchodní závazky*. 5. vyd. Praha: C. H. BECK, 2010 s.28.

Některé z těchto zásad jsou typické pro obchodní právo. Jde především o zásadu *ad vii*) o profesionalitě a poctivosti v obchodních vztazích. Tato zásada, která protíná celý obchodní zákoník, má velký význam pro vztahy upravené obchodním zákoníkem. Podstatně totiž odděluje právo obchodní od obecného práva soukromého, a to právě důrazem na profesionalitu obchodníků jako subjektů vztahů stojících na opačném konci než spotřebitelé. Obchodní zákoník tak akcentuje hledisko odborné péče, jež je nutné při plnění povinností vznikajících v obchodně právních vztazích. Lze k tomu zahrnout i povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, a to jak při výkonu určité funkce (např. § 194 odst. 5 obchodního zákoníku), tak i při samotném plnění obchodně závazkového vztahu (např. § 567 obchodního zákoníku, kde je stanoveno, že mandatář je povinen při zařizování záležitostí postupovat s odbornou péčí). Vyjádřením této zásady je skutečnost, že obchodník je ten, kdo nese riziko neúspěchu. Nemůže se dovolat toho, že uzavřel smlouvu v tísní a za nápadně nevýhodných podmínek (§ 267 odst. 2 obchodního zákoníku). S touto zásadou se pojí zásada poctivosti v obchodě, jež je zachycena v ustanovení § 265 obchodního zákoníku. Předpokládá se, že obchodník (podnikatel) bude při současné interakci s dalšími obchodníky plně usilovat o co nejvyšší zisk. Přitom však nesmí dojít k porušení zásad poctivého obchodního styku.¹⁴⁴ Obchodník tak především nesmí zneužívat zákon. Tímto ustanovením však není dotčeno ustanovení § 39 občanského zákoníku, jež je obecným ustanovením pro soukromoprávní vztahy. Na rozdíl od něj však porušení zásady poctivosti obchodního styku není důvodem absolutní neplatnosti právního úkonu.¹⁴⁵

Nelze pak zapomínat i na další zásady zásadního významu jako např. zásada ochrany menšinových společníků obchodních společností (obecně). Samozřejmě platí ve spojení s obecnou právní zásadou „*neminem laedere*“ (nikomu neškodit), tedy s nepřipustností zneužívání takové ochrany. Zmíněnou zásadu lze po vzoru Nejvyššího soudu (Rozhodnutí NS pod sp. zn. 1 Odon 88/97) dále rozvést na i) zásadu ochrany minoritních akcionářů, ii) zásadu ochrany všech akcionářů před svévolným a nekorektním chováním představenstva a před zneužíváním funkce člena

---

¹⁴⁴ ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 65.

¹⁴⁵ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 907.

představenstva, iii) zásadu řádného a včasného informování akcionářů o možnosti výkonu jejich práv atd.

Závěrem tak můžeme říci, že zásady obchodního zákoníku mají význam nejen aplikační, nýbrž i interpretační, přičemž jejich smysl lze spatřovat také v umožnění vstupu přirozeněprávních aspektů do oblasti obchodního práva. Bude záležet zřejmě právě na judikatuře, jaký význam bude jednotlivým zásadám přikládán a jak moc budou ovlivňovat obchodněprávní vztahy. Autor práce se ztotožňuje s názorem, že ačkoliv dikce obchodního zákoníku zmiňuje výslovně pouze základy, na nich zákoník spočívá, je nutno do těchto zásad zahrnout i zásady obecně platné v soukromém právu (jako např. zásada ochrany dobré víry).¹⁴⁶

3.2.8 *Judikatura*

V České republice není judikatura pramenem práva. To je závěr právní teorie, který vychází ze zařazení českého právního systému do kontinentálního typu. Soudy tak rozhodují v konkrétních věcech o konkrétních vztazích, přičemž toto jejich rozhodnutí není pramen práva. Rozsudek je tedy závazný pouze tím způsobem, že jeho výroková část zavazuje jen individuálně určené subjekty konkrétního vztahu. Jestliže by v budoucnu vznikl vztah, který by byl vztahu již rozhodnutému podobný, či dokonce stejný, nelze jednoduše odkázat na judikaturu jako na právní pramen, jimž by se měly vztahy účastníků řídit. Situace je dána právní historií českého práva a zaujetí tohoto stanoviska je bezchybné, jelikož české právo je právem psaným, a soudní precedens tak pramenem práva není a ani být nemůže.¹⁴⁷

Zdánlivě bychom tak mohli mít otázku judikatury vyřešenou, situace je ale poněkud složitější. K závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu bylo pojednáno v podkapitole 3.2.1. Dále se budeme zabývat konkrétními rozhodnutími Ústavního soudu a Nejvyššího soudu, které poskytují vodítko pro řešení otázky závaznosti judikatury. Zmíněnými judikáty jsou i) Nález ÚS, sp. zn. IV. ÚS 200/96, ze dne 21. 11. 1996, ii) Nález ÚS, sp. zn. III. ÚS 470/97, ze dne 25. 11. 1999 a iii) Rozsudek

¹⁴⁶ PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*, 3. vyd. Praha: Linde Praha, 2003, s. 27.

¹⁴⁷ ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 66.

NS, sp. zn. 30 Cdo 2811/2007. V prvním ze zmíněných judikátů, tj. *ad i*), konstatoval Ústavní soud, že soudce nemusí postupovat dle ustálené judikatury, jelikož je ve svém rozhodování v souladu s ustanovením čl. 95 odst. 1 Ústavy vázán pouze zákonem. Tento názor byl ale dále rozveden právě druhým zmíněným judikátem, tj. *ad ii*). Druhý judikát lze (velmi hrubě) shrnout tak, že obecné soudy sice mohou rozhodovat jinak než je ustálená rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, ale své rozhodnutí (odklánějící se od ustálené rozhodovací praxe) musí dostatečně odůvodnit. Pokud by totiž rozhodly v rozporu s ustálenou praxí Nejvyššího soudu bez odůvodnění, dopustily by se porušení práva na spravedlivý soudní proces. Tyto závěry lze nalézt např. i v pořadí třetím judikátu, tj. *ad iii*). Znění jeho právní věty zde pro její výmluvnost uvádíme: *„Právní názory, které Nejvyšší soud České republiky zaujal v jiných právních věcech, nejsou ex lege právně závazné (aplikovatelné) na případy s obdobným skutkovým či právním základem, z nějž vzešel ten který judikát dovolacího soudu, nelze však současně ztrácet ze zřetele, že došlo-li v soudní rozhodovací praxi při řešení určité materie k judikatornímu ustálení právního názoru, je z povahy věci nezbytné, aby soudy nižších stupňů tento judikatorní posun ve své rozhodovací praxi reflektovaly a v případě, že takový právní názor nesdílejí, jej ve světle jimi pečlivě vyložené argumentace (kriticky) konfrontovaly a seznatelným způsobem (v odůvodnění písemného vyhotovení svého rozhodnutí) vyložily, proč, resp. z jakého (jakých) nosného (nosných) důvodu (důvodů) nelze se ve věci s obdobným skutkovým či právním základem s předmětným judikátem ztotožnit. Tento postup při práci s judikaturou je přirozeně nezbytné dodržet tím spíše v situaci, kdy v obdobné věci Nejvyšší soud České republiky zaujal k rozhodovací činnosti soudů.“* K uvedenému judikátu pak lze snad jen dodat, že právní názory, které Nejvyšší soud uznal jako právně ustálené, jsou zveřejňovány v jím publikované sbírce judikátů, již je Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu. Právě publikací jednotlivých rozhodnutí či stanovisek ve zmíněné sbírce dává Nejvyšší soud najevo, že těmto rozhodnutím (stanoviskům) přidává zvláštní vážnost. Z nastíněného je zcela patrné, jak závažný význam mají soudní rozhodnutí Nejvyššího soudu pro interpretaci práva soudy nižších stupňů. Právě to je zřejmě důvodem, proč se ve společnosti, právní teorii i praxi zvedá požadavek na větší ustálenost judikatury, tedy aby právní otázky stejné povahy byly

rozhodovány a odůvodňovány stejně, ačkoliv budou řešeny různými soudy.¹⁴⁸ Autor práce shledává na základě svých skromných praktických znalostí tento požadavek zcela legitimním, jelikož rozporuplnost judikatury vyvolává v právních praktikách nepříjemnou nejistotu ohledně interpretace právních norem.

Velmi kritický názor na současnou judikaturu zastává Pelikánová tvrzením, že současná judikatura nemá v důsledku mnoha komplikovaných příčin dostatečně velký význam, a to z důvodu její nedostatečné rozvinutosti. V případě její existence bývá dle jejího názoru často velmi nízké kvality a může být jen stěží přijímána jako kritérium.¹⁴⁹

Závěrem lze říci, že ačkoli rozhodnutí českých soudů (s výjimkou soudu Ústavního) nemají charakter pramene práva, mohou přesto významnou měrou ovlivňovat interpretaci jednotlivých pramenů. Přičemž míra, s jakou budou toto ovlivňování uskutečňovat, je odvislá od stálosti a preciznosti názorů v judikatuře publikovaných. Strany sporu v současné době často používají podpůrnou argumentaci založenou právě na judikatuře a také pro každodenní právní praxi má judikatura zásadního významu. Autor práce by chtěl zároveň vyjádřit naději, že se kvalita české judikatury bude neustále zlepšovat, jelikož právě rozhodovací praxe soudů může být pomyslným jazýčkem na vahách, jenž může vytvořit rozdíl mezi kvalitou a nekvalitou českého práva.

3.3 Problematika vztahu obchodního a občanského zákoníku

Vznik problematiky vztahu současného obchodního a občanského zákoníku je v českém právu spjat s přijetím platného obchodního zákoníku. Jak již bylo zmíněno, nutnost přijetí obchodního zákoníku byla podmíněna požadavkem na co nejrychlejší právní řešení situace vzniklé změnou politického směru. Přijetí obchodního zákoníku pak bylo dle Bejčka nejmenší ze tří možných zel, a to ačkoliv přijatý obchodní zákoník vykazoval jisté nedokonalosti. Horší alternativou pak bylo věčné opravování dříve platného hospodářského zákoníku (tj. zákon č. 109/1964 Sb.,

---

¹⁴⁸ ŠVESTKA, J. DVOŘÁK, J. *Občanské právo hmotné 1. Díl první: obecná část*. 5 vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 102.

¹⁴⁹ PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 160.

hospodářský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zrušený obchodním zákoníkem), a to vzhledem k jeho koncepční odlišnosti, kterou naprosto nevyhovoval tržní ekonomice. Další alternativou bylo ponechání legislativního „*statu quo*“ blokujícího tržní vztahy, přičemž by došlo k současné důkladné koncepční a teoretické přípravě komercializovaného občanského zákoníku (či při případném zachování dualismu soukromého práva přípravě jak obchodního, tak občanského zákoníku s tím, že by byla dokonale sladěna jejich provázanost). Přínosy této alternativy by ale zřejmě byly převýšeny nevýhodami spojenými s dlouhodobostí nastalého provizoria.¹⁵⁰ Vzhledem k vzniklému stavu se vynořila otázka povahy vztahu obchodního a občanského zákoníku, jejíž řešení má nemalý teoretický i praktický význam.

Samotný vztah kodexů je obecně zachycen v ustanovení § 1 odst. 2 obchodního zákoníku. Pro obchodní závazkové vztahy platí speciální úprava zachycená především v ustanoveních § 261 a § 262 obchodního zákoníku. Občanský zákoník je k obchodnímu zákoníku v postavení jako „*lex generalis*“ k „*lex specialis*“. Ustanovení občanského zákoníku tedy mají funkci podpůrnou k ustanovením zákoníku obchodního. Z tohoto stavu tedy plyne, že obchodní zákoník neupravuje zcela všechny otázky spojené s obchodně právními vztahy. Problematika vzájemného vztahu kodexů může být dále dělena do tří skupin:

- *První skupinou* jsou některé otázky, z jejichž úpravy v obchodním zákoníku vyplývá, že použití občanského zákoníku téměř nepřichází v úvahu (jedná se např. o ručení, promlčení práv ze závazkových vztahů, smlouvu o dílo). Zcela vyloučit použití občanského zákoníku však zřejmě nelze, a to ačkoliv se v odborné literatuře objevují i jiné názory postavené na teorii komplexních úprav, kterou se budeme zabývat v podkapitole 3.3.1.

- *Druhá skupina* se sestává ze zjevně neúplných úprav zanesených do obchodního zákoníku. Ustanovení vtělená do obchodního zákoníku mají povahu pouhé odchylky od úpravy zanesené do občanského zákoníku nebo jeho doplňku. Poznat se dají i podle označení jim daných (např. „*některá ustanovení o*“). Nutnost současné práce

---

¹⁵⁰ BEJČEK J. *Existují tzv. komplexní právní úpravy v obchodním a v občanském zákoníku*. Právní rozhledy, 2000, č. 11 s. 492.

s občanským zákoníkem tím přímo vyplývá z povahy druhé skupiny, jelikož úpravy jsou jasně a zřetelně vystaveny na základech občanského zákoníku.

- *Třetí skupina* je tvořena takovými případy, kdy obchodní zákoník nemá pro dané otázky vůbec žádnou úpravu. Jak z povahy věci vyplývá, dané otázky se musí řešit dle občanského zákoníku (např. kupní smlouva na nemovitost, darovací smlouva).¹⁵¹

Na tomto místě zmíníme několik otázek týkajících se závazkových vztahů, které jsou upraveny současně obchodním i občanským zákoníkem. Jsou tak názornou ukázkou významu jistoty toho, jakým zákoníkem se daný vztah řídí.

- *Uznání dluhu* je občanským zákoníkem vázáno specifikací důvodu a výše dluhu, přičemž naproti tomu v obchodních závazkových vztazích plně postačuje, pokud je závazek identifikován jiným způsobem.

- Důsledkem rozdílnosti v *právní úpravě kupní smlouvy* je, že strany mají rozdílné možnosti pro určení částky kupní ceny odkazem na budoucí znalecký posudek. Zatímco dle rozhodnutí NS pod sp. zn. 22 Cdo 1625/2002 nemůže být kupní cena ve vztazích, jež se řídí občanským zákoníkem, stanovena odkazem na budoucí znalecký posudek, ve vztazích obchodně právních je taková možnost připuštěna (rozhodnutí NS pod sp. zn. 29 Odo 159/2002).

- Příkladem další rozdílnosti je *úprava promlčení*. Obecná promlčecí lhůta činí v obchodním zákoníku čtyři roky, přičemž v občanském zákoníku jsou to roky tři. Omyl žalobce spočívající v tom, že daný vztah se řídí obchodním zákoníkem tak může být důvodem jeho případného neúspěchu ve věci. Otázka promlčení nabývá na významu především v souvislosti s úpravou bezdůvodného obohacení, resp. s otázkou promlčení bezdůvodného obohacení, vzniklého v obchodně právním vztahu.¹⁵²

3.3.1 Komplexní úpravy

Teorie komplexních úprav se objevila již v souvislosti s přijetím obchodního zákoníku. Již v této době se objevil názor, který u některých autorů přetrvává dodnes,

¹⁵¹ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník*. Komentář. I. díl. § 1 až 220. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010 s. 5.

¹⁵² ČECH, P. *Kdy použít obchodní zákoník a kdy jen občanský zákoník*. Právní rádce č. 12, 2007, s. 22.

a sice že některé úpravy v současném obchodním zákoníku jsou natolik podrobné, že použití občanského zákoníku nepřichází v úvahu. Tento pojem pak není v českém právu nový a jeho základy lze vystopovat v diskuzích spjatých se socialistickým právem v sedmdesátých letech. Termín komplexní úpravy není sice používán zákonem, přesto se však objevuje jako interpretační pomůcka s nemalým vlivem na rozhodování soudů. Podstatu rozporu můžeme spatřovat v neodlišení institutu a dílčího problému v ustanovení § 1 odst. 2 obchodního zákoníku a na místo toho použití pojmu „otázka“.¹⁵³ Teorie komplexních úprav pak má mezi komercialisty své zastánce i odpůrce.

- S prvním a tedy i nejstarším stanoviskem k teorii komplexních úprav přišel zřejmě *Plíva*. Jako první hovořil o úpravách, jejichž existence je celkově obsažena v obchodním zákoníku. Možnost aplikace občanského zákoníku je dle něj tím pádem zcela vyloučena, a to buď z toho důvodu, že úprava určité otázky v občanském zákoníku zcela chybí (např. prokura, bankovní záruka) nebo je daná otázka odchylně a komplexně upravena v obchodním zákoníku (např. promlčení). Dále konstatuje, že úprava některých otázek týkajících se obchodních závazkových vztahů je v obchodním zákoníku upravena natolik komplexně, že možnost použití občanského zákoníku nepřichází v úvahu. Takovou povahu mají např. veřejný návrh na uzavření smlouvy, obchodní veřejná soutěž, bankovní záruka a další.¹⁵⁴

- K podobnému závěru dospívá *Kopáč*. Jednoduše konstatuje, že na některých místech nepřichází doplňující úprava občanského zákoníku vůbec v úvahu. Zdůvodnění pak spatřuje v tom, že i) úprava určitých institutů je v obchodním zákoníku podrobnější, ii) obchodně právní úprava je založena na jiných principech.¹⁵⁵

- Naopak k opačným závěrům dospěla *Pelikánová*. Tvrzení o existenci komplexních úprav dle ní nemělo a ani nemá oporu v zákonném textu, není v souladu se základní koncepcí obchodního práva a ani s požadavkem na soudržnost právního řádu jako celku, a tím jde pouze o pokus o vytvoření zjednodušujícího pravidla pro interpretaci současných zákoníků. V užívání teorie komplexních úprav

---

¹⁵³ BEJČEK J. *Existují tzv. komplexní právní úpravy v obchodním a v občanském zákoníku*. Právní rozhledy, 2000, č. 11 s. 492.

¹⁵⁴ PLÍVA, S. *Vztah obchodního a občanského zákoníku*. Právo a podnikání č. 0, 1992, s. 4, převzatá citace z: BEJČEK J. *Existují tzv. komplexní právní úpravy v obchodním a v občanském zákoníku*. Právní rozhledy, 2000, č. 11 s. 492.

¹⁵⁵ KOPÁČ, L. *Obchodní kontrakty*. 1. díl. Praha: Prospektum Praha, 1993, s. 109.

vidí nechuť praktiků používat při interpretaci obou kodexů. Naproti tomu nutně shledává Pelikánová (v souladu se základní myšlenkou subsidiarity občanského zákoníku) v tom, že jest vždy zapotřebí zvažovat, zda není v občanském zákoníku ustanovení aplikovatelné i vedle poměrně podrobné úpravy obchodního zákoníku. Jinou věcí je, kolik prostoru pro použití občanského zákoníku zbývá, pokud obchodní zákoník upravuje určité instituce či smluvní typy poměrně podobně (často dokonce podrobněji než občanský zákoník), přičemž záměrně vytváří pro stejné smluvní typy jinou terminologii (např. smlouva mandátní – smlouva příkazní).¹⁵⁶

- *Bejček* shrnuje diskuzi tak, že ačkoli není komplexní úprava pojmem platného práva, lze dovodit její značný doktrinální a interpretační význam. Motivaci k zavedení tohoto termínu spatřuje ve snaze dobrat se právní jistoty v případech, kde zákon tuto možnost ztěžuje, a získat jasné interpretační vodítko pro posunutí právní úpravy pomocí judikatury k větší určitosti a předvídatelnosti. Naproti tomu stojí pak názor Pelikánové, která spatřuje motivaci k používání pojmu komplexní úpravy v návyku na práci s izolovanými kodexy a v nechuť k náročnějšímu výkladu spočívajícímu v nutnosti kombinovat dvě odchylné úpravy.¹⁵⁷

Za vyvoláním problému stojí také použití nejasného termínu „otázka“ v ustanovení § 1 odst. 2 obchodního zákoníku. Pojem má totiž dvě polohy: i) „otázka“ jako institut (např. promlčení, ručení), ii) „otázka“ jako dílčí problém posuzovaný mimo kontext určitého uceleně upraveného institutu (např. problém samotné délky promlčecí lhůty). Takto zákonem vytvořená manévrovací volnost se může stát (a taky se stává) prostředkem využívaným k účelově podbarveným interpretacím, jež těží ze zdůrazňování rozdílů úpravy jednotlivých dílčích otázek regulovaných odchylně a odděleně v rámci rozdílných úprav určitého institutu v obchodním a v občanském zákoníku.¹⁵⁸ Nemůžeme přitom zapomenout, že problém vyvolaný nejasností pojmu otázka by nenabyl takového významu, kdyby zákonodárce nepoužíval (zbytečně) podrobné úpravy určitých institutů v obchodním zákoníku. Tím se dostáváme k další podkapitole příkladně ukazující, jakých konkrétních důsledků může tato teoretická problematika nabýt.

---

¹⁵⁶ PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2 vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 32.

¹⁵⁷ BEJČEK J. *Existují tzv. komplexní právní úpravy v obchodním a v občanském zákoníku*. Právní rozhledy, 2000, č. 11 s. 494.

¹⁵⁸ BEJČEK J. *Existují tzv. komplexní právní úpravy v obchodním a v občanském zákoníku*. Právní rozhledy, 2000, č. 11 s. 495.

3.3.2 Promlčení bezdůvodného obohacení v obchodních vztazích

Problematika promlčení bezdůvodného obohacení v obchodních vztazích již byla nejménou řešena jak právní teorií, tak právní praxí. Právě na ní lze názorně ukázat, jakých významů může problematika vztahů soukromoprávních kodexů nabýt, jelikož právě na řešení promlčení bezdůvodného obohacení v obchodněprávních vztazích existují rozdílné názory jak v právní teorii, tak v judikatuře. Řešení této problematiky má přitom nemalý význam pro právní praxi.

Vznik problematiky je dán tím, že obchodní zákoník jako „*lex specialis*“ obsahuje velmi podrobnou úpravu promlčení, ale neobsahuje úpravu bezdůvodného obohacení ani úpravu promlčení bezdůvodného obohacení, které naproti tomu obsahuje občanský zákoník jako „*lex generalis*“. Dostáváme se tak do situace, kdy „*lex generalis*“ obsahuje speciální ustanovení k úpravě obsažené v „*lex specialis*“. Nastalá situace nabývá na významu především z toho důvodu, že obecná lhůta pro promlčení stanovená v obchodním zákoníku činí čtyři roky, zatímco občanský zákoník stanovuje pro promlčení bezdůvodného obohacení v ustanovení § 107 subjektivní lhůtu v délce dvou let, objektivní v délce tří let a v případě úmyslného bezdůvodného obohacení stanovuje lhůtu desetiletou.

Zajímavý vývoj lze spatřovat především v judikatuře Nejvyššího soudu ČR, jenž postupně měnil své stanovisko k dané problematice.

- Nejvyšší soud uvedl v *rozsudku ze dne 28. 3. 2000, sp. zn. 32 Cdo 1811/1999*, že pokud vznikne některému z účastníků při skončení nájemní smlouvy právo na bezdůvodného obohacení, tak jelikož se jedná o institut výlučně upravený v občanském zákoníku (a ač bezdůvodné obohacení rezultuje z obchodního závazkového vztahu), řídí se pouze ustanoveními občanského zákoníku, neboť obchodní zákoník neobsahuje ani zčásti zvláštní úpravu tohoto institutu. Tento závěr dále Nejvyšší soud rozvedl v *rozsudku ze dne 16. 5. 2002, sp. zn. 25 Cdo 2250/2000*, ve kterém dovedl, že promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení získaného z právního důvodu, jenž odpadl, se řídí ustanovením § 107 občanského

zákoníku, a to i když je jednou stranou podnikatel a druhou samosprávná územní jednotka.¹⁵⁹

- Poměrně brzy přišel ze strany Nejvyššího soudu zásadní obrat, a to v *rozsudku NS, sp. zn. 35 Odo 619/2002, ze dne 18. 6. 2003*. Nejvyšší soud dospěl k názoru, že v případě vzniku bezdůvodného obohacení, které vzniklo z právního důvodu, jenž odpadl, ve vztahu mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti nebo ve vztazích mezi samosprávnou územní jednotkou a podnikatelem při jeho podnikatelské činnosti, se řídí promlčení práva na takto vzniklé bezdůvodné obohacení právní úpravou obchodního zákoníku. Právní úprava obsažená v obchodním zákoníku má dle tohoto rozsudku komplexní povahu. Nejvyšší soud tím ve zmíněném rozsudku dospěl k závěru, že ačkoliv v obchodním zákoníku abstenuje úprava bezdůvodného obohacení, tato skutečnost nemá vliv na použití obecných ustanovení o promlčení, které jsou obsaženy v obchodním zákoníku. Tento stav byl pak dále zdůvodněn tím, že obchodní zákoník je v postavení „*lex specialis*“ k občanskému zákoníku. Uvedené rozhodnutí bylo vydáno velkým senátem obchodního kolegia, vzhledem k tomu se tak dal očekávat nastávající obrat v rozhodování Nejvyššího soudu.¹⁶⁰ Obrat nastal a Nejvyšší soud i v dalších rozhodnutích potvrzoval zmíněné stanovisko. Již v rozsudku NS ze dne 21. 9. 2003, sp. zn. 29 Odo 383/2001, NS uzavřel, že je-li vztah z bezdůvodného obohacení, vzniklého přijetím plnění bez právního důvodu, obchodním závazkovým vztahem, je promlčecí lhůta čtyřletá.

- Později však Nejvyšší soud v *rozsudku ze dne 10. 9. 2010, sp.zn. 28 Cdo 3677/2009*, částečně ustoupil a konstatoval, že úprava promlčení obsažená v obchodním zákoníku není komplexní ve vztahu k bezdůvodnému obohacení. Z uvedeného dle názoru Nejvyššího soudu vyplývá, že otázky obchodním zákoníkem neupravené, se řeší podle příslušných ustanovení občanského zákoníku. V případě synallagmatických závazků vznikajících z dvoustranných neplatných smluv tudíž musí soud sice přihlídnout k ustanovení § 394 odst. 2 obchodního zákoníku, tím však není vyloučena aplikace ustanovení § 457 a § 107 odst. 3 občanského zákoníku. Ačkoliv však Nejvyšší soud tímto rozsudkem odmítl komplexnost obchodně právní úpravy promlčení, zůstal přesto konzistentní v otázce délky promlčecí doby

---

¹⁵⁹ SMUTNÝ, L. *K promlčení nároku na vydání bezdůvodného obohacení v obchodně právních vztazích*. Právní rozhledy, 2009, č. 15, s. 460.

¹⁶⁰ SMUTNÝ, L. *K promlčení nároku na vydání bezdůvodného obohacení v obchodně právních vztazích*. Právní rozhledy, 2009, č. 15, s. 459.

bezdůvodného obohacení, tj. zmíněná doba se řídí ustanoveními obchodního zákoníku a činí tak čtyři roky. Posun tedy nastal pouze v tom, že Nejvyšší soud připustil v obchodně právních vztazích aplikaci ustanovení § 107 odst. 3 občanského zákoníku.¹⁶¹

Názory právních teoretiků a praktiků můžeme rozdělit na dva směry. První směr je komfortní se současnou rozhodovací praxí Nejvyššího soudu a má za to, že by se promlčení bezdůvodného obohacení mělo řešit pouze za pomoci obchodního zákoníku. Druhý směr se pak ubírá opačně, přičemž prosazuje aplikaci obsaženou v občanském zákoníku.

- Představitelé *prvního směru* se víceméně shodují s argumentací obsaženou v současné rozhodovací praxi Nejvyššího soudu. Někteří jdou i nad rámec současné judikatury, když tvrdí, že obecná úprava promlčení obsažená v obchodním zákoníku je pro práva v obchodních závazkových vztazích (včetně práva na vydání předmětu bezdůvodného obohacení) komplexní a lze podle ní řešit každý aspekt promlčení.¹⁶² *Křetínský* navíc na stejném místě dovozuje z dikce ustanovení § 397 obchodního zákoníku, že pojmem „zákon“ je myšlený jedině a pouze obchodní zákoník. Závěrem konstatuje, že právo na vydání bezdůvodného obohacení vzniklého z obchodně právního vztahu se promlčuje výlučně podle ustanovení obchodního zákoníku, tedy uplynutím čtyřleté promlčecí doby dle ustanovení § 397 obchodního zákoníku. Tato počíná běžet dnem, kdy mohlo být právo poprvé uplatněno u soudu (§ 391 odst. 1 obchodního zákoníku), popř. dnem, kdy došlo k odstoupení od smlouvy (§ 394 odst. 1 obchodního zákoníku), nebo dnem, ve kterém došlo k plnění podle neplatné smlouvy (§ 394 odst. 2 obchodního zákoníku). Ustanovení § 107 občanského zákoníku se dle něj vůbec nepoužije.¹⁶³ Názor, že úprava promlčení obsažená v obchodním zákoníku je komplexní a že užití úpravy občanskoprávní nemá opodstatnění v zákoně, později zopakoval i *Zlámal*. Argumentačně přitom vycházel

---

¹⁶¹ PILÍK, V. *Nekomplexnost úpravy promlčení v obchodním zákoníku*. Právní fórum, 2011, č. 1, s. 33.

¹⁶² KŘETÍNSKÝ, D. *K promlčení práva na vydání předmětu bezdůvodného obohacení v obchodních vztazích*. Právní rozhledy, 1998, č. 1, s. 19.

¹⁶³ KŘETÍNSKÝ, D. *K promlčení práva na vydání předmětu bezdůvodného obohacení v obchodních vztazích*. Právní rozhledy, 1998, č. 1, s. 22.

ze zdůvodnění již citovaného rozsudku NS, sp. zn. 35 Odo 619/2002.¹⁶⁴ K použití obecné čtyřleté promlčecí lhůty se kloní i *nejnovější komentářová literatura*.¹⁶⁵

- Představitelem *opačného názoru* je v české právní vědě především *Marek*, který zastává stanovisko, že délka promlčení bezdůvodného obohacení se řídí v obchodně právních vztazích ustanovením § 107 odst. 1 a 2 občanského zákoníku.¹⁶⁶ Argumentaci zakládá na ustanovení § 397 obchodního zákoníku, jež zní: „*nestanoví-li zákon pro jednotlivá práva jinak, činí promlčecí doba čtyři roky*“. Důraz klade na slovo „zákon“, přičemž předpokládá, že slovem zákon je míněn zákon obecně, tedy i občanský zákoník a nikoli pouze obchodní zákoník. Má za to, že kdyby zákonodárce chtěl, aby byl myšlen slovem „zákon“ pouze obchodní zákoník, použil by stejnou dikci jako v ustanovení § 391 obchodního zákoníku (zde užil termínu „tento zákon“). Ke stejným závěrům dospěl i *Smutný*.¹⁶⁷

- Autor práce se přiklání k názoru, že by se délka bezdůvodného obohacení měla posuzovat dle ustanovení § 107 občanského zákoníku, a to i pro vztahy obchodně právní. Měla by tak platit subjektivní lhůta dvou let, objektivní tří let a v případě úmyslného bezdůvodného obohacení lhůta desetiletá. K tomuto závěru se autor práce uchýlil s ohledem na zásadu jednotnosti soukromého práva jako jednu ze základních zásad obchodního práva. Navíc se domnívá, že je možné považovat úpravu promlčení bezdůvodného obohacení dle občanského zákoníku za speciální úpravu vůči úpravě promlčení obsažené v obchodním zákoníku (a to ačkoliv má jinak úprava obchodního zákoníku přednost před obecnou úpravou občanského zákoníku). Autor práce se tudíž staví proti teorii komplexních úprav obsažených v obchodním zákoníku, přičemž teorii komplexních úprav považuje spíše za reliktní socialistického práva, a to i vzhledem k její kontradikci vůči principu jednotného soukromého práva.

---

¹⁶⁴ ZLÁMAL, A. *K promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení v obchodně právních vztazích trochu jinak*. Bulletin advokacie, 2006, č. 4, s. 31.

¹⁶⁵ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 1060.

¹⁶⁶ MAREK, K. *Promlčení bezdůvodného obohacení*. Ekonom, 1996, č. 15, s. 65.

¹⁶⁷ SMUTNÝ, L. *K promlčení nároku na vydání bezdůvodného obohacení v obchodně právních vztazích*. Právní rozhledy, 2009, č. 15, s. 460.

4. PRAMENY OBCHODNÍHO PRÁVA V ZAHRANIČÍ

Pro srovnávací část práce byly vybrány Italské a Indické republiky. Obě úpravy se od české ve větší či menší míře liší, přesto mohou být pro naši úpravu inspirací a to minimálně v oblasti obchodních zvyklostí.

Významným se také jeví, že jak Italská tak Indická republika jsou našimi důležitými obchodními partnery¹⁶⁸, i českému právníkovi se tak může stát, že se bude muset do určité míry s italskou či indickou úpravou seznámit. V takové chvíli může nabýt otázka pramenů obchodního práva značné důležitosti.

Je však nutné, že tato srovnávací kapitola si neklade za cíl vystihnout a podrobně popsat celou problematiku pramenů obchodního práva v těchto dvou vybraných státech. To ostatně ani není vzhledem k omezenému prostoru možné. Cílem je tedy spíše zachytit to co se zdálo v daných úpravách podstatným, důležitým či inspirujícím.

4.1 Prameny obchodního práva v Itálii

Prameny obchodního práva v Itálii zaznamenaly v minulém století zajímavý vývoj. Po vzniku Italského království byl přijat královským dekretem č. 2364 obchodní zákoník z roku 1865 (*regio decreto 25 giugno 1865 n. 2364 Codice del commercio*). Tento obchodní zákoník pak byl nahrazen obchodním zákoníkem z roku 1882 (*regio decreto 31 ottobre 1882 n. 1062 Codice del commercio*). Důvodem pro nahrazení zákoníku novou úpravou bylo, že původní obchodní zákoník přijatý roku 1865 byl ve své postatě pouze převzatý obchodní zákoník Sardinského království z roku 1842.¹⁶⁹ Italská úprava byla v určitém směru podobná současné české právní úpravě, tedy byla také úpravou dvou soukromoprávních kodexů, vedle obou zmíněných kodexů totiž existoval italský královský občanský zákoník z roku 1865 (*regio decreto 2 aprile 1865 n. 2215 Codice Civile del Regno d'Italia*), jež byl dle

---

¹⁶⁸ BUSINESSINFO [online]. [cit. 2011-12-29], Dostupné na [www::
http://www.businessinfo.cz/cz/sti/indie-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr/7/1000422/](http://www.businessinfo.cz/cz/sti/indie-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr/7/1000422/) a
BUSINESSINFO [online]. [cit. 2011-12-29], Dostupné na [www:
http://www.businessinfo.cz/cz/sti/italie-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr/7/1000683/](http://www.businessinfo.cz/cz/sti/italie-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr/7/1000683/)

¹⁶⁹ PESCATORE, G., TULLIO, L., LEFEBVRE, D'OVIDIO A., *Manuale di diritto della navigazione*. Milano: Giuffre, 2008, s. 6.

jeho článku 1 obecným zákoníkem pro soukromé právo¹⁷⁰. Tento stav však nebyl zakonzervován věčně a byl změněn italským občanským zákoníkem z roku 1942 (*regio decreto 16 marzo 1942 n. 262 Codice civile* dále jen „*codice civile*“). Italské právo tak získalo přijetím *codice civile* jednotnou úpravu soukromého práva, přičemž úprava (jakkoli novelizovaná) v něm zachycená je platná dodnes.¹⁷¹

Mezi prameny italského obchodního práva pak dále patří hierarchicky na prvním místě Ústava Italské republiky (*Costituzione della Repubblica Italiana*), jež vešla v platnost 1. ledna 1948, a kterou se od té doby řídí právní řád Itálie. Ústava Italské republiky patří mezi ústavy rigidní, je tedy poměrně těžké v ní provádět jakékoli úpravy či změny určitá možnost pro provádění úprav je zachycena v jejím článku 138. Orgánem ochrany ústavnosti je stejně jako v České republice Ústavní soud.¹⁷²

Významným z hlediska pramenů práva je, že Ústava Italské republiky zavádí v čl. 116 a 117 pojem regionálních zákonů (*leggi regionali*), těmito zákony je přenesena zákonodárná pravomoc na italské regiony, s výjimkou oblastí, na které si stanovila exklusivitu Italská republika, takovými oblastmi kde mohou být uplatněny regionální zákony, jsou např. urbanistika, turistika a lov. Regionální zákony musí být vydávány v souladu se základními principy zákonů přijatých Italskou republikou, v mezích stanovených Ústavou Italské republiky, mezinárodními smlouvami a italským právem. Regiony se zvláštním statutem (Sardinie, Sicílie, Trentino-Alto Adige, Friuli-Venezia Giulia e Valle d'Aosta) mají ještě o něco vyšší autonomii. Pokud se regionální zákony odchýlí od zmíněných pevných limitů, v kterých mají být vydávány tak může Ústavní soud Italské republiky vyslovit jejich neplatnost.¹⁷³

Nesporným pramenem italského obchodního práva je evropské právo. Pro závaznost pramenů evropského práva platí do značné míry to, co již bylo k evropskému právu jako prameni obchodního práva řečeno výše k pramenům

---

¹⁷⁰ *Codice Civile del Regno d'Italia* [online]. [cit. 2011-12-29], Dostupné na [www::
http://www.notaio-busani.it/download/docs/CC1865_100.pdf](http://www.notaio-busani.it/download/docs/CC1865_100.pdf)

¹⁷¹ WIKISOURCE. *Codice civile* [online]. [cit. 2011-12-29], Dostupné na [www::
http://it.wikisource.org/wiki/Codice_civile](http://it.wikisource.org/wiki/Codice_civile) a

THE CARDOZO ELECTRONIC LAW BULLETIN [online]. [cit. 2011-12-29], Dostupné na [www::
http://www.jus.unitn.it/cardoza/obiter_dictum/codciv/codeciv.htm](http://www.jus.unitn.it/cardoza/obiter_dictum/codciv/codeciv.htm)

¹⁷² TRIMARCHI, P. *Istituzioni di diritto privato*. Diciottesima edizione. Milano: Giuffrè, 2009 s. 4.

¹⁷³ TRIMARCHI, P. *Istituzioni di diritto privato*. Diciottesima edizione. Milano: Giuffrè, 2009 s. 6.

obchodního práva u nás.¹⁷⁴ Ostatně jeden z nejdůležitějších případů evropského práva *Costa v Enel* vycházel z italských reálií.

Pro závaznost a význam mezinárodních smluv má zásadní význam čl. 10 ústavy Italské republiky. Pro zjednodušení můžeme říci, že zde existuje jistá forma „nadřazenosti“ mezinárodních smluv vzhledem k italskému právu s výjimkou Ústavy.¹⁷⁵

Nejdůležitějším vnitrostátním pramenem obchodního a občanské italského práva je zajisté *codice civile*. Samotný *codice civile* je rozdělen do šesti knih, jimiž jsou:

- i) kniha první o osobách a o rodině (*libro primo - Delle persone e della famiglia*),
- ii) kniha druhá o dědickém právu (*libro secondo - Delle successioni*),
- iii) kniha třetí o vlastnickém právu (*libro terzo - Della proprietà*),
- iv) kniha čtvrtá o závazkovém právu (*libro quarto - Delle obbligazioni*),
- v) kniha pátá o práci (*libro quinto - Del lavoro*),
- vi) o ochraně práv (*libro sesto - Della tutela dei diritti*).

Nutno podotknout, že první kniha není věnována pouze fyzickým osobám ale i obecně právnickým osobám a do páté knihy spadá i úprava obchodních společností. Těmto knihám předchází „úvodní ustanovení zákona“ (*disposizioni sulla legge in generale*), které se zabývá prameny práva a jejich aplikací. Právě toto úvodní ustanovení zákona má zásadní význam pro identifikaci pramenů obchodního práva.

Z úvodního ustanovení zákona je nejdůležitějším ustanovení článku 1 *codice civile*, jehož samotný název lze přeložit jako „označení pramenů“. Dle textu článku jsou pramenem práva: 1) zákony (tím jsou myšleny zákony „celostátní“ i zákony regionální-jak vyplývá z odkazu článku 1 *codice civile* na příslušné ustanovení Ústavy Italské republiky), 2) nařízení, 3) zrušeno (v původním znění byly tzv. korporátní normy – přičemž toto znění bylo zrušeno již v listopadu roku 1944), 4) zvyklosti.

---

¹⁷⁴ CALAMIA, A., M., VIGIAK, V. *Diritto dell'Unione europea. Manuale breve*. Milano: Giuffrè, 2011 s. 97.

¹⁷⁵ TRIMARCHI, P. *Istituzioni di diritto privato*. Diciottesima edizione. Milano: Giuffrè, 2009 s. 5.

Jak je jasně patrné a následujícími články *codice civile* potvrzeno článek 1 *codice civile* nemá pouze enumerativní význam, ale nabývá i významu pro určení hierarchie norem. Z tohoto článku tak můžeme jasně zjistit, že zákony mají přednost před nařízeními a zvyklostmi a nařízení pak před zvyklostmi.

K samotným zákonům a jejich tvorbě odkazuje *codice civile* v článku 2 na ustanovení Ústavy Italské republiky. *Codice civile* pak samozřejmě není jediným zákonem upravujícím obchodní právo, existuje tedy množství dalších zákonů, které se vztahují na obchodně právní vztahy jako je například insolvenční zákoník (*legge falimentare*).

K nařízením se vyjadřuje článek 3 a 4 *codice civile*, přičemž článek 3 odkazuje ohledně nařízení vydávaných vládou na ústavní úpravu. Ohledně nařízení vydaných jinými autoritami vyžaduje jejich vydávání a vykonávání v limitech stanovených specifickými zákony. Článek 4 stanovuje pro oba druhy nařízení nezbytnost souladu se zákonem a rozlišuje mezi vládními nařízeními a nařízeními vydávanými jinými autoritami takovým způsobem, že vládním nařízením stanovuje „pouhou“ nutnost souladu se zákonem, zatímco nařízením vydaným jinými autoritami zakládá navíc nutnost souladu s vládními nařízeními.

Dalším pramenem vyjmenovaným v *codice civile* jsou zvyklosti (*usi*), jejichž zákonná úprava spočívá v článku 1, 8 a 9. V článku 1 je zakotveno zařazení zvyklostí mezi prameny práva a to jako terciárního pramene práva.

Článek 8 *codice civile* dále rozvíjí možnost, uplatnění zvyklostí v oblastech vyčleněných zákonem a nařízením a to tak, že v těchto oblastech se zvyklosti uplatní pouze v případě, že je tak stanoveno zákonem, či případně nařízením. Takovým zákonem a nařízením, který přímo předjímá použití zvyklostí pro danou oblast je například zákoník námořního práva z roku 1942 (*regio decreto 30 marzo 1942 n. 327 codice della navigazione*) a to ve svém článku 1 kde stanovuje, že se námořní právo řídí kromě ustanovení zákona a nařízení také relevantními zvyklostmi.

Významné je ustanovení článku 1340 *codice civile*, které předpokládá, že strany, které spolu vstoupily do smluvního vztahu, zahrnuly do něj také obchodní zvyklosti. Přičemž samozřejmě platí, že smluvní strany mohou vyjádřit vůli směřující k nezahrnutí obchodních zvyklostí do úpravy jejich vzájemných práv a povinností.

Článek 9 codice civile „sbírky zvyklostí“ stanovuje zákonnou domněnku existence zvyklostí v případě, že budou zachyceny a publikovány v oficiálních sbírkách. Takovou sbírkou je pro celou Itálii „Sbírka zvyklostí“ (*Racollta degli usi*), péčí o níž je pověřeno ministerstvo ekonomického rozvoje.¹⁷⁶ Pro jednotlivé regionální oblasti vznikají lokální sbírky zvyklostí, tak například Milánská obchodní komora je pověřena sepsáním takové lokální sbírky, což ovšem neznamená, že nemůže do takové sbírky sepsat i zvyklosti, jež jsou platné pro celou Itálii.¹⁷⁷

Sbírky zvyklostí však nejsou pramenem práva jejich významem je zvyklosti zachytit a sepsat to ovšem neznamená, že nelze i proti takovému sepsanému zvyklostem vést protidůkaz spočívající v tom, že pro danou záležitost existuje jiná zvyklost či je ve sbírce zachycená zvyklost neplatná.¹⁷⁸

Přesto je význam sbírek zvyklostí nemalý a to i z toho důvodu, že podléhají revizím, jejichž účelem je zachytit konkrétní vývoj a vznik nových zvyklostí či případné pozměnění starých zvyklostí.¹⁷⁹ Sbírky zvyklostí jsou tak praktickým státním nástrojem, kterým se omezuje jedna z největších nevýhod obchodních zvyklostí jako pramenů práva, kterou je vyvolávání právní nejistoty. Vyvolání právní nejistoty vyplývá ze samotné podstaty obchodních zvyklostí, již je to, že zvyklosti jsou nepsaným pramenem práva a tudíž může být pro strany často těžké určit existenci jednotlivých zvyklostí.

4.2 Prameny obchodního práva v Indii

Indická republika je nejlidnatějším demokratickým státem světa. Vývoj jejího právního systému prodělal v posledních stoletích významné změny. V minulosti bylo nejvýznamnějším právním systémem na Indickém subkontinentu právo hindské (a částečně právo islámské), současná Indie je zemí dovezeného angloamerického

---

¹⁷⁶ MARTINES, T. *Diritto costituzionale. Decima edizione intervenute riveduta da Gaetano Silvestri*. Milano: Giuffrè, 2000 s. 68.

¹⁷⁷ CCIAA MILANO. *Usi e consuetudini*. [online]. [cit. 2011-12-29], Dostupné na [www: http://www.borsaimmobiliare.net/index.phtml?Id_VMenu=186](http://www.borsaimmobiliare.net/index.phtml?Id_VMenu=186)

¹⁷⁸ MARTINES, T. *Diritto costituzionale. Decima edizione intervenute riveduta da Gaetano Silvestri*. Milano: Giuffrè, 2000 s. 68.

¹⁷⁹ CCIAA MILANO. *Usi e consuetudini*. [online]. [cit. 2011-12-29], Dostupné na [www: http://www.borsaimmobiliare.net/index.phtml?Id_VMenu=186](http://www.borsaimmobiliare.net/index.phtml?Id_VMenu=186)

systemu práva.¹⁸⁰ Přičemž platí, že je jedním z jeho podsystémů. Do určité míry se však od svého vzoru, kterým je anglické právo, odlišuje.¹⁸¹

Statut indické státnosti je zakotven v Ústavě účinné od 26. ledna 1950, která vytváří normativní základ pro dělbu mocí, vymezuje vztahy mezi centrálními a republikovými, respektive místními orgány. Dává rámec základním demokratickým právům a svobodám, a zakotvuje zákaz jakékoliv formy diskriminace z národnostních, rasových, kastovních důvodů, nebo náboženských důvodů. Tímto aktem byla popřena kastovní nerovnost coby jeden ze základních prvků hinduistické kultury a tak, přestože je Indie kolébkou hinduistického náboženství, nelze dnes ztotožňovat právo hinduistického náboženství s právem indickým.¹⁸²

Základy indického obchodního práva jsou založeny na přijetí systému anglického obchodního práva s určitými modifikacemi, které byly nutné vzhledem k některým indickým specifitám. Těžiště pramenů indického obchodního práva tedy spočívá v: i) anglickém obchodním právu, ii) indických zákonech, iii) soudcovském právu, iv) zvyklostech a obyčejích.¹⁸³

Pokud tedy chceme hledat prameny indického obchodního práva, musíme nejdříve zjistit, jaké jsou prameny anglického obchodního práva. Jsou jimi *Common law*, *Equity* jako prameny nepsaného práva založené na soudním rozhodování. Rozdílnost mezi těmito systémy byla do značné míry odstraněna zákony z let 1873 až 1875 (*The Judicature Acts*). Dalším pramenem anglického obchodního práva je tzv. právo kupecké (*The Law Merchant*), kterým je myšlený systém pravidel založených na obchodních obyčejích vzniklých mezi kupci. Právo kupecké vznikalo v rozmezí čtrnáctého a patnáctého století z toho důvodu, že soudy soudící dle *Common law* měly nedostatečné znalosti kupeckého práva. Obchodníci tedy založily vlastní kupecké soudy (*Merchants Courts*), jimiž vyřčená pravidla začala být známá jako kupecké právo. Toto právo bylo později akceptováno soudy

¹⁸⁰ KNAPP, V. *Velké právní systémy; úvod do srovnávací právní vědy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 205

¹⁸¹ KNAPP, V. *Velké právní systémy; úvod do srovnávací právní vědy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 164

¹⁸² HUNGR, P. *Srovnávací právo – Právní kultury*. Brno: KEY Publishing, 2008, s. 112 a 113.

¹⁸³ TULSIAN, P.C. *Business and corporate law*. second edition. Delhi: McGraw-Hill, 2007, s. 16.

rozhodujícími dle *Common law*. Kupecké právo je základním pramenem vztahujícím se na otázky: koupě, pojišťovnictví, ochranných známek a dalších. V neposlední řadě je pramenem anglického obchodního práva právo zákonné (*The Statute Law*). Jde o psaný pramen práva mající aplikační přednost, před *Common law* či *Equity*.¹⁸⁴

K těmto pramenům je nutné připočítat precedent, obchodní obyčej a zvyklosti a legislativu coby samostatné prameny indického obchodního práva.

Precedenty jsou významným pramenem indického práva. V Indii je na vrcholu soudní soustavy Nejvyšší soud (*Supreme Court*) a jeho rozhodnutí mají závaznou sílu pro jemu podřízené soudy. Rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou závazná, dle článku 142 indické Ústavy¹⁸⁵ v celé Indii. Rozhodnutí Vrchních soudů (*High Courts*) jsou závazná v území jejich jurisdikce (spolkového státu) pro Vrchní soudy z jiných jurisdikcí mají tato rozhodnutí pouze přesvědčující význam. Zajímavým se jeví fakt, že precedens coby pramen práva byl znám i hindskému právu.¹⁸⁶

Obchodní obyčej a zvyklosti jsou významným pramenem indického obchodního práva. Obchodní obyčej a zvyklost se stává právem rozeznávaný a uznávaný ve chvíli kdy se stane součástí soudního rozhodnutí.¹⁸⁷

Indické zákonné právo (*Indian Statute Law*), jsou zákony, které byly vytvořeny indickou legislativou. Jde o nejdůležitějším pramen indického obchodního práva. V Indii je tak podstatná část obchodního práva zanesena do jednotlivých zákonů, které jsou založeny ve velké míře na anglickém právu.¹⁸⁸ Vzhledem ke koloniální minulosti Indie vedle sebe existují zákony z koloniálního období, jakými jsou smluvní zákon z roku 1872 (*the Contract Act*), zákon o prodeji zboží z roku 1930 (*the Sale of Goods Act*) zákon o sdruženích z roku 1932 (*the Partnership Act*) a zákon o společnostech z roku 1956 (*the Companies Act*). Tyto zákony mohou sloužit jako příklady významných zákonů dotýkajících se obchodního práva, které byly vytvořeny indickou legislativou.¹⁸⁹

---

¹⁸⁴ BOSSE, CH. *Business law*. New Delhi: PHI Learning, 2008, s.4 a 5.

¹⁸⁵ GOVERNMENT OF INDIA *THE CONSTITUTION OF INDIA* [online]. [cit. 2011-12-29], Dostupné na [www: http://india.gov.in/govt/documents/english/coi_part_full.pdf](http://india.gov.in/govt/documents/english/coi_part_full.pdf)

¹⁸⁶ BHADBHADE, N. *Contract law in India*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2010, s.65.

¹⁸⁷ BOSSE, CH. *Business law*. New Delhi: PHI Learning, 2008, s.5.

¹⁸⁸ BOSSE, CH. *Business law*. New Delhi: PHI Learning, 2008, s.6.

¹⁸⁹ TULSIAN, P.C. *Business and corporate law*. second edition. Delhi: McGraw-Hill, 2007, s. 16.

Z hlediska pramenů práva se zdá zajímavým především smluvní zákon z roku 1872. Smluvní zákon byl přijat v britské éře a jeho cílem nebylo stát se komplexním kodexem smluvního práva, naopak měl spíše definovat a doplnit určité části smluvního práva. Ve své podstatě šlo o shrnutí základních principů common law do jediného zákona.¹⁹⁰ V ustanovení prvního paragrafu smluvního zákona je stanovena jeho obecná povaha vůči ostatním zákonům, přičemž jeho ustanovení se použijí pouze v případě, že nestanoví ostatní zákony jinak a pokud samotný smluvní zákon nevyloučí, že je jejich aplikace nemožná. V uvedeném ustanovení je také stanovena přednost obchodních zvyklostí před ustanoveními smluvního zákona, od kterých se lze odchýlit.¹⁹¹

Jak již bylo řečeno, významným pramenem indického obchodního práva jsou obchodní obyčej a zvyklosti (dále jen *obchodní zvyklosti*). Obchodní zvyklostí je pouze taková zvyklost, která je natolik rozšířenou a obecně známou s ohledem na strany, místo a typ kontraktu, že se předpokládá, že strany uzavřeli smlouvu spolu se souhlasem s použitím této obchodní zvyklosti. Předpokládá se tedy, že smluvní strany uzavřeli smlouvu s vědomím, že práva v této smlouvě upravená budou vykládána v souvislosti s relevantními obchodními zvyklostmi, a že práva ve smlouvě nezahrnutá se budou relevantními zvyklostmi řídit. Možnost smluvních stran vyloučit použití obchodní zvyklostí (např. ustanovením zakazujícím použití obchodních zvyklostí, nebo jazykem nekonzistentním s obchodními zvyklostmi) je však zachována. Obchodní zvyklosti je nutno odlišit od obecného obyčeje, jelikož obchodní zvyklosti se na rozdíl od obecného obyčeje dotýkají pouze smluvní povinnosti stran a pouze obchodníků, zatímco vymezení hranic úpravy obecného obyčeje je širší.¹⁹²

Aby obchodní zvyklosti mohly být závazné, musí mít určité náležitosti splňovat určité podmínky, jmenovitě:

i) musí být neměnné a všeobecné,

---

¹⁹⁰ ROW, S. *Contracts and Law Relating to Tenders, Buildings and Engineering Contracts, Principals and Contracts, Engineers, Arbitrators, Contracts Their Execution and Disputes Arising Thereunder*, India: Law Publishers Pvt. Ltd., 1997, s. 667.

¹⁹¹ ROW, S. *Contracts and Law Relating to Tenders, Buildings and Engineering Contracts, Principals and Contracts, Engineers, Arbitrators, Contracts Their Execution and Disputes Arising Thereunder*, India: Law Publishers Pvt. Ltd., 1997, s. 675.

¹⁹² ROW, S. *Contracts and Law Relating to Tenders, Buildings and Engineering Contracts, Principals and Contracts, Engineers, Arbitrators, Contracts Their Execution and Disputes Arising Thereunder*, India: Law Publishers Pvt. Ltd., 1997, s. 676.

- ii) musí být přesné a určité. Neměly by tedy být dvojnásobné.
- iii) musí být přiměřené. Musí se jevit soudu jako přiměřené, spravedlivé pro smluvní strany a nesmí zavádět neobvyklé, utlačující podmínky a nepřiměřená omezení.
- iv) měly by být notoricky známé, měly by tedy být všem, jichž se dotýkají, známé, nebo by aspoň, jím dotčené osoby, měly mít možnost při vynaložení určitého snažení se s nimi seznámit,
- v) nemusí být dodržované od nepaměti. Stačí, když jsou natolik všeobecně známé, že lze rozumě předpokládat, že mohou být součástí smlouvy,
- vi) musí být pokračující, existovat bez přerušení,
- vii) nesmí být protiprávní, v rozporu s dobrými mravy, nebo veřejným pořádkem.¹⁹³

Dále lze dovést, že obchodní zvyklosti musí být závazné pro obě smluvní strany. Obchodní zvyklost tedy není závazná, pokud má vyvolávat účinky pouze vůči jedné smluvní straně, jde o takové smluvní zvyklosti, které jsou vázány na určitou lokalitu, odvětví, či společenství. Obchodní zvyklost aplikovatelná na jednání obchodníků v určitém místě, či odvětví, nebude aplikovatelná na jednání obchodníka z jiného místa či odvětví, leda by s tím výslovně souhlasil. Obchodní zvyklosti také musí být v souladu s ustanoveními zahrnutými ve smluvním ujednání. Tím je vyjádřeno, že strany se mohou rozhodnout, zda úpravu svých práv a povinností podrobí úpravě obchodní zvyklostí.¹⁹⁴

---

¹⁹³ ROW, S. *Contracts and Law Relating to Tenders, Buildings and Engineering Contracts, Principals and Contracts, Engineers, Arbitrators, Contracts Their Execution and Disputes Arising Thereunder*, India: Law Publishers Pvt. Ltd., 1997, s. 678.

¹⁹⁴ ROW, S. *Contracts and Law Relating to Tenders, Buildings and Engineering Contracts, Principals and Contracts, Engineers, Arbitrators, Contracts Their Execution and Disputes Arising Thereunder*, India: Law Publishers Pvt. Ltd., 1997, s. 669.

5. POZNATKY DE LEGE FERENDA

Stav současné české právní úpravy pramenů obchodního práva byl shrnut v kapitole 3. Z uvedené kapitoly jsou vyvozeny závěry, které se pokusíme ve stručnosti shrnout v této kapitole a také se pokusíme nastínit úpravu budoucí obsaženou v návrhu občanského zákoníku a v návrhu zákona o korporacích.

5.1 Současná právní úprava

Pro pochopení problematiky pramenů obchodního práva je důležité si uvědomit, že Česká republika neexistuje ve vzduchoprázdnu, hlásí se k demokratickému státnímu uspořádání, je součástí různých mezinárodních organizací a smluvní stranou mezinárodních smluv. Z organizací, jichž je ČR členem má pro problematiku pramenů obchodního práva zajisté největší význam Evropská unie. Nelze také zapomínat na proexportní orientovanost české ekonomiky, která ještě zvětšuje význam „nadstátních“ pramenů práva. Z uvedeného vyplývá, že některé otázky týkající se pramenů obchodního práva nemůžou být jednoduše změněny přijetím jiných zákonů, ale pro jejich změnu by byla nutná změna politicko-ideologického směřování ČR.

To, co může být změněno vnitrostátní legislativou, tedy spočívá především v úpravě zákonné. V současné době jsou v ČR dva základní kodexy soukromého práva, jimiž jsou občanský zákoník a obchodní zákoník, přičemž je jejich úprava rozvinuta množstvím dalších speciálních zákonů. Občanský zákoník je v tomto vztahu generálním kodexem k speciální úpravě obchodního zákoníku.

Česká úprava s ohledem na Poslaneckou sněmovnou schválený (nikoli platný) návrh občanského zákoníku však ustupuje od zmíněného dualismu soukromého práva. Odklon je způsoben názorem, který u nás postupně převládl, a sice že rekodifikace soukromého práva by měla mít podobu jednotného občanského zákoníku, v jehož úpravě by byla zahrnuta i úprava obchodně právních vztahů,

při současném zachování zvláštních zákonů (např. o obchodních společnostech).¹⁹⁵
Jde tedy o neúplný odklon od dualismu soukromého práva.¹⁹⁶

Jakkoli je nastolený ústup od dualismu ovlivněn moderním zahraničním vývojem (např. úprava italská, nizozemská), nesmí se zapomínat, že tento vývoj není jediným směrem, kterým se zahraniční úpravy vydávají. Důkazem je např. schválení nového obchodního zákoníku ve Francii na konci roku 2000, který lze nazvat nejrevolučnějším počinem v této oblasti. Na francouzském kodifikačním kroku tedy můžeme vidět, že idea obchodního zákoníku může být stěží pokládána v právu za mrtvou a že funkce kodifikace má v právu trvalou a neopominutelnou funkci.¹⁹⁷

Z uvedeného tedy vyplývá, že samotná existence dvou soukromoprávních úprav vedle sebe nemusí být nutně problematická. Problematickou se však může stát, pokud kodexy nejsou dostatečně „synchronizované“. K tomu zřejmě došlo právě v naší právní úpravě. Tím ovšem nechceme vyjádřit negativní postoj vůči jednotné soukromoprávní úpravě v podobě komercializovaného občanského zákoníku. Autor práce je naopak toho názoru, že jednotná soukromoprávní kodifikace, je i s poukazem na zásadu jednoty soukromého práva, jejímž nejlepším vyjádřením je jediný soukromoprávní kodex, správným řešením.

Vraťme se zpět k současné úpravě. Těžiště úpravy pramenů obchodního práva leží v ustanovení § 1 obchodního zákoníku. Dle autorova názoru nejsou největším problémem nejasnosti, které toto ustanovení vyvolává a o nichž bylo pojednáno v kapitole 3, ale samotným fakt, že některé otázky jsou zpracovány obchodním zákoníkem zbytečně podrobně (např. promlčení). Tím, že obchodní zákoník některé otázky zpracovává zbytečně podrobně, vyvolává zbytečně mnoho dalších otázek týkajících se vzájemných vztahů kodexů soukromého práva a zapříčiňuje mylnou představu o úplnosti některých v něm obsažených úprav.

Znění ustanovení obsažených v obchodním zákoníku, týkající se obecně závazkových vztahů, by tak mělo být dle autorových poznatků spíše více speciální, a tím pádem minimalizované na opravdu nutné a odůvodněné minimum mající

---

¹⁹⁵ PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 34.

¹⁹⁶ RABAN, P. a kol. *Obchodní zákoník*. 5. doplněné vyd. Praha: EUROUNION Praha, 2007 s. 17.

¹⁹⁷ PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 35.

význam vzhledem k rozdílnosti vztahů obchodních od obecných vztahů občanskoprávních.

Současná úprava také zpracovává problematiku obchodních zvyklostí jako pramene práva. V současné úpravě je aplikovatelnost obchodních zvyklostí stanovena především ustanoveními § 1 a § 264 obchodního zákoníku. O tom, zda jsou, či nejsou pramenem práva a zda nabývají na významu pouze na základě konkrétních ustanovení, kterými je na ně odkázáno, již bylo pojednáno v podkapitole 3.2.6. Důležité se však především jeví ustanovení, že budou aplikovány v případě, že nelze řešit danou otázku podle obchodního zákoníku ani dle předpisů občanského práva.

Autor této práce se domnívá, že současná úprava nedostatečně akcentuje význam obchodních zvyklostí, které by měl být prostředkem pro zachycení dynamiky vývoje obchodního práva. Právě obchodní zvyklosti by mohly a měly hrát v budoucnu významnější roli než jakou zastávají nyní. Dle autorova názoru by obchodní zvyklosti měly mít obecnou aplikační přednost před dispozitivními ustanoveními občanského práva a v případě, že na ně odkáže smlouva i před dispozitivními ustanoveními obchodního zákoníku.

Obchodní zvyklosti samozřejmě mají i svá negativa, která jsou vyvolávána samotnou povahou obchodních zvyklostí coby nepsaného pramene práva. Na mysli máme vyvolání nejistoty ohledně toho, co je v souladu s právem (obchodními zvyklostmi) a co nikoli. Toto negativum by mohlo být do značné míry odstraněno inspirací v italské úpravě, a to vytvořením sbírek obchodních zvyklostí, které by byly vedeny a zpracovávány k tomu státem určenou institucí. Dle autorova názoru, by mohla být pro takovou funkci vhodná Hospodářská komora České republiky. V takovém případě by pak platil předpoklad existence ve sbírce zaznamenaných obchodních zvyklostí a pro smluvní strany by nemělo být příliš složité se s příslušnými zvyklostmi seznámit. Pro případ, že by s použitím takových zvyklostí nesouhlasili, mohly by jejich použití jednoduše smluvně vyloučit. Dalším možným způsobem je počkat na jejich postupné definování judikaturou. Řešení v podobě vytvoření sbírky zvyklostí se však autorovi práce jeví vhodnější, a to i s ohledem na požadavek právní jistoty.

Uvedené poznatky se týkají současné právní úpravy pramenů obchodního práva v České republice.

5.2 Rekodifikace

V nedávné době byl Poslaneckou sněmovnou schválen návrh občanského zákoníku a obchodního zákona. Přestože nebyl legislativní proces zcela završen lze předpokládat, že se z návrhů stanou platné zákony. V následujícím textu se budeme zabývat především otázkou pramenů obchodního práva a jejich vývojem ve světle návrhů. Nebude tedy hodnocena kvalita zpracování návrhů, a to především z toho důvodu, že se necítíme pro takové hodnocení kvalifikováni a konečně to není ani obsahem této práce. Pokusíme se však alespoň šablonovitě zachytit část kritiky provázející návrh občanského zákoníku.

Návrh občanského zákoníku vyvolal rozporuplné reakce. Dnes je možno říci, že návrh občanského zákoníku (a ostatně i obchodního zákona) všeobecnou podporu odborné veřejnosti nezískal.¹⁹⁸ Velmi kritizovaná je diskontinuita návrhu občanského zákoníku se současnou právní úpravou, jelikož se dle názoru jeho odpůrců rozchází se současnou úpravou i v místech, kde by měla být kontinuita zachována. Nebezpečí diskontinuity je pak spatřováno především ve vyvolání právní nejistoty.¹⁹⁹ Dále je návrhu vyčítána (v některých otázkách) přílišná inspirace minulostí.²⁰⁰ Návrhu občanského zákoníku je také vyčítáno nedostatečné využití projektů směřujících k jednotě (kodifikaci) evropského smluvního práva (PECL, DCFR).²⁰¹ Kritika se však nezaměřuje pouze na návrh občanského zákoníku obecně, nýbrž i na některé konkrétní otázky jako je navrhované vymezení pojmu věci v širším právním

---

¹⁹⁸ HANDLAR, J. *Nový občanský zákoník – nenaplněná východiska*. Právní rozhledy, 2010, č. 23, s. 845.

¹⁹⁹ HANDLAR, J. *Nový občanský zákoník – nenaplněná východiska*. Právní rozhledy, 2010, č. 23, s. 845.

²⁰⁰ RABAN, P. *Kodifikace občanského zákoníku – realita nebo nostalgie*. Bulletin advokacie, 2010, č. 7-8, s. 31 až 33.

HANDLAR, J. *Nový občanský zákoník – nenaplněná východiska*. Právní rozhledy, 2010, č. 23, s. 845.

²⁰¹ RABAN, -P. *Poceta Stanislavu Plívovi- Návrh Evropského zákoníku smluvního práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2008, s. 301 a podobně HANDLAR, J. *Nový občanský zákoník – nenaplněná východiska*. Právní rozhledy. č. 23, 2010 s. 857

smyslu.²⁰² Obhájci návrhu občanského zákoníku naproti tomu mají za to, že diskontinuita se současnou právní úpravou vznikla pouze v odůvodněných případech, čímž došlo k zachování maxima možné kontinuity.²⁰³ V konkrétních případech (širě pojetí pojmu věci) také dokládají inspiraci DCFR.²⁰⁴

V předchozích odstavcích jsme se pokusili zkratkovitě naznačit část kritiky a obhajoby návrhu občanského zákoníku. Nikoli však pro zhodnocení oprávněnosti, či neoprávněnosti kritiky, ale z toho důvodu, aby bylo naznačeno, jak velké rozpory návrh vyvolává. Ke kritice a ostatně i obhajobě považujeme za nutné zmínit, že tato zkratkovitost může vést k určitému zkreslení jednotlivých názorů. Proto odkazujeme na jednotlivé citované zdroje, kde jsou názory lépe rozvinuty a argumentovány.

Do hodnocení kvality návrhů se však z důvodů výše uvedených pouštět nebudeme, raději bude nastíněna úpravu pramenů obchodního práva tak, jak je zachycena v návrhu občanského zákoníku (dále jen „NOZ“) a zákona o obchodních korporacích. Budoucí úprava občanského zákoníku se vydala cestou značné komercializace. To lze vidět i na zahrnutí takového obchodněprávního pojmu, jakým je podnikatel (§ 413 a násl. NOZ), do jeho osnovy, stejně jako typického institutu obchodního práva, kterými jsou obchodní zvyklosti (§ 550 odst. 2 NOZ) či obchodní tajemství (§ 497 NOZ).

Jak jest patrné z výše řečeného, v budoucnu mají platit pro české obchodní právo dva základní prameny. Česká úprava se tak vydala cestou (značně) omezeného dualismu soukromého práva. Těžiště úpravy bude spočívat v NOZ, k němuž bude nutné připočítat úpravu obchodních společností a družstev zachycenou v návrhu zákona o obchodních korporacích (dále jen „NZOK“). Přičemž úprava NZOK bude úpravou speciální k ustanovením NOZ. Otázka pramenů obchodního práva však nebude nadále upravena v obchodním zákoníku, resp. v NZOK.²⁰⁵ Problematika

---

²⁰² STUNA, S., ŠVESTKA, J. *K pojmu věc v právním smyslu v návrhu občanského zákoníku*. Právní rozhledy, 2011, č. 10, s. 367.

²⁰³ FRINTA, O., TĚGL, P. *O návrhu občanského zákoníku a jeho kritice*. Právní rozhledy, 2009, č. 14, s. 497.

²⁰⁴ ELIÁŠ, K. *Objekt vlastnického práva a návrh občanského zákoníku*. Právní rozhledy, 2011, č. 11, s. 411

²⁰⁵ VLÁDA ČR. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o obchodních korporacích*. [online]. AMI Praha a.s. [cit. 2011-12-10], s. 191. Dostupné na [www: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-](http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-)

pramenů obchodního práva bude obsažena především v úvodních ustanoveních NOZ.

Ustanovení § 9 NOZ poměrně jasně stanovuje, že NOZ se stane zákonem subsidiárně aplikovatelným pro celou oblast soukromého práva ve všech aspektech, pro které nestanoví předpisy od NOZ odchylky, tedy i pro NZOK. V tomto ustanovení se také vylučuje pro okruh všeobecného soukromého práva obecná aplikovatelnost právních obyčejů coby pramene práva, přičemž vzorem k tomuto znění bylo ustanovení § 10 rakouského občanského zákoníku (ABGB). NOZ tak nečiní rozdíly mezi právními obyčejí a zvyklostmi a staví je na roveň. V otázce obchodních zvyklostí však obsahuje NOZ úpravu speciální,²⁰⁶ o níž bude níže učiněna poznámka v textu.

Ustanovení §1 odst. 2 NOZ stanovuje obecnou možnost ujednat si práva a povinnosti odchylně od zákona. Tím je stanovena tato možnost nejen pro NOZ, ale i pro celou oblast soukromého práva, tedy i NZOK. Tam, kde není výslovný zákonný zákaz, je sjednání odchylky od zákona přípustné. Ujednání odchylky od zákona je nepřipustné, pokud by takové ujednání mělo porušit dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti. Zákonný zákaz se formuluje buď výslovně slovním spojením „zakazuje se“ nebo výslovným stanovením následku odklonu od kogentní úpravy poukazem na neplatnost ujednání či určení, že se k závadnému ujednání nepřihlíží.²⁰⁷ Nelze však pomíjet to, že samotné ustanovení slouží dle samotné důvodové zprávy spíše jako vodítko k určení kogentních a dispozitivních ustanovení.²⁰⁸ Přičemž právě určení povahy jednotlivých ustanovení je zásadní z hlediska obchodních zvyklostí.

---

storage/files/2011/Vladni%20navrh%20zakona%20o%20obchodnich%20korporacich_2011_DZ.pdf

²⁰⁶ VLÁDA ČR. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku* [online]. AMI Praha a.s. [cit. 2011-12-10], s. 617. Dostupné na [www: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011_DZ.pdf](http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011_DZ.pdf).

²⁰⁷ VLÁDA ČR. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku* [online]. AMI Praha a.s. [cit. 2011-12-10], s. 610. Dostupné na [www: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011_DZ.pdf](http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011_DZ.pdf).

²⁰⁸ VLÁDA ČR. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku* [online]. AMI Praha a.s. [cit. 2011-12-10], s. 609. Dostupné na [www: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011_DZ.pdf](http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011_DZ.pdf).

Z předchozího textu lze vyčíst, že NOZ rozlišuje mezi zvyklostmi, které pro zjednodušení označím „obecnými“, a zvyklostmi obchodními. Obecné zvyklosti pramenem práva nejsou, ledaže se jich dovolává zákon (z dikce NOZ je patrné, že má na mysli jakýkoli zákon patřící k zákonům soukromoprávním) a sám na ně odkazuje (např. ustanoveními § 492 a § 503). V ostatních případech mohou sloužit jen jako interpretační pomůcka.²⁰⁹

Těžiště úpravy obchodních zvyklostí spočívá v ustanovení § 550 odst. 2 NOZ.²¹⁰ Jelikož je důvodová zpráva k tomuto ustanovení velice skoupá, pokusí se význam tohoto ustanovení vyložit sám autor. Nejdůležitějším se jeví, že k obchodním zvyklostem se přihlédnou ve styku mezi podnikateli, tím se obchodní zvyklosti jasně vytváří jako pramen obchodního práva a nikoli obecný pramen soukromého práva. To souvisí i s opuštěním smíšeného pojetí obchodního práva a jeho pojetí ve smyslu subjektivním, podnikatele regulujícím.²¹¹ K obchodním zvyklostem se přihlédnou vždy, výjimkou je pokud přihlednutí k nim vylučuje samotný NOZ. Takové vyloučení může být stanoveno buď výslovně, nebo může plynout z obecných ustanovení NOZ. Vyloučeno tak bude např. přihlednutí k obchodní zvyklosti, která porušuje dobré mravy (§ 1 odst. 2 NOZ).

Z uvedené první věty ustanovení § 550 odst. 2 NOZ dovozujeme, že zákonodárce se rozhodl vyloučit místní obchodní zvyklosti z okruhu obchodních zvyklostí, k jejichž znění se přihlíží při interpretaci právního jednání podnikatelů.

Pro stanovení možnosti aplikace obchodních zvyklostí je zásadní věta druhá (§550 odst. 2 NOZ). Touto větou je stanovena obecná aplikační přednost obchodních zvyklostí před dispozitivními ustanoveními zákona. Z dikce NOZ dovozují, že touto

---

²⁰⁹ VLÁDA ČR. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku* [online]. AMI Praha a.s. [cit. 2011-12-10], s. 617. Dostupné na [www: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni navrh obcanskeho zakoniku 2011 DZ.pdf](http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni%20navrh%20obcanskeho%20zakoniku%2011%20DZ.pdf).

²¹⁰ (2) *V právním styku podnikatelů se přihlíží k obchodním zvyklostem zachovávaným obecně, anebo v daném odvětví, ledaže to vyloučí ujednání stran nebo zákon. Není-li jiné ujednání, platí, že obchodní zvyklost má přednost před ustanovením zákona, jež nemá donucující účinky, jinak se může podnikatel zvyklosti dovolat, prokáže-li, že druhá strana určitou zvyklost musela znát a s postupem podle ní byla srozuměna.*

²¹¹ VLÁDA ČR. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o obchodních korporacích*. [online]. AMI Praha a.s. [cit. 2011-12-10], s. 191. Dostupné na [www: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni%20navrh%20zakona%20o%20obchodnich%20korporacich 2011 DZ.pdf](http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni%20navrh%20zakona%20o%20obchodnich%20korporacich%2011%20DZ.pdf)

větou je myšlen nejen samotný NOZ, nýbrž i další zákony soukromého práva, tedy i NZOK. Stanovení aplikační přednosti obchodních zvyklostí však může být vyloučeno i konkrétním ustanovením zákona pro vymezenou oblast nebo projevem vůle smluvních stran, kterých se daná zvyklost/i dotýká/jí.

Oproti současné právní úpravě obsažené v ustanovení § 264 odst. 2 obchodního zákoníku tak dochází k významné změně. Zatímco dle současného obchodního zákoníku je pro stanovení aplikační přednosti obchodních zvyklostí před dispozitivními ustanoveními obchodního zákoníku třeba ujednání stran, tak dle úpravy obsažené v NOZ je naopak ujednání stran nutné k tomu, aby byla aplikační přednost obchodních zvyklostí před dispozitivními ustanoveními zákona (spadajícího do sféry soukromého práva) vyloučena.

Do této chvíle se zdá formulace aplikace obchodních zvyklostí poměrně jasná, problematickým se však jeví konec druhé věty ustanovení § 550 odst. 2 NOZ: „...*jinak se může podnikatel zvyklosti dovolat, prokáže-li, že druhá strana určitou zvyklost musela znát a s postupem podle ní byla srozuměna.*“ Není zcela jisté co tím měl zákonodárce na mysli a ani důvodová zpráva bohužel nepodává bližší osvětlení.

Nabízí se dvě možná vysvětlení. Prvé spočívá v tom, že zákonodárce chtěl stanovení aplikační přednosti obchodních zvyklostí před dispozitivními ustanoveními zákona rozšířit i na nepodnikatele, který je obeznámen s existencí obchodní zvyklosti a je srozuměn s postupem dle ní. V takovém případě by podnikatel zřejmě musel prokázat nejen existenci dané obchodní zvyklosti, nýbrž i znalost a srozumění nepodnikatele s konkrétní obchodní zvyklostí. Druhou možnost spatřujeme v tom, že se podnikatel může dovolat obchodní zvyklosti i v případě, že existuje jiné ujednání, tedy ujednání vylučující použití obchodní zvyklosti. Opět však pouze pro případ, že druhá strana obchodní zvyklost znala a s postupem dle ní byla srozuměna, a to ačkoli existuje ujednání, které aplikaci obchodní zvyklosti vylučuje.

Ani jedna z výše zmíněných možností se však nezdá být stoprocentní, reálnější se pak jeví možnost první. Nebráníme se ovšem ani jiným možným vysvětlením,

která mohou přijít na mysl zdatnějšímu čtenáři návrhu občanského zákoníku a jeho důvodové zprávy.

Problematika pramenů obchodního práva související s NOZ a NZOK je ovšem mnohem širší; např. ustanovení § 13 NOZ stanovuje ohledně judikatury úpravu blízkou se zásadě *stare decisis*²¹², ustanovení § 5 odst. 2 NOZ vyjmenovává nejdůležitější zásady soukromého práva. Přes tyto a mnohé další změny, spočívající v úpravě NOZ a NZOK, považuji za nejdůležitější změny týkající se problematiky pramenů obchodního práva výše řečené. Jde o změnu úpravy aplikační přednosti obchodních zvyklostí a především o zahrnutí obecné úpravy závazkového práva (až na drobné výjimky stanovené v NZOK) do jediného předpisu, jímž je NOZ.

Z uvedeného je patrné, že nebyly ani zdaleka postihnuty všechny změny týkající se pramenů obchodního, které nastanou v souvislosti s přijetím NOZ a NZOK. Pouze byly nastíněny ty z nich, které autor práce považuje za nejvýznamnější. Jakkoli je výše řečeno, že se chceme vyvarovat hodnocení NOZ a NZOK, chtěli bychom přece jen zmínit, že dle našeho názoru jde z pohledu problematiky pramenů obchodního práva o krok pozitivním směrem. Pozitivum je viděno v odstranění největšího neduhu současné právní úpravy, který je spatřován v přebujelé úpravě závazkové části obchodního zákoníku.

---

²¹² VLÁDA ČR. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku* [online]. AMI Praha a.s. [cit. 2011-12-10], s. 621. Dostupné na [www: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011_DZ.pdf](http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011_DZ.pdf).

6. ZÁVĚR

Diplomová práce pojednává o pramenech obchodního práva a jejich výkladu. Ze samotného názvu práce je patrné, že nejdříve musel být nastíněn teoretický úvod do problematiky pramenů práva.

Co se týká pramenů práva, těmi se obvykle rozumějí prameny práva objektivního, k nimž řadíme prameny práva ve smyslu materiálním a formálním. Po důkladném prostudování obou těchto pojetí vyvozují, že pramen práva v materiálním smyslu ztvárňuje jakousi příčinu vzniku práva ve smyslu formálním. Mezi zmíněnými koncepcemi pramene práva tak existuje příčinný vztah, kdy právo jako takové vyplývá z materiálně pojatého pramene práva, avšak obsaženo je ve formálním prameni práva. Jelikož v právní literatuře a právním jazyce vůbec se pramenem práva chápou prameny objektivního práva ve formálním smyslu, věnoval jsem v diplomové práci pozornost podrobnému rozboru právě a zejména takto koncipovaných pramenů práva.

Pro dané téma bylo též důležité alespoň částečně vymezit pojem obchodního práva. Z literatury dovozují, že obchodní právo není totožné s termínem obchodního zákoníku, ačkoliv bývá v takové souvislosti nezřídka chápáno. Obchodní právo není dokonce vázáno ani na existenci určité kodexu, lze jej tak nalézt i v zemích bez platného obchodního zákoníku. Obchodní právo spadá do sféry soukromého práva a není samostatným právním odvětvím. Obchodní právo je právem obchodů a obchodníků. Z povahy obchodního práva vyplývá jeho neucelenost, účelovost, pohyblivost a dynamika. Podrobnější analýzu pojmu obchodního práva nabízí podkapitola 3.1.

Prameny obchodního práva jsou pak právě takové prameny, ve kterých je obchodní právo zachyceno. O těchto jednotlivých pramenech v českém právu pojednává podkapitola 3.2, v níž jsou prameny postupně vyjmenovány. Pro řazení pramenů jsem zvolil hledisko právní síly, kdy na samém počátku bylo nezbytné vyložit ústavní zákony, následně mezinárodní smlouvy, evropské právo a další

neméně důležité prameny. Pozastavíme-li se u evropského práva jako pramen obchodního práva České republiky, nutně podotknout, že cílem nebyl úplný výčet všech projevů pramenů evropského práva do našeho vnitrostátního práva, ale spíše snaha o jakési podchycení toho podstatného. V podstatě tedy snaha o zachycení systému pramenů evropského práva a v závěru demonstrace jejich projevů na českém vnitrostátním právu. Použití slova „snaha“ naznačuje mé plné uvědomění, že na tak malém prostoru, který je diplomové práci vymezen, jde o úkol takřka sisyfovský (tj. nekonečný). Přesto doufám, že se mi podařilo alespoň částečně zachytit některé z těchto projevů a jejich pomocí přiblížit význam evropského práva jako pramene českého obchodního práva. Vždyť co může být lepším příkladem než názorná ukázka právnických osob, jež se do českého obchodního práva dostaly „zvenčí“ a které se staly jeho plnou součástí.

Těžiště pramenů českého obchodního práva však spočívá dle mého názoru v zákonné úpravě. Za vůbec nejdůležitější zákonné předpisy oblasti obchodního práva považuji obchodní a občanský zákoník, přičemž tyto jsou v relaci úpravy speciální a obecné. V uvedené rovině se vztah kodexů jeví jednoduchým a srozumitelným. Situaci komplikují především ustanovení obchodního zákoníku, jež by vzhledem ke své povaze měla být upravena spíše v zákoníku občanském. Obchodní zákoník tak zpracovává některé otázky příliš podrobně, přičemž právě detailnost koncepce vede některé odborníky k tzv. teorii komplexních úprav. Jakých konkrétních důsledků může teorie komplexních úprav nabýt, se snažím ukázat různými náhledy na problematiku promlčení bezdůvodného obohacení v obchodně právních vztazích. Teorii komplexních úprav považuji spíše za relikv socialistického chápání práva, nereflektující zásadu jednotnosti soukromého práva, a tedy nejsem jejím příznivcem. O vzájemném vztahu těchto dvou kodexů pojednávám blíže v podkapitole 3.3.

Zvláštní pozornost jsem přitom zaměřil i na obchodní zvyklosti. Samotný obchodní zákoník odkazuje na jejich použití, není-li možné nastalou situaci vyřešit dle ustanovení obchodního zákoníku ani s využitím občanskoprávních předpisů. Smluvním ujednáním stran však může být aplikační posloupnost změněna takovým způsobem, že se obchodní zvyklosti aplikují ještě před dispozitivními ustanoveními uvedených předpisů. Obchodní zvyklosti jsou pro problematiku pramenů obchodního

práva u nás dle mého mínění zcela klíčové. Samozřejmě se nabízí spory o tom, zda jsou či nejsou pramenem práva v pravém slova smyslu, nicméně to nic nemění na jejich důležitosti. Význam obchodních zvyklostí spočívá v jejich úzkém navázání na obchodní právo. Domnívám se tak, že aplikace obchodních zvyklostí je výsadou pouze obchodního práva, kdy tyto jsou jeho specifickým pramenem (jakkoli pojmově sporným). Pro podrobnější analýzu obchodních zvyklostí si dovoluji odkázat na podkapitulu 3.2.6.2. Jsem toho názoru, že právě širší použití obchodních zvyklostí by mohlo napomoci účinnému zachycení dynamického vývoje obchodního práva, a tím pomoci omezit neustále narůstající počet jeho novelizací. Inspiraci lze najít i v zahraniční úpravě zpracované v kapitole 4. Na mysli mám především italskou úpravu občanského práva (*codice civile*), která obsahuje ustanovení týkající se sbírek zvyklostí. Italská úprava přímo předpokládá sbírky zvyklostí, jež jsou pro tento účel vedeny státem pověřenými orgány. Pro zvyklosti zanesené do těchto sbírek platí vyvratitelná domněnka jejich existence. Mám za to, že právě takové sbírky obchodních zvyklostí by bylo vhodné zahrnout do české právní úpravy. K dané problematice blíže pojednávám v podkapitole 5.1.

Rád bych ještě zmínil o judikatuře. Ačkoliv rozhodnutí českých soudů nemají charakter pramene práva, mohou významnou měrou ovlivňovat interpretaci jednotlivých pramenů. Míra, s jakou budou toto ovlivňování uskutečňovat, je odvislá od stálosti a preciznosti názorů v judikatuře publikovaných. Strany sporu v současné době často používají podpůrnou argumentaci založenou právě na judikatuře. Judikatura má zásadní význam i pro každodenní právní praxi. Na tomto místě bych chtěl vyjádřit naději, že se kvalita české judikatury bude neustále zlepšovat, jelikož právě rozhodovací praxe soudů může být dle mého názoru pomyslným jazýčkem na vahách, jenž může založit rozdíl mezi kvalitou a nekvalitou českého práva.

Pokud bych měl závěrem zhodnotit současnou českou právní úpravu, přiklonil bych se k názoru, který považuji v současné české právní vědě za převažující. Podle něho opodstatněnost samotného obchodního zákoníku ztrácí na přesvědčivosti a nová soukromoprávní kodifikace by měla ustoupit od dualismu obchodního a občanského zákoníku, a to minimálně v oblasti úpravy závazkových vztahů. Věřím, že jde o korektní náhled na problematiku, jelikož současný dualismus soukromého práva vyvolává mnoho teoretických i praktických problémů, na něž lze jen stěží najít

uspokojivá řešení. Domnívám se, že tento trend zachycuje do značné míry návrh občanského zákoníku a obchodního zákona, o němž je v podkapitole 5.2 učiněna krátká zmínka. Jakkoli se zdráhám zhodnotit návrhy jako celek, troufám si říci, že ústup od dualismu soukromého práva je krok správným směrem. Pozitivně hodnotím také úpravu zvyklostí a obchodních zvyklostí obsaženou v návrhu občanského zákoníku. Mám za to, že daná úprava povede k posílení významu obchodních zvyklostí. Zřejmě tak dojde k větší demokratizaci obchodního práva, jelikož tvorba dispozitivních pravidel upravujících vztahy mezi podnikateli bude přenesena na samotné podnikatele, kteří dostanou jedinečnou příležitost získat větší vliv na tvorbu dispozitivních pravidel vztahujících se k obchodnímu právu.

RESUMÉ

This final thesis deals with sources of business/commercial law. It is in particular focused on current Czech legal regulations, but it incorporates as well foreign law regulations and it makes a short passage about future legislation. Purpose of this final thesis is to transparently elaborate its subject. Taxonomy of it is inspired by foreign and Czech literature.

The thesis is divided into seven chapters, which are usually divided into several sub-chapters.

First chapter is created by an introduction along with determination of purpose of the work.

Second chapter is, due to the fact that this thesis is strongly theoretically based, focused on basic theoretical questions regarding to determination of concept and types of sources of business/commercial law.

Third chapter concerns about Czech legal regulations, it makes an effort to summarize captured problems connected with determination of sources of business law. Considering the nature of this work, attention to particular sources of business/commercial law cannot be completely exhausting. Special attention is dedicated to terms of trade usage and to mutual relation of Civil code and Commercial code. To form an image about consequences arising from relation between Civil code and Commercial code sub-chapter concerning nature of limitations of actions of unjustified enrichment in commercial-law relationships is created.

Fourth chapter is describing foreign law regulation. For comparative part of this thesis were chosen Italian Republic and Republic of India. The chapter is divided into two subchapters, which are dedicated to chosen states. Attention is concentrated on basic information connected with sources of business law in respective states. Some of these information were used in following chapter.

Fifth chapter contains pieces of knowledge de lege ferenda. In this part of thesis information concerning current Czech law regulation are summarized. It contains as well some proposals of solutions, which could lead to improvement of contemporary state. This chapter as well delineates future legal regulations, which are included in draft of Civil code and draft of Act on Corporations.

Sixth chapter is last part of this thesis and it summarizes whole content of it.

The thesis contains also the list of used literature.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Domácí literatura:

MONOGRAFIE

BEJČEK J., ELIÁŠ K., RABAN P. a kol. *Kurs obchodního práva – Obchodní závazky*. 5. vyd. Praha: C. H. BECK, 2010 s. 452. ISBN 978-80-7400-337-0.

DĚDIČ, J., ČECH, P. *Obchodní právo po vstupu ČR do EU*. 2. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2005 s. 485. ISBN 80-7273-122-X.

DĚDIČ, J. *Obchodní zákoník – komentář*. Díl I. Praha: Polygon, 2002, s. 846. ISBN 80-7273-071-1.

ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 610. ISBN 978-80-7179-583-4.

GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 308. ISBN 978-80-7380-233-2.

HARVÁNEK, J. a kol. *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 501. ISBN 978-80-7380-104-5.

HUNGR, P. *Srovnávací právo – Právní kultury*. Brno: KEY Publishing, 2008, s. 130. ISBN 978-80-87071-57-1.

KLÍMA, K. *Ústavní právo*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010 s. 786. ISBN 978-80-7380-261-5.

KLÍMA, K a kol. *Komentář k ústavě a listině*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 1019. ISBN 80-86898-44-X.

KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 247. ISBN 80-7179-028-1.

KNAPP, V. *Velké právní systémy; úvod do srovnávací právní vědy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 248. ISBN 80-7179-089-3.

KOPÁČ, L. *Obchodní kontrakty*. 1. díl. Praha: Prospektrum Praha, 1993, s. 359. ISBN 80-85431-75-0.

MAREK, K., ŽVÁČKOVÁ, L. *Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla*. Praha: Aspi, 2008, s. 282. ISBN 978-80-7357-333-1.

MOLEK, P. a kol. *ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY – Komentář*. 1. vyd. Praha: Linde, 2010, s. 1536. ISBN 978-80-7201-814-7.

PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo. I. díl*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 576. ISBN 978-80-7357-525-0.

PELIKÁNOVÁ, I. *Úvod do srovnávacího práva obchodního*. Skripta. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 261. ISBN 80-7179-363-9.

PELIKÁNOVÁ I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 3. díl. Praha: Linde Praha, 1996, s. 959. ISBN 80-7201-047-6.

POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. § 1 až 220*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 1996. ISBN 978-80-7357-491-8.

POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. II. díl. § 221 až 775*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 1995. ISBN 978-80-7357-491-8.

RABAN, P. a kol. *Obchodní zákoník*. 5. dopl.vyd. Praha: EUROUNION Praha, 2007, s. 766. ISBN 978-80-7317-060-8.

RABAN, P. *Pocita Stanislavu Plívovi- Návrh Evropského zákoníku smluvního práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2008, s. 311. ISBN 978-80-7357-370-6.

ROZEHNALOVÁ, N. *Právo mezinárodního obchodu*. 3 vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR., 2010, s. 549. ISBN 978-80-7357-562-5.

ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1447. ISBN 978-80-7400-354-7.

TICHÝ, L., ARNOLD, R., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R., DUMBROVSKÝ, T. *Evropské právo*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 953. ISBN 978-80-7400-333-2.

ŠVESTKA, J. DVOŘÁK, J. *Občanské právo hmotné I, díl 1-2, Obecná část*. 5 vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s.. 459. ISBN 978-80-7353-468-0.

ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník II. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2471. ISBN 978-80-7179-108-6.

WEYR, F. *Teorie práva*. Brno: Orbis, 1936, s. 388.

ODBORNÉ ČLÁNKY A ČASOPISY

Bulletin advokacie:

RABAN, P. Kodifikace občanského zákoníku – realita nebo nostalgie. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 7-8, s. 83. ISSN 1210-6348.

ZLÁMAL, A. K promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení v obchodně právních vztazích trochu jinak. Bulletin advokacie, 2006, č. 4, s. 74. ISSN 1210-6348

Ekonom:

MAREK, K. Promlčení bezdůvodného obohacení. Ekonom, 1996, č. 15, s. 65.

Justiční praxe:

MAREK, K. Prameny a pravidla obchodního práva. Justiční praxe, 2002, č. 6, s. 374. ISSN 1211-0825

Právník:

SUCHOŽA, J., HUSÁR, J. Obchodné zvyklosti a zásady obchodného zákoníka. Právník, 2007, č. 11, s. 1202.

Právní fórum:

PILÍK, V. Nekomplexnost úpravy promlčení v obchodním zákoníku. Právní fórum, 2011, č. 1, s. 33.

Právní rádce:

ČECH, P. Kdy použít obchodní zákoník a kdy jen občanský zákoník. Právní rádce č. 12, 2007, s. 22.

POKORNÁ, J., MAREK, K. Obchodní zvyklosti-důležitý prvek regulace právních vztahů. Právní rádce, 1999, č. 2, s. 9.

Právní rozhledy:

BEJČEK J. Existují tzv. komplexní právní úpravy v obchodním a v občanském zákoníku. Právní rozhledy, 2000, č. 11, s. 494.

ELIÁŠ, K. Objekt vlastnického práva a návrh občanského zákoníku. Právní rozhledy, 2011, č. 11, s. 411

FRINTA, O., TÉGL, P. O návrhu občanského zákoníku a jeho kritice. Právní rozhledy, 2009, č. 14, s. 497.

HANDLAR, J. Nový občanský zákoník – nenaplněná východiska. Právní rozhledy, 2010, č. 23, s. 845. ISSN 1210-6410

KŘETÍNSKÝ, D. K promlčení práva na vydání předmětu bezdůvodného obohacení v obchodních vztazích. Právní rozhledy, 1998, č. 1, s. 19.

SMUTNÝ, L. K promlčení nároku na vydání bezdůvodného obohacení v obchodně právních vztazích. Právní rozhledy, 2009, č. 15, s. 460.

STUNA, S., ŠVESTKA, J. K pojmu věc v právním smyslu v návrhu občanského zákoníku. Právní rozhledy, 2011, č. 10, s. 367.

PRÁVNÍ PŘEDPISY A ZÁKONY

Zákon č. 1/1863 ř. z., všeobecný zákoník obchodní, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

Zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 395/2001 Sb., kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 360/2004 Sb., o evropském hospodářském zájmovém sdružení, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti, ve znění pozdějších předpisů.

JUDIKATURA

Ústavního soudu:

Nález ÚS sp. zn. IV. ÚS 200/96, ze dne 21. 11. 1996.

Usnesení ÚS sp. zn. III. ÚS 331/98, ze dne 7. 1. 1999.

Nález ÚS sp. zn. III. ÚS 140/99, ze dne 8. 7. 1999.

Nález ÚS sp. zn. III. ÚS 470/97, ze dne 25. 11. 1999.

Nejvyššího soudu:

Rozhodnutí NS sp. zn. 1 Odon 88/97, ze dne 17. 12. 1997.

Rozhodnutí NS sp. zn. 32 Cdo 1811/1999, ze dne 28. 3. 2000.

Rozhodnutí NS sp. zn. 29 Odo 159/2002, ze dne 27. 3. 2002.

Rozhodnutí NS sp. zn. 25 Cdo 2250/2000, ze dne 16. 5. 2002.

Rozhodnutí NS sp. zn. 22 Cdo 1625/2002, ze dne 28. 1. 2003.

Rozhodnutí NS sp. zn. 35 Odo 619/2002, ze dne 18. 6. 2003.

Rozhodnutí NS sp. zn. 29 Odo 383/2001, ze dne 21. 9. 2003.

Rozhodnutí NS sp. zn. 30 Cdo 2811/2007, ze dne 3. 12. 2009.

Rozhodnutí NS sp. zn. 23 Cdo 4862/2008, ze dne 29. 7. 2010.

Rozhodnutí NS sp. zn. 32 Cdo 4932/2009 ze dne 22. 3. 2011.

Rozhodnutí NS sp. zn. 28 Cdo 3677/2009, ze dne 10. 9. 2010.

Evropský soudní dvůr:

Věc 8/81 Ursula Becker v. Finanzamt Münster-Innenstadt. [1982] ECR 53.

Věc 6/64, Flaminio Costa v. ENEL [1964] ECR 585 (*Costa*),

Věc 26/62, N.V. Algemene Transporten Expeditie Onderneming van Gend en Loos v. Nederlandse Administratie der Belastingen [1963] ECR 1.

DALŠÍ PRAMENY

Internetové zdroje:

BUSINESSINFO [online]. [cit. 2011-12-29]. Dostupné na www: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/indie-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr/7/1000422/>

BUSINESSINFO [online]. [cit. 2011-12-29]. Dostupné na www: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/italie-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr/7/1000683/>

PALEČKOVÁ, T. Poslanci schválili návrh občanského zákoníku [online]. AMI Praha a.s. [cit. 2011-12-15]. Dostupné na www: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/aktuality/27-poslanci-schvalili-navrh-noveho-obcanskeho-zakoniku.html>.

VLÁDA ČR. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o obchodních korporacích. [online]. AMI Praha a.s. [cit. 2011-12-10], s. 191. Dostupné na www: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni%20navrh%20zakona%20o%20obchodnich%20korporacich_2011_DZ.pdf

VLÁDA ČR. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku [online]. AMI Praha a.s. [cit. 2011-12-10], s. 621. Dostupné na www: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011_DZ.pdf.

Zahraniční literatura:

MONOGRAFIE

BHADBHADDE, N. Contract law in India. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2010, s. 320. ISBN-13: 978-9041132970.

BOSSE, CH. Business law. New Delhi: PHI Learning, 2008, s. 495. ISBN: 978-81-203-3530-1.

CALAMIA, A., M., VIGIAK, V. Diritto dell'Unione europea. Manuale breve. Milano: Giuffre, 2011 s. 368. ISBN: 8814158223.

PESCATORE, G., TULLIO, L., LEFEBVRE, D'OIDIO A., Manuale di diritto della navigazione. Milano: Giuffre, 2008, s. 798. ISBN: 8814138370.

MARTINES, T. Diritto costituzionale. Decima edizione intervenute riveduta da Gaetano Silvestri. Milano: Giuffre, 2000 s. 509. ISBN-10: 8814156522.

ROW, S. Contracts and Law Relating to Tenders, Buildings and Engineering Contracts, Principals and Contractors, Engineers, Arbitrators, Contracts Their Execution and Disputes Arising Thereunder, India: Law Publishers Pvt. Ltd., 1997, s. 753. ISBN-10: 8171110134.

SCHAUER, F. *Thinking Like a Lawyer a new introduction to legal reasoning*. London: Harvard University Press, 2009 s. 239. ISBN-10: 0674032705.

TRIMARCHI, P. Istituzioni di diritto privato. Diciottesima edizione. Milano: Giuffre, 2009 s. 804. ISBN: 8814135827.

TULSIAN, P. C. Business and corporate law. second edition. Delhi: McGraw-Hill, 2007, s. 353. ISBN: 0070600554.

PRÁVNÍ PŘEDPISY

Italské:

Regio decreto 25 giugno 1865 n. 2364 Codice del commercio.

Regio decreto 2 aprile 1865 n. 2215 Codice Civile del Regno d'Italia.

Regio decreto 31 ottobre 1882 n. 1062 Codice del commercio.

Regio decreto 16 marzo 1942 n. 262 Codice civile.

Regio decreto 30 marzo 1942 n. 327 codice della navigazione.

Indické:

The Indian Contract Act, 1872 (Act no. 9 of 1872)

The Sale of Goods Act, 1930 (Act no. 3 of 1930)

The Partnership Act, 1932 (Act no 9 of 1932)

The Companies Act, 1956 (Act no 1 of 1956)

Nařízení Evropské unie:

Nařízení Rady (EHS) č. 2137/85 ze dne 25. července 1985 o zřízení Evropského hospodářského zájmového sdružení (EHZS).

Nařízení Rady (ES) č. 2157/2001, ze dne 8. října 2001, o statutu evropské společnosti (SE).

Nařízení Rady (ES) č. 1435/2003 ze dne 22. července 2003 o statutu Evropské družstevní společnosti (SCE).

Mezinárodní smlouvy:

Sdělení federálního MZV č. 160/1991 Sb., Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží.

Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 44/2004 Sb. m. s., smlouva o přistoupení ČR a dalších zemí k EU.

Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unii Úřední věstník Evropské unie C 83/47 ze dne 30. 3. 2010.

Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o založení Evropského společenství, Úřední věstník C 83/94 ze dne 30. 3. 2010.

DALŠÍ PRAMENY

CCIAA MILANO. Usi e consuetudini. [online]. [cit. 2011-12-29]. Dostupné na www: http://www.borsaimmobiliare.net/index.phtml?Id_VMenu=186

Codice Civile del Regno d'Italia [online]. [cit. 2011-12-29]. Dostupné na www: http://www.notaio-busani.it/download/docs/CC1865_100.pdf

GOVERNMENT OF INDIA THE CONSTITUTION OF INDIA [online]. [cit. 2011-12-29]. Dostupné na www: http://india.gov.in/govt/documents/english/coi_part_full.pdf

WIKISOURCE. Codice civile [online]. [cit. 2011-12-29], Dostupné na [www::: http://it.wikisource.org/wiki/Codice_civile](http://it.wikisource.org/wiki/Codice_civile) a THE CARDOZO ELECTRONIC LAW BULLETIN [online]. [cit. 2011-12-29]. Dostupné na [www: http://www.jus.unitn.it/cardozo/obiter_dictum/codciv/codciv.htm](http://www.jus.unitn.it/cardozo/obiter_dictum/codciv/codciv.htm)